

Народна банка на Република Македонија
Сектор за супервизија, банкарска регулатива и финансиска стабилност
Дирекција за финансиска стабилност и банкарска регулатива

***ИЗВЕШТАЈ ЗА РИЗИЦИТЕ ВО БАНКАРСКИОТ
СИСТЕМ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ВО
ТРЕТИОТ КВАРТАЛ ОД 2016 ГОДИНА***

декември 2016 година

СОДРЖИНА

Резиме	4
I. Структура на банкарскиот систем.....	8
1. Основни карактеристики на деловните модели на банките	9
2. Број на банки и сопственичка структура на банкарскиот систем.....	12
II. Ризици во банкарското работење.....	14
1. Кредитен ризик	15
1.1. Остварување на кредитниот ризик во билансите на банките	17
1.2. Капацитет на банките за апсорпција на евентуалните загуби од нефункционалните кредити	20
1.3. Останати можни извори на остварување на кредитниот ризик	21
1.4. Стрес-тест симулација за чувствителноста на банкарскиот систем на зголемување на кредитниот ризик	28
2. Ликвидносен ризик.....	31
2.1. Динамика и состав на ликвидните средства	31
2.2. Показатели за ликвидноста	36
2.3. Рочна структура на средствата и обврските	38
2.4. Стрес - симулации за ликвидносни шокови.....	40
3. Валутен ризик	42
4. Ризик од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности.....	46
5. Ризик од несолвентност	52
5.1. Показатели за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем и ниво на ризичност на активностите.....	52
5.2. Движење и квалитет на сопствените средства на банкарскиот систем.....	54
5.3. Движења и структура на капиталните барања и слободниот капитал на банкарскиот систем.....	55
5.4. Стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на хипотетички шокови.....	56
III. Позначајни билансни промени и профитабилност на банкарскиот систем.....	58
1. Активности на банките	59
1.1 Кредити на нефинансиските субјекти	60
1.2 Депозити на нефинансиските субјекти	63
1.3 Останати активности.....	67
2. Профитабилност	72

2.1	Показатели за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем	72
2.2	Движење на каматните стапки и на каматниот распон	76
	АНЕКСИ	78

Резиме

Промените во поставеноста на монетарните инструменти што ги направи Народната банка во вториот квартал на 2016 година, главно како одговор на шпекулативните реакции и нерационалните негативни согледувања кај јавноста за влијанието на политичките случувања врз стабилноста на банките, доведоа до очекуваните позитивни преносни ефекти во текот на третиот квартал од 2016 година. Така, во овој квартал дојде до постепено стабилизирање на очекувањата на економските субјекти и позитивни движења на девизниот пазар, како и смирување на турбулентните случувања на депозитниот пазар. Исто така, во третиот квартал од 2016 година сезонскиот прилив на девизи доведе до нето-откуп на девизи од страна на Народната банка, дополнително придонесувајќи за стабилизирање на движењата на девизниот пазар. Ова, од своја страна, создаде услови вкупните активности на банките повторно да почнат да бележат движење во нагорна линија. Вкупните средства на банките забележаа раст, како на годишна основа (од 4,1%), така и на квартална основа (од 1,7%). Меѓутоа, постоечката неизвесност во домашниот дневнополитички амбиент, сè уште претставува значаен фактор на ризик за остварувањата на банкарскиот сектор.

Стабилизирањето на очекувањата и однесувањето на економските субјекти позитивно се одразија на сите сегменти од депозитното портфолио на банките. Квартален раст забележаа како корпоративните депозити, така и депозитите на секторот „домаќинства“, а речиси еднаков придонес за формирање на растот на вкупните депозити забележаа денарските и девизните депозити. Сепак, кај населението сè уште е нешто поизразена склоноста новите депозити да се изразени во странски валути, што се одрази и врз стагнација на претходно забележителниот процес на денаризацијата на депозитите. Покрај ова, најголем придонес во кварталниот раст на депозитите имаа депозитите по видување, што претставува јасен сигнал дека постоечката неизвесност се одразува врз однесувањето на депонентите, посебно во поглед на пониска склоност за вложување на подолги рочности. Во одреден степен, претпазливоста на депонентите за вложување во банките на подолги рочности е мотивирана и од ниските каматни стапки коишто банките ги нудат за депозитите, кои во третиот квартал од 2016 година го достигнаа историски најниското ниво. Остварената годишна стапка на раст на вкупните депозити (од 3,5%) на крајот од третиот квартал во 2016 година, е повеќе од двојно пониска од стапка на раст на депозитите којашто Народната банка ја имаше проектирано (7,4%)¹ за овој период од годината.

Постепеното закрепнување на депозитната активност, во комбинација со дадената можност за пласирање на девизните депозити на банките кај Народната банка по повисоки стапки на принос, споредено со стапките на принос што се добиваат од странските банки, влијаеше за поголема склоност на банките за вложување во ликвидни финансиски инструменти. Растот на ликвидните средства на банките изнесуваше 5,5% на квартална основа, што овозможи речиси целосно обновување на ликвидните средства што се употребија во текот на вториот квартал за амортизирање на кризната епизода со одливот на депозитите. Зголемувањето на ликвидните средства на банките придонесе за подобрување и на повеќето показатели за ликвидноста, што беше нешто поизразено кај показателите за ликвидноста во девизи. Во третиот квартал, дојде и до скромно

¹ Согласно со априлските проекции на НБРМ.

подобрување на рочниот профил на средствата и обврските, што предизвика стеснување на јазот меѓу нив, според договорна преостаната рочност.

Позитивните промени во динамиката на депозитите немаа голем одраз врз кредитната активност на банките. На квартална основа, кредитите на нефинансиските субјекти бележат скромно квартално зголемување од 0,2%, како и забавување на годишното темпо на пораст кое изнесува 2,9%. Во третиот квартал од 2016 година се забележува постепено исцрпување на ефектите од регулативата за задолжителен пренос на дел² од нефункционални кредити на вонбилансната евиденција што банките беа должни да го започнат најдоцна до 30 јуни 2016 година. Доколку се изземат ефектите од овој пренос, годишната и кварталната стапка на раст на кредитната активност би изнесувале 7,4% и 0,5%. Нестабилноста во домашниот амбиент и турбуленциите на депозитниот пазар во текот на претходниот квартал од годината влијаеја на намалување на подготвеноста на банките за преземање кредитен ризик од финансиски аранжмани со домашните претпријатија, што предизвика намалување на кредитната активност кон нефинансиските друштва. Наспроти ова, вниманието на банките остана фокусирано кон кредитирањето на домаќинствата, првенствено поради поголемиот степен на диверзификација кај „кредитирањето на мало“, споредено со корпоративното кредитирање и очекувањата за пониски загуби од кредитниот ризик кај овој сектор. Следствено на потфрлањето кај растот на депозитите, се забележува и потфрлање, но значително помало, кај остварените годишни стапки на раст на кредитите на банките, споредено со проектираните стапки (7,9%)³ од страна на Народната банка за овој период од годината.

Задолжителното „чистење“ на кредитните портфолија од сите побарувања за кои банките целосно го покриле кредитниот ризик пред најмалку две години, е главниот двигател за подобрувањето на показателите за кредитниот ризик. Нивното учество во вкупните кредити на крајот од третиот квартал на 2016 година се спушти на 7,4%. Но, доколку се изземат ефектите од регулаторната мерка, квалитетот на кредитното портфолио бележи мало влошување, концентрирано главно кај кредитите на претпријатијата. Релативно високата покриеност на нефункционалните кредити со издвоена исправка на вредноста упатува на ограничени ефекти од евентуална целосна ненаплатливост на овие кредити врз сопствените средства на банкарскиот систем.

Се подобрува квалитетот и на редовното кредитно портфолио на банкарскиот систем, при што просечното ниво на ризичност на редовните кредити бележи намалување во третиот квартал од 2016 година, коешто сепак е помало споредено со падот на годишните стапки на ненаплатливост на редовната кредитна изложеност. Кај редовното кредитно портфолио на банките присутни се и определени фактори на ризик, чиешто неповолно влијание може да предизвика загубите од евентуалното остварување на кредитниот ризик да ги надминат очекувањата (издвоените резервации) на банките. Ова првенствено се однесува на нивото на концентрација во кредитните портфолија на банките, високите трошоци или неможноста за продажба на воспоставеното обезбедување за кредитите (по поволна цена), или присуството на кредити каде што потешко можат навремено да се воочат финансиските проблеми на клиентот (пр. кредити со одобрен грејс-период или кредити со еднократна отплата на главница). Покрај ова, голема важност за идната динамика на квалитетот на кредитните портфолија има и квалитативната димензија на

² Нефункционалните кредити коишто се целосно резервираните подолго од две години.

³ Согласно со априлските проекции на НБРМ.

процесот на реструктурирање на побарувањата, поточно колку банките ќе бидат успешни во преценувањето на кредитната способност на своите клиенти и соодветното усогласување на договорните услови на кредитите. Влијанието на некои од овие фактори врз кредитното портфолио на банките е тесно поврзано и со понатамошните случувања во домашниот политички амбиент, првенствено поради повратната спрега меѓу политичките услови и очекувањата на економските субјекти за идната патека на стапката на економски раст и последователно на тоа, за нивните преференции за потрошувачка и инвестирање.

Во текот на првите девет месеци од 2016 година, банките прикажаа повисок износ на добивка од работењето споредено со истиот период од минатата година, што им овозможи да продолжи трендот на зголемување на нивната профитната маргина, како и на стапките на поврат на капиталот и средствата. Носител на континуираното подобрување на профитабилноста на банките е растот на нето каматниот приход остварен од работење со секторот „домаќинства“, но придонес имаа и подобрувањето на оперативната ефикасност на банките, како и намалувањето на релативната важност на трошоците коишто ги признаваат банките поради оштетување на кредитите и другите средства.

Според заземените позиции во портфолиото на банкарски активности, банкарскиот систем, а следствено и неговите остварувања, се изложени на ризик од идно зголемување на каматните стапки. Од друга страна, банките преку примена на прилагодливите каматни стапки во договорите за депозити и кредити всушност вршат замена на изложеноста на каматен ризик со изложеност на правен и репутациски ризик, притоа преземајќи и индиректен кредитен ризик поради чувствителноста на кредитоспособноста на клиентите од нагорни промени на каматните стапки.

Показателите за солвентноста на банките во третиот квартал од 2016 година покажаа мало подобрување, што произлегува од растот на капиталните позиции, но и поради прераспределбата на девизната ликвидност на банките од пласмани во депозити во странски банки во девизни депозити кај Народната банка, којашто предизвика намалување на нивото на ризичност на банкарските активности. На крајот од третиот квартал на 2016 година стапката на адекватност на капиталот изнесува 15,7% и овозможува доволен простор за апсорбирање на евентуалните неочекувани загуби за банките. Во насока на покривање на изложеноста на банките на ризиците од работењето, поволен факт е доминантното место на основниот капитал во структурата на сопствените средства на банките, како и тоа што половина од сопствените средства се „слободни“, над минималното ниво потребно за покривање на ризиците. Новите измени на Законот за банки, донесени во октомври 2016 година, кои ќе почнат да се применуваат од март 2017 година, значат воведување на новите правила на Базелскиот комитет и европската регулатива за т.н. заштитни слоеви на капиталот (англ. capital buffers), чиешто исполнување ќе претставува дополнителна поткрепа за солвентноста на банките.

Сепак, независно од задоволителната солвентна позиција и од осовременувањето на регулативната рамка, за функционирањето и остварувањата на домашните банки важно е политичките процеси во земјата да добијат нормален и вообичаен тек. Оттука, стабилизирањето на домашниот амбиент и последователните ефекти од тоа врз очекувањата на економските субјекти неминовно ќе донесат подобрување на условите за работа на банките, што би требало да води и кон подобра распределба на финансиските

ресурси во економијата, како една од нивните клучни функции како финансиски институции.

I. Структура на банкарскиот систем

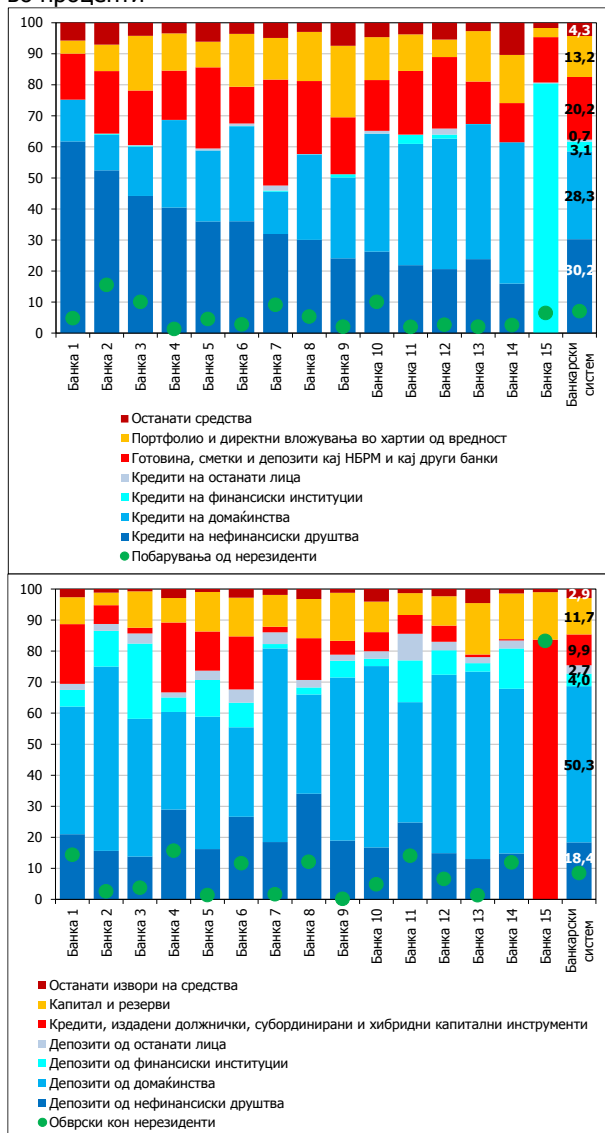

1. Основни карактеристики на деловните модели на банките

Графикон бр. 1

Структура на активата (горе) и пасивата (долу) на банките, на 30.9.2016 година во проценти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Редоследот на банките е случаен.

Банките во Република Македонија применуваат традиционален деловен модел во нивното работење – прибирање депозити од домашниот приватен сектор и нивно пласирање во кредити наменети за домашниот нефинансиски сектор. Депозитите од домаќинства, со учество коешто надминува 50%, се најзначајниот извор на финансирање на банкарскиот систем, иако во вториот и во третиот квартал од 2016 година, нивниот удел во вкупната пасива бележи извесно намалување од околу 1,5 процентни поени. Анализирани по одделни банки, кај единаесет банки депозитите од домаќинствата имаат највисоко учество во вкупните извори на финансирање, кај три банки депозитите од домаќинства и од нефинансиски друштва имаат речиси подеднакво учество, а преку една банка се пласираат кредитни линии од меѓународните финансиски институции. Иако обврските врз основа на кредити, субординирани и хибридни капитални инструменти и депозитите од финансиски институции, заедно, претставуваат околу 14% од вкупните извори на финансирање на банкарскиот систем, анализата по поединечна банка упатува на фактот дека кај одделни банки овие извори на средства имаат позначајно учество, од околу 25% или повеќе (вкупно кај шест банки), што заедно со прибраните депозити од одделни поголеми нефинансиски друштва го потенцира значењето на финансирањето на „големо“ кај овие банки во системот⁴. Кредитите на нефинансиските друштва⁵ сè уште имаат највисоко учество во активата на банкарскиот систем (од околу 30%), иако во последниве неколку години е присутен тренд на позасилено кредитирање на домаќинствата, чие учество во активата, во првите три квартали од 2016 година, е зголемено за околу

⁴ Финансирањето на „големо“ (wholesale funding) потекнува од финансиските институции и големите компании, коишто, по дефиниција, важат за прилично информирани економски агенти.

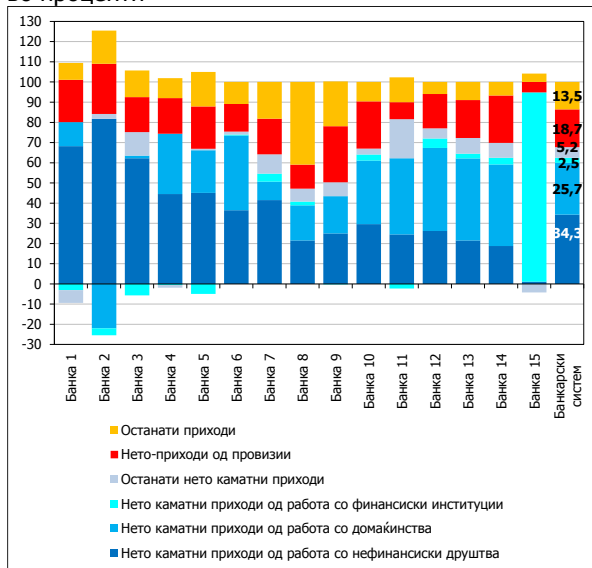
⁵ Кредитите на нефинансиските друштва и домаќинствата се анализирани на нето-основа (земајќи ги предвид исправката на вредноста и акумулираната амортизација на кредитите), но заклучокот не би се променил и доколку анализата на кредитите се направи на бруто-основа.

2 процентни поена. Анализирани по одделни банки, седум банки се повеќе ориентирани кон кредитирање на нефинансиски друштва, пет банки претежно кредитираат домаќинства, две банки се речиси подеднакво ориентирани во кредитната активност и кон двата сектора, а една банка претежно пласира кредити кон домашните банки.

Нивото на евроизација, мерено преку учеството на депозитите и кредитите со валутна компонента, во вкупните депозити и кредити на нефинансиски субјекти изнесува околу 44% и 46%, соодветно⁶, и **бележи надолен тренд во изминатите години** (во депозитното портфолио, овој тренд беше запрен⁷ во вториот квартал од 2016 година). Нешто повеќе од 10% од средствата на банкарскиот систем постојано се пласирани во хартии од вредност (претежно благајнички записи издадени од НБРМ и државни хартии од вредност), но само мал дел од нив се дел од портфолиото за тргување (на 30.9.2016, портфолиото за тргување учествува со 0,1% во вкупната актива на банките). Домашниот банкарски систем остварува скроман обем на активности со нерезидентите (со извесни разлики по одделни банки), чие учество, како на страната на активата, така и на страната на пасивата, бележи надолен тренд во изминатиот период и на 30.9.2016 се сведе на ниво од околу 8%.

Графикон бр. 2
Структура на вкупните приходи на банките во изминатите дванаесет месеци (1.10.2015-30.9.2016 г.) во проценти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.
Редоследот на банките е случаен.

Анализата на структурата на вкупните приходи ја потврдува примената на традиционалниот деловен модел во работењето на банките. Имено, околу две третини од вкупните приходи на банкарскиот систем постојано отпаѓаат на нето каматните приходи, коишто банките прилично успешно ги димензионираат според поставените профитни таргети (дури и во опкружување на историски ниски каматни

⁶ Валутната структура на кредитите и депозитите е подетално обработена во делот за Активностите на банките.

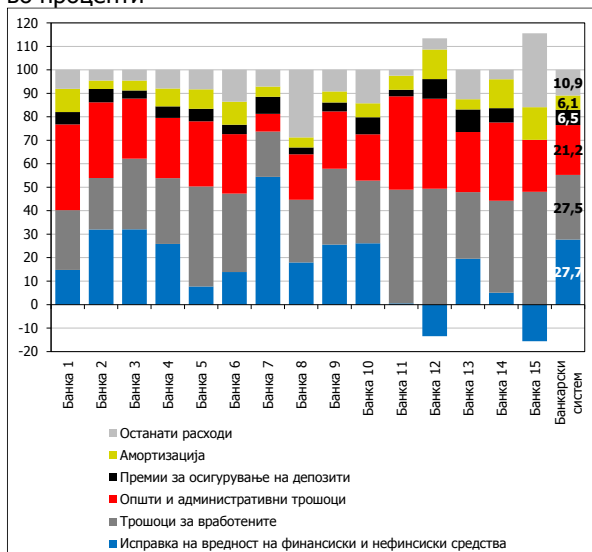
⁷ Нестабилниот домашен амбиент, шпекулациите во медиумите за (не)стабилноста на депозитите во банките и последователно влошените очекувања на економските субјекти предизвикаа повлекувања депозити од банкарскиот систем, во април и мај 2016, коишто беа истовремено проследени со претворање на денарските депозити во девизни. Ваквите движења придонесоа за запирање на надолжниот тренд на евроизацијата, присутен неколку години наназад.

стапки), преку активна примена на договорната можност за приспособување на каматните стапки кај кредитните, но многу повеќе кај депозитните производи. Присутниот тренд на преориентирање на банките кон работење со домаќинствата и трендот на намалување на каматните стапки на депозитите од домаќинствата предизвикаа извесно зголемување (за околу 5 процентни поени во последната година) на учеството на нето каматните приходи од работа со домаќинствата во вкупните приходи на банкарскиот систем.

Исправката на вредноста на финансиските и нефинансиските средства и трошоците за вработените имаат поединечно највисоки учества во вкупните расходи на банкарскиот систем.

Графикон бр. 3
Структура на вкупните расходи на банките во изминатите дванаесет месеци (1.10.2015 - 30.9.2016 г.) во проценти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Редоследот на банките е случаен. Расходите за провизии, камати, курсни разлики и сл. се опфатени во горниот графикон, каде што приходите врз овие основи се прикажани на нето-основа.

Исправката на вредност сè уште има највисоко поединечно учество во вкупните расходи на банкарскиот систем, иако ова учество речиси постојано се намалува од 2012 година, кога беше највисоко (во изминатиот едногодишен период, од 1.10.2015 - 30.9.2016 година, учеството на исправката на вредност во вкупните расходи е намалено за 2,3 процентни поени). Истовремено, банките постепено го зголемуваат учеството на трошоците за вработените во вкупните расходи, коешто тековно е речиси на исто ниво како и она на исправката на вредност (во изминатите дванаесет месеци, учеството на трошоците за вработените во вкупните расходи е зголемено за 0,8 процентни поени). Има позначителни разлики во структурата на расходите меѓу одделните банки. Особено е очигледна разликата кај учеството на исправката на вредноста во вкупните расходи на одделните банки, што веројатно укажува на специфичната (индивидуална, посебна за секоја банка) природа на тековната изложеност на банките на кредитниот ризик.

2. Број на банки и сопственичка структура на банкарскиот систем

На 30.9.2016 година, во Република Македонија функционираат осумнаесет депозитни институции, односно петнаесет банки и три штедилници⁸. Бројот на овие финансиски институции останува непроменет во однос на претходниот квартал. Непроменет е и бројот на банките кои се во сопственост на странски акционери (единаесет), како и бројот на подружници на странски банки (шест).

Табела бр. 1

Структура на бројот на банки и на поважните позиции од билансите, според претежната сопственост на банките (со состојба на 30.9.2016 година)
во милиони денари и во проценти

Тип на сопственост	Број на банки	Капитал и резерви		Актива		Кредити на нефинансиски сектор		Депозити од нефинансиски сектор		Вкупни приходи*		Финансиски резултат*	
		Износ	Во %	Износ	Во %	Износ	Во %	Износ	Во %	Износ	Во %	Износ	Во %
Банки во претежна сопственост на странски акционери	11	35.186	70,9%	296.114	69,9%	209.801	76,7%	210.697	69,6%	16.403	72,7%	4.953	83,9%
- подружници на странски банки	6	31.045	62,6%	244.878	57,8%	173.067	63,3%	174.811	57,8%	13.606	60,3%	4.501	76,3%
- Австрија	1	2.256	4,5%	17.856	4,2%	11.408	4,2%	12.216	4,0%	1.213	5,4%	191	3,2%
- Бугарија	1	1.182	2,4%	8.012	1,9%	4.992	1,8%	5.642	1,9%	335	1,5%	-16	-0,3%
- Грција	1	14.216	28,7%	85.616	20,2%	60.999	22,3%	64.523	21,3%	4.897	21,7%	2.167	36,7%
- Словенија	1	6.667	13,4%	67.513	15,9%	48.853	17,9%	52.368	17,3%	3.994	17,7%	1.220	20,7%
- Турција	1	4.140	8,3%	33.122	7,8%	22.930	8,4%	19.768	6,5%	1.651	7,3%	484	8,2%
- Франција	1	2.585	5,2%	32.759	7,7%	23.885	8,7%	20.295	6,7%	1.515	6,7%	454	7,7%
- останати банки во претежна странска сопственост	5	4.141	8,3%	51.235	12,1%	36.734	13,4%	35.886	11,9%	2.796	12,4%	453	7,7%
- Бугарија	2	1.662	3,3%	16.917	4,0%	11.247	4,1%	12.318	4,1%	896	4,0%	251	4,3%
- Германија	1	1.757	3,5%	20.313	4,8%	15.736	5,8%	13.014	4,3%	1.109	4,9%	286	4,8%
- Швајцарија	2	721	1,5%	14.005	3,3%	9.752	3,6%	10.554	3,5%	792	3,5%	-84	-1,4%
Банки во претежна сопственост на домашни акционери	4	14.430	29,1%	127.577	30,1%	63.781	23,3%	91.894	30,4%	6.153	27,3%	949	16,1%
- приватна сопственост	3	12.069	24,3%	112.173	26,5%	63.740	23,3%	91.894	30,4%	5.977	26,5%	845	14,3%
- државна сопственост	1	2.362	4,8%	15.404	3,6%	40	0,0%	0	0,0%	176	0,8%	103	1,8%
Вкупно:	15	49.616	100,0%	423.691	100,0%	273.582	100,0%	302.591	100,0%	22.556	100,0%	5.902	100,0%

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Вкупните приходи и финансискиот резултат се пресметани за последните дванаесет месеци (01.10.2015-30.9.2016 година).

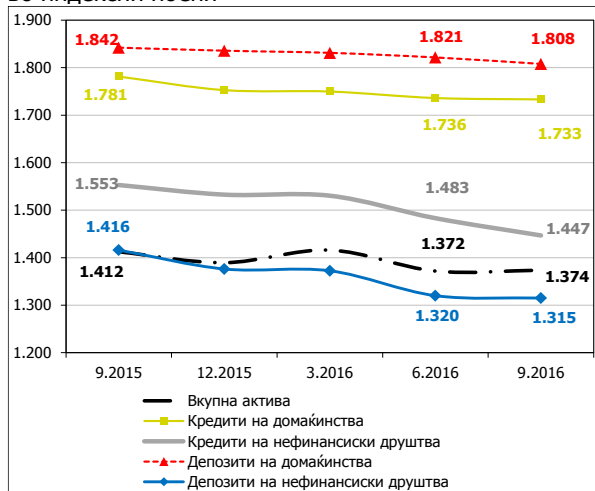
Банките во претежна сопственост на странски акционери преовладуваат во банкарскиот систем на Република Македонија, којшто, на тој начин, може да е под влијание на економски и некономски фактори на ризик поврзани со матичните лица на банките и земјите од каде што потекнуваат тие⁹. Во третиот квартал од 2016 година не се забележуваат позначајни промени во

⁸ Штедилниците учествуваат само со 0,6% во вкупните средства на депозитните финансиски институции (банки и штедилници), 0,8% во вкупните кредити кон нефинансиски субјекти и со 0,4% во вкупните депозити од домаќинства, што е непроменето во споредба со претходниот квартал. Со оглед на прилично ниските учества на штедилниците во вкупните активности на депозитните финансиски институции, нивниот профил на ризичност и обемот на активности се анализира еднаш годишно, во извештаите за финансиската стабилност на Република Македонија.

⁹ Сепак, треба да се има предвид дека домашните банки се посебни и независни правни субјекти основани во Република Македонија, со сопствени органи на управување и сопствен капитал.

Графикон бр. 4
Херфиндалов индекс*
во индексни поени

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Херфиндал-индексот се пресметува според формулата $HI = \sum_{j=1}^n (S_j)^2$, каде што S е учеството на

секоја банка во вкупниот износ на категоријата којашто се анализира (на пример: вкупна актива, вкупни депозити итн.), а n е вкупниот број банки во системот. Кога индексот се движи во интервал од 1.000 до 1.800 поени, нивото на концентрација се смета за прифатливо.

Табела бр. 2

Показатели за концентрацијата на поважните позиции од билансите кај трите и петте најголеми банки во проценти

Позиција	CR3	CR5
Вкупна актива	58,7	74,2
Кредити на домаќинства	63,3	79,4
Кредити на нефинансиски друштва	56,7	75,3
Депозити на домаќинства	70,7	80,0
Депозити на нефинансиски друштва	51,4	74,9
Финансиски резултат*	69,8	85,7
Вкупни приходи*	61,5	75,5

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Вкупните приходи и финансискиот резултат се пресметани за последните дванаесет месеци (01.10.2015-30.9.2016 година).

сопственичката структура на банките.

Банките во претежна сопственост на странски акционери преовладуваат во сите поважни позиции од билансите на банките. Нивната доминација е особено изразена кај кредитната активност и финансискиот резултат, што упатува на поагресивен настап на овие банки на кредитниот пазар и остварување повисоки профитни маржи. Во третиот квартал од 2016 година, учеството на банките во претежна сопственост на странски акционери во вкупниот финансиски резултат бележи раст од 3,8 процентни поени, што во најголем дел произлегува од повисоката годишна добивка регистрирана кај големите банки. Исто така, оваа група банки го зголеми своето учество за 1,1 процентен поен и во вкупниот капитал и резерви, што пак е резултат на реинвестирање на добивката остварена во 2015 година, повторно присутно кај една голема банка.

Во банкарскиот систем се издвојуваат неколку банки според големината, чишто остварувања имаат водечка улога за вкупниот банкарски сектор и домашната економија. Концентрацијата во банкарскиот систем постојано се намалува. Во третиот квартал од 2016 година, учествата на трите и петте најголеми банки во системот во вкупната актива се речиси непроменети, и на 30.9.2016 година изнесуваат 58,7% и 74,2%, соодветно. Наспроти тоа, десет банки имаат поединечно учество помало од 5% и тие заедно зафаќаат околу една четвртина од активата на банкарскиот систем. Притоа, дел од нив не создаваат доволно високи и стабилни приходи, кои би им обезбедиле континуиран¹⁰ позитивен финансиски резултат и долгорочна перспектива за опстанок.

¹⁰ За првпат по девет години, трите најмали банки во системот остварија добивка на агрегирано ниво, заклучно со 30.9.2016 година.

II. Ризици во банкарското работење

1. Кредитен ризик

По позначителното „чистење“ на кредитните портфолија на банките од старите и целосно резервирани нефункционални кредити во јуни 2016 година, во третиот квартал од 2016 година, учеството на нефункционалните во вкупните кредити забележа само благо надолно поместување и се спушти на 7,4%. Квалитетот на кредитното портфолио на банкарскиот систем и натаму е под влијание на измените во регулативата на Народната банка¹¹, според која банките имаат постојана обврска да ги пренесуваат сите побарувања коишто се целосно резервирани подолго од две години во вонбилансната евиденција, иако ефектите од регулаторните промени се далеку послаби во однос на минатиот квартал. Доколку се изземат ефектите од оваа мерка, квалитетот на кредитното портфолио бележи мало влошување, коешто е концентрирано кај корпоративните кредити, за што соодветен придонес имаше и намалената кредитна активност на банките во сегментот на корпоративните клиенти. Ризикот за сопствените средства на банките од постојните нефункционални кредити не е висок, поради нивната висока покриеност со издвоената исправка на вредноста, но и поради задоволителниот обем и квалитет на сопствените средства на банките. Иако процентот на исправка на вредноста на редовните кредити е повисок од историските годишни стапки на ненаплата на редовната кредитна изложеност, загубите поради остварување на кредитниот ризик може да ги надминат очекувањата на банките, особено при неповолни деловни услови. Ваквото надминување е можно најмногу при постоење позначителна концентрација во кредитните портфолија, но и кај кредитите кај кои е потешко навремено да се воочат финансиските проблеми на клиентот (кредити со одобрен грејс-период или со еднократна отплата на главница).

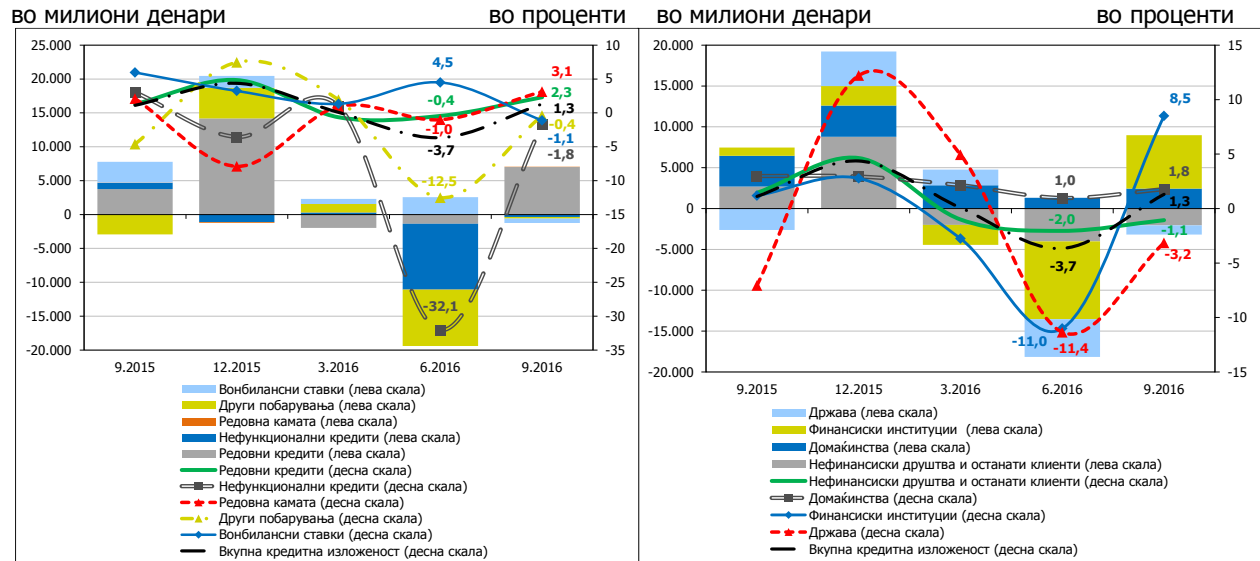
По регистрираниот пад во минатиот квартал (најмногу под влијание на споменатите регулаторни измени), во третиот квартал од 2016 година, вкупната кредитна изложеност на банкарскиот систем порасна за 1,3% и достигна 448.944 милиони денари. Растот на вкупната кредитна изложеност во третиот квартал од 2016 година најмногу произлегува од зголемувањето на пласманите кај финансиските институции (за 6.531 милион денари, или 8,5%), што пак, во целост е резултат на пласираните девизни, а во помал дел и денарски, депозити на банките кај Народната банка. Генерално, во овој квартал банките му обезбедија послаба кредитна поддршка за нефинансискиот сектор, што се

¹¹ Одлука за изменување и дополнување на Одлуката за управување со кредитниот ризик („Службен весник на Република Македонија“ бр. 223/15), според која, банките беа должни да ги пренесат сите побарувања коишто се целосно резервирани подолго од две години на вонбилансната евиденција најдоцна до 30.6.2016 година. Оваа обврска продолжува и понатаму за нефункционалните побарувања коишто ќе ги исполнат овие критериуми. И покрај отпишувањето на овие побарувања, банките го задржуваат правото за нивна наплата.

согледува и преку послабиот обем на новото кредитирање.

Графикон бр. 5

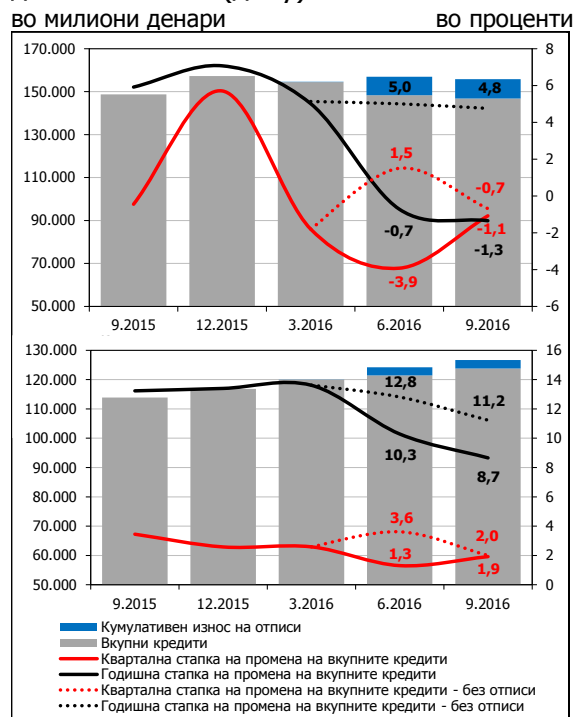
Квартален раст на кредитната изложеност според ставките (лево) и секторот (десно)

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 6

Динамика на вкупните кредити и отписи на нефинансиските друштва (горе) и домаќинствата (долу)

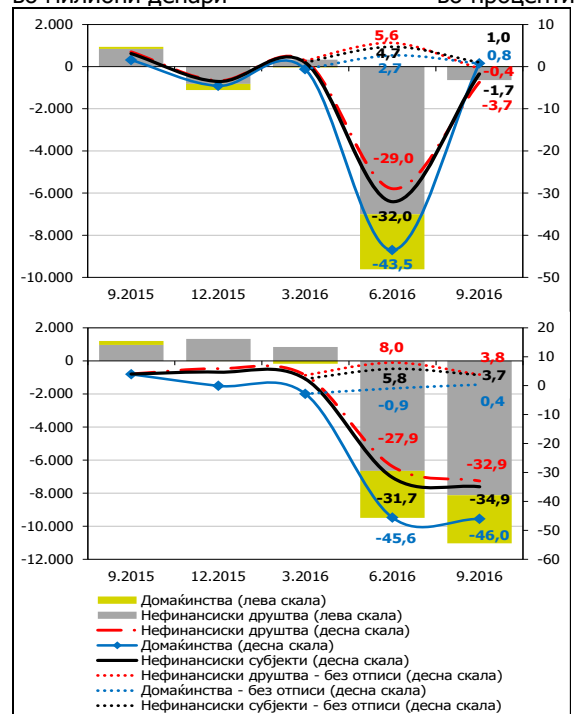
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

И во овој квартал банките беа ангажирани околу „чистење“ на активата, преку отпишување на дел од целосно резервираните нефункционални кредити и, во помал обем, преку продажба на преземениот имот поради ненаплатени побарувања, а движењата во билансите упатуваат и на нешто повисока наплата на достасаните побарувања (при нивно квартално намалување од 628 милиони денари, или за 21,9%). Во такви услови, вкупната кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти оствари многу мал раст (од 398 милиони денари, или за 0,1%), кој при натамошно намалување на корпоративните кредити, во целост, произлегува од засилената кредитна поддршка на домаќинствата. Засиленото кредитирање на домаќинствата (по извесното забавување во минатиот квартал) упатува на согледувањата на банките за пониското ниво на кредитен ризик од „кредитирањето на мало“ поради големата дисперзираност на побарувањата, како според износот, така и според бројот на клиентите.

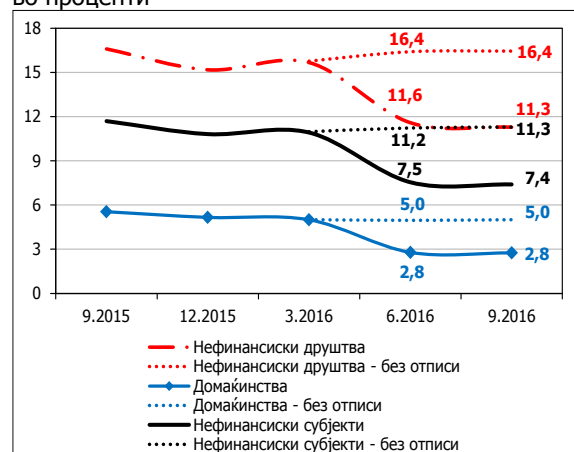

Графикон бр. 7
Квартална (горе) и годишна (долу)
промена на нефункционалните кредити
на нефинансиските субјекти и на
одделните сектори
во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 8
Учество на нефункционалните кредити
во вкупните кредити на нефинансиските
субјекти и на одделните сектори
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Со изземање на ефектот од регулаторните измени за задолжителен отпис, кварталната промена на кредитната поддршка на корпоративниот сектор и натаму се движи по надолна линија (-0,7%, наспроти -1,1% со ефектот од отписите). Влијанието од регулаторните промени е уште помалку изразено кај кредитирањето на домаќинствата (кварталниот раст на кредитирањето на домаќинствата изнесува 2,0%, со исклучување на ефектот од отписите, наспроти 1,9%, доколку се земат предвид направените задолжителни отписи на побарувањата).

1.1. Остварување на кредитниот ризик во билансите на банките

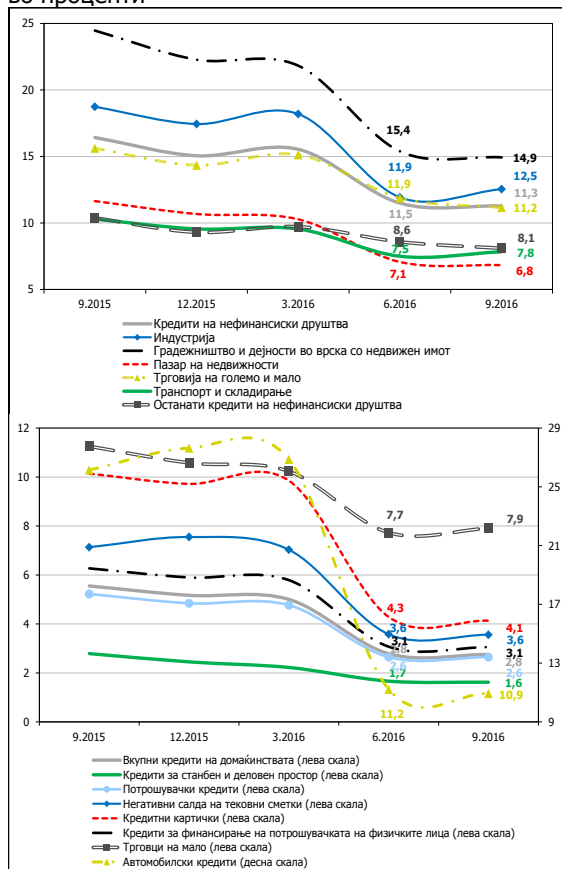
Нефункционалните кредити на банкарскиот систем се намалија за само 1,7% во текот на третиот квартал од 2016 година. Значителното забавување на надолното движење кај нефункционалните кредити упатува на постепено исцрпување на ефектите од регулаторното барање за „чистење“ на кредитните портфолија, од сите побарувања за кои банките целосно го покриле кредитниот ризик пред најмалку две години. Како резултат на оваа промена во регулативата за кредитниот ризик, во првите девет месеци од годината беа отпишани 12.009 милиони денари нефункционална главница, коишто, речиси во целост, беа направени во вториот квартал од годината, со значително помал износ на отпишани побарувања во третиот квартал. Најголем дел, или 76% од отписите на нефункционалните кредити се однесуваат на нефинансиските друштва.

Доколку се из земе ефектот од регулаторните промени, нефункционалните кредити на нефинансиските субјекти би забележале квартален раст од 1% (наспроти остварениот пад од 1,7%), додека намалувањето на нефункционалните кредити на нефинансиските друштва би било со послаб интензитет и би изнесувало само 0,4% (наспроти остварениот пад од 3,7%). Кај

нефункционалните кредити на домаќинства, износот на извршени задолжителни отписи е релативно мал и стапката на раст на нефункционалните кредити останува непроменета и ниска (0,8%). Сепак, извршените отписи врз оваа основа имаат далеку повпечатливо влијание врз годишната динамика на нефункционалните кредити, којашто би имала позитивен тренд кај двата сектора. Воедно, со изолирање на ефектот од отписите, годишниот раст на нефункционалните кредити на нефинансиските лица би бил умерен и би изнесувал 3,7%.

Графикон бр. 9

Учество на нефункционалните кредити во вкупните кредити на нефинансиските друштва, по одделни дејности (горе) и на домаќинствата, по одделни кредитни производи (долу) во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

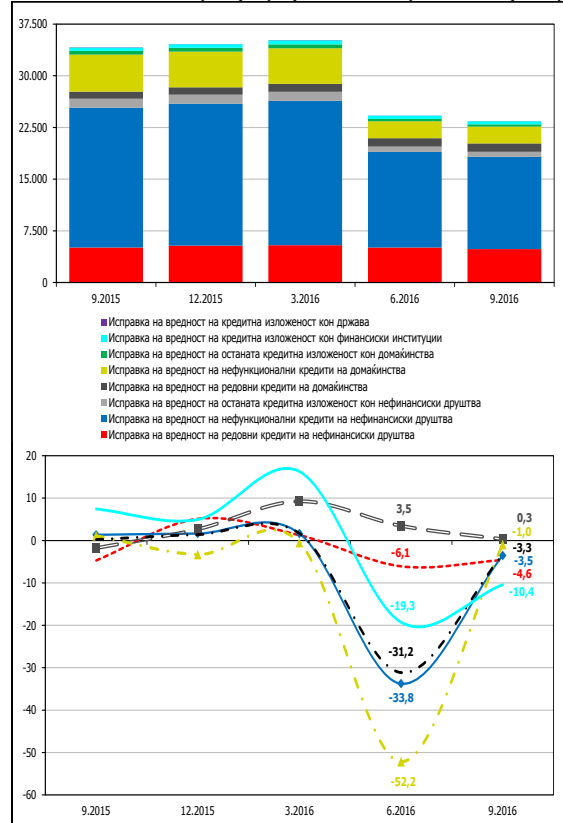
Промените во нивото на вкупните и нефункционалните кредити како последица на извршените отписи доведоа до намалување на стапката¹² на нефункционалните кредити на нефинансиските субјекти, којашто на 30.9.2016 година се сведе на 7,4% (без ефектот од регулаторните измени би изнесувала 11,3% или за само 0,1 п.п. повисока во споредба со претходниот квартал).

Во рамки на секторот „нефинансиски друштва“, стапката на нефункционалните кредити продолжи да се движи по надолна линија и во третиот квартал и се сведе на 11,3%. Доколку се из земе ефектот од отписите, оваа стапка би била непроменета во однос на претходниот квартал и би изнесувала 16,4%. Според висината на стапката на нефункционалните кредити, кредитниот ризик е највисок кај побарувањата на банките од нефинансиските друштва од дејностите „градежништво и дејности во врска со недвижен имот“ и „индустија“. Но треба да се истакне дека токму кај овие две дејности, вклучително и „трговијата на големо и мало“, се забележува натамошно намалување на кредитниот ризик, што освен од ефектот од отписите произлегува и од намалените годишни стапки на ненаплата на

¹² Стапката на нефункционалните кредити го претставува учеството на нефункционалните во вкупните кредити.

Графикон бр. 10
Структура (горе), и квартални стапки на промена (долу) на исправката на вредноста, според сектори во милиони денари (горе) во проценти (долу)

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

изложеностите од овие дејности. Ваквото намалување може да се поврзе и со остварувањата на овие дејности. Така, градежниот сектор е помеѓу носечките сектори на економскиот раст и моментално подобрените „остварувања“ на оваа дејност се поврзуваат со зголемената активност во доменот на неколку поголеми јавни, инфраструктурни проекти. На намалена ризичност на претпријатијата од трговската дејност упатуваат и поволните оценки за тековната деловна и финансиска состојба на овие претпријатија¹³, како и растот на вредноста на прометот во трговијата на мало и трговијата на големо.

Ризикот за банките од кредитирањето на домаќинствата е помал. Стапката на нефункционалните кредити кај овој сектор изнесува 2,8% (без ефектот од отписите би изнесувала 5%) и е непроменета во однос на претходниот квартал. По одделни кредитни производи, натамошно намалување на стапката на нефункционалните кредити¹⁴ се забележува кај „кредитните картички“, што, најверојатно¹⁵ е последица на извршените задолжителни отписи на овој тип побарувања од домаќинствата, но и забавеното кредитирање врз оваа основа по воведувањето на повисоките капитални барања за пречекорувањата на трансакциските сметки и кредитните картички¹⁶ воведени за ограничување на потенцијалните ризици од забрзаниот раст на долгорочните потрошувачки кредити.

Стапката на нефункционалните кредити на нефинансиските субјекти се одржа на речиси стабилно ниво (7,5%) до крајот на

¹³ Извор: Анкета за деловните тенденции во трговијата на мало за третиот квартал од 2016 година, ДЗС.

¹⁴ Освен кај „автомобилските кредити“, каде што оваа стапка е традиционално највисока.

¹⁵ Народната банка располага со податоците само за секторската структура на задолжителните отписи (домаќинства и нефинансиски друштва).

¹⁶ Согласно со измените и дополнувањата на Одлуката за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот („Службен весник на Република Македонија“ бр. 47/12, 50/13, 71/14 и 223/15), се воведоа мерки за забавување на високиот раст на долгорочните потрошувачки кредити. Со мерката се зголеми капиталното барање за новоодобрените потрошувачки кредити (одобрени по 1.1.2016 година) со рок еднаков или подолг од осум години. Воедно, за да се спречи пренасочување на задолжувањето кон пречекорувањата на трансакциските сметки и кредитните картички, се воведоа повисоки капитални барања за растот врз основа на овие продукти, остварен во однос на 31.12.2015 година.

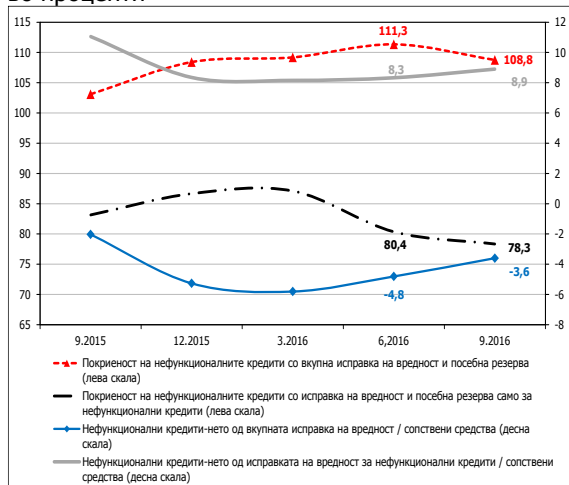
октомври 2016 година, што упатува на постепено исцрпување на ефектот од задолжителното спроведување отписи, согласно со регулаторните измени.

1.2. Капацитет на банките за справување со евентуалните загуби од нефункционалните кредити

Во третиот квартал од 2016 година, исправката на вредноста за вкупното кредитно портфолио на банките се намали за 807 милиони денари, или за 3,1%. Со изразено побавно темпо од минатиот квартал, ослободувањето на исправката на вредноста произлегува од исправката на вредноста за нефункционалните кредити (главно како последица на споменатиот пренос на целосно резервираните нефункционални кредити во вонбилансна евиденција), но и од редовните кредити.

Покриеноста на нефункционалните кредити со издвоената исправка на вредноста е висока, што упатува на задоволителен капацитет на банкарскиот систем за апсорбирање на потенцијалните (очекуваните) кредитни загуби. Наспроти претходниот квартал кога покриеноста со вкупната исправка на вредноста се зголеми¹⁷, надолното поместување на показателот во овој квартал е предизвикано од поизразеното ослободување на исправката на вредноста (при генерално послабиот обем на ново кредитирање и наплата на дел од достасаните побарувања), во споредба со намалувањето на нефункционалните кредити како последица на извршените отписи. Покриеноста на нефункционалните кредити со сопствената исправка на вредноста се намали, но и натаму е висока.

Графикон бр. 11
Покриеност на нефункционалните кредити и учество на нето нефункционалните кредити во сопствените средства на банките во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Со оглед на високата покриеност на нефункционалните кредити, негативните ефекти од евентуалната

¹⁷ Како последица на поголемото процентуално намалување на нефункционалните кредити во однос на процентуалното намалување на вкупната исправка на вредноста.

целосна ненаплата на овие кредити врз сопствените средства на банкарскиот систем се ограничени. Нерезервирааниот дел од нефункционалните кредити апсорбира само 8,9% од вкупните сопствени средства на банкарскиот систем. Така, при екстремна претпоставка за целосна ненаплатливост на нефункционалните кредити, стапката на адекватност на капиталот на банкарскиот систем би била за само 1,4 процентни поени пониска од тековното ниво (речиси идентично како во претходниот квартал, 1,3 процентни поени).

1.3. Останати можни извори на остварување на кредитниот ризик

Во третиот квартал од 2016 година, остварената годишна стапка на ненаплата на кредитната изложеност со редовен статус¹⁸ изнесува 1,7% и е малку пониска во споредба со просечното ниво на ризичност на редовните кредити на нефинансиските субјекти¹⁹ (2,4%), утврдено од страна на банките. Ова упатува на заклучокот дека банките се повнимателни и издвоиле нешто поголема исправка на вредноста од онаа на која упатува историската стапка на ненаплата на изложеностите со редовен статус. Гледано по одделните дејности (кај нефинансиските друштва) и кредитни производи (кај домаќинствата)²⁰, годишните стапки на ненаплата бележат генерално надолен тренд, кој во последниот квартал е најизразен кај дејноста „градежништво и дејности во врска со недвижниот имот“. Поволното поместување кај годишната стапка на ненаплата на изложеностите од оваа дејност, делумно, се должи на високата почетна основа (значителното влошување на квалитетот на

¹⁸ Годишната стапка на ненаплата на кредитната изложеност се пресметува како процент од кредитната изложеност со редовен статус, којашто за период од една година преминува во изложеност со нефункционален статус.

¹⁹ Пресметано како сооднос меѓу исправката на вредност на редовните кредити и бруто-износот на редовни кредити.

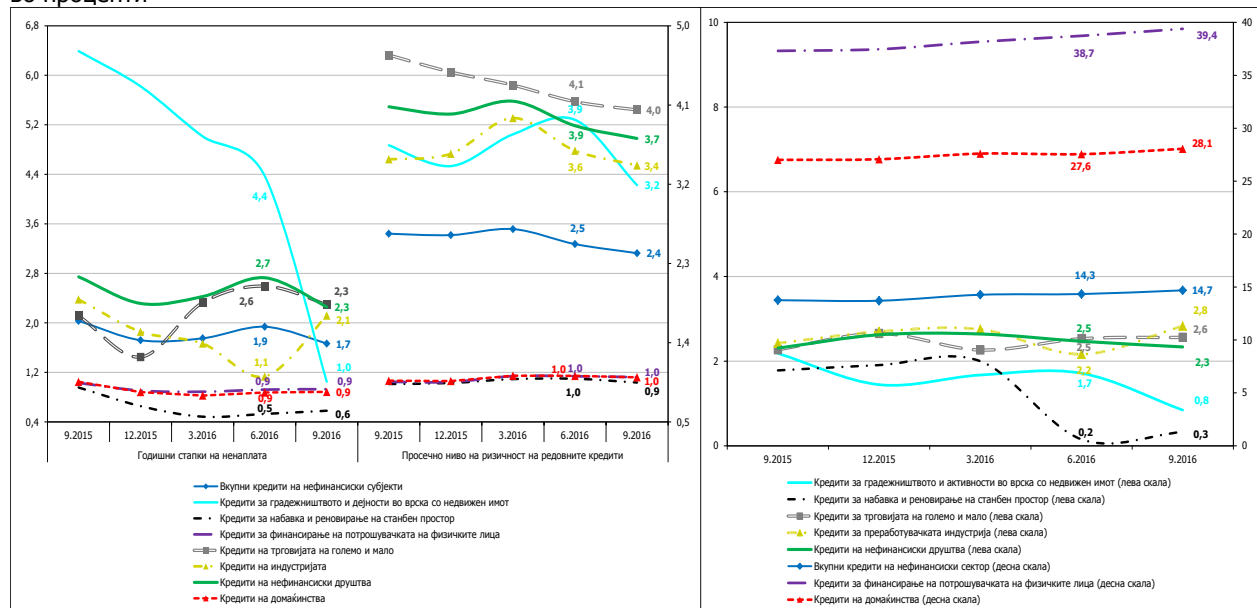
²⁰ Кредитната изложеност за финансирање на потрошувачката на физичките лица ја опфаќа кредитната изложеност на физичките лица врз основа на потрошувачки кредити, негативни салда на тековните сметки, кредитни картички, автомобилски и други кредити, освен станбени и кредити за деловен простор.

Под „кредитна изложеност кон пазарот на недвижности“ се подразбира кредитната изложеност кон нефинансиските друштва коишто се занимаваат со градежништво и дејности во врска со недвижен имот, како и кредитната изложеност кон физичките лица, врз основа на кредити за набавка и реновирање станбен и деловен простор.

кредитното портфолио во третиот квартал од минатата, 2015 година). Исто така, во истиот квартал од 2015 година биле одобрени нови кредитни изложености кон градежните компании чишто квалитет, во наредниот едногодишен период (30.9.2015 – 30.9.2016 година), се одржува на солидно ниво. Ваквите движења упатуваат на знаци на запирање на трендот на влошување на квалитетот на изложеностите од најризично класифицираната дејност во рамките на секторот „нефинансиски друштва“, коишто, сепак, останува да се потврдат и во наредниот период. **Просечното ниво на ризичност на редовните кредити исто така бележи надолен тренд, но неговото намалување сепак е помало во споредба со падот на годишните стапки на ненаплата на редовната кредитна изложеност, што ја потврдува внимателноста на банките при оцена на квалитетот на редовните кредити.**

Графикон бр. 12

Годишни стапки на ненаплата* на кредитната изложеност со редовен статус и просечно ниво на ризичност на редовните кредити (лево), и учество на необезбедените редовни кредити во вкупните редовни кредити (десно), по одделни дејности и кредитни производи во проценти

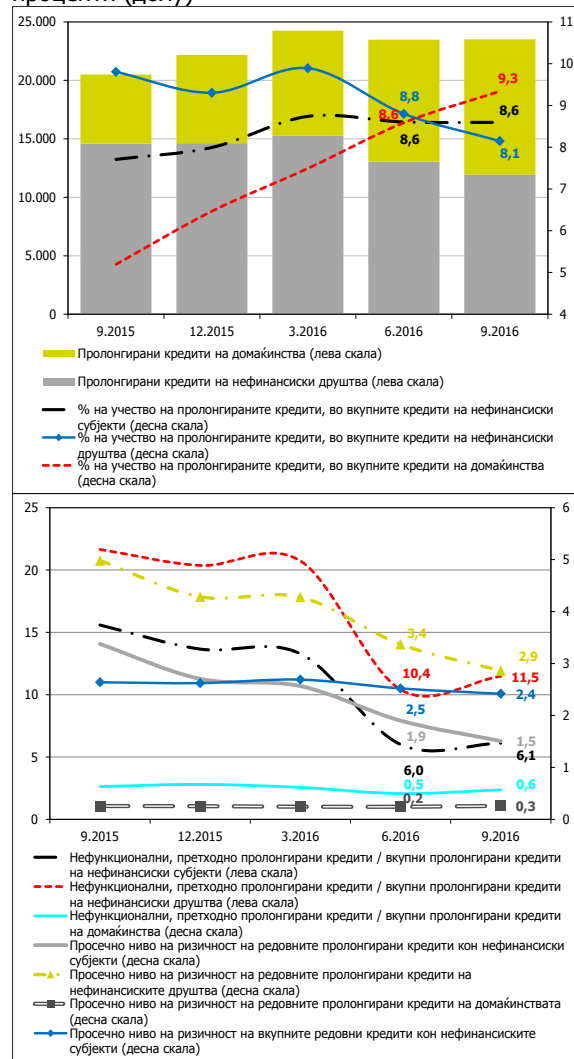
Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Забелешка: Годишната стапка на ненаплата на кредитната изложеност се пресметува како процент од кредитната изложеност со редовен статус, којашто за период од една година преминува во изложеност со нефункционален статус.

Графикон бр. 13

Динамика на пролонгираните кредити и структурни показатели (горе) и показатели за нивниот квалитет (долу) во милиони денари и во проценти (горе) во проценти (долу)

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Позначителниот раст на износот на пролонгираните кредити на домаќинствата во 2015 година произлегува од промената во пријавувањето на пролонгираните кредити, во зависност од тоа дали продолжувањето на рокот на достасување е извршено самостојно или како дел од спроведена консолидација на повеќе кредити во еден или рефинансирање на еден кредит со друг.

Покрај соодветната покриеност на редовните кредити со издвоената исправка на вредност (земајќи ги предвид историските годишни стапки на ненаплата), за одбележување е и високото учество на кредитите за кои е воспоставено одредено обезбедување (85,3% од вкупните редовни кредити на нефинансиски субјекти), што го „ублажува“ нивото на кредитен ризик преземен од страна на банките (високиот степен на покриеност со обезбедување е пред сè карактеристично за побарувањата од нефинансиските друштва). Поконзервативните политики на банките во поглед на покриеноста на кредитите со обезбедување им овозможува поголема сигурност при кредитирањето, но од друга страна може да влијае ограничувачки на обемот на кредитна активност на банките. Исто така, воспоставеното обезбедување за кредитите може да биде извор и на дополнителни трошоци за банките (трошоци за редовна процена на вредноста на воспоставеното обезбедување, трошоци за преземање и за продажба на имотот воспоставен како обезбедување, неможност за продажба на имотот по поволна цена и сл.).

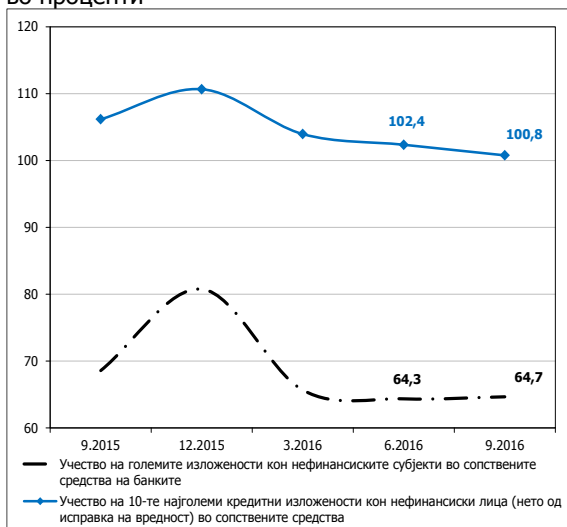
И покрај повисокиот процент на утврдена исправка на вредност за редовните кредити, во споредба со историските годишни стапки на ненаплата на редовната кредитна изложеност, како и високото учество на кредитите со воспоставено обезбедување, загубите од евентуалното остварување на кредитниот ризик може да ги надминат очекувањата (издвоените резервации) на банките. Надминувањето на очекуваните загуби од евентуалното остварување на кредитниот ризик е можна најмногу заради позначителната концентрација во кредитните портфолија на некои од банките, високите трошоци или неможноста за продажба на воспоставеното обезбедување за кредитите (по поволна цена), како и поради присуството на кредити каде што промената во финансиската состојба

не е лесно воочлива или кредити каде што банките немаат увид во редовноста на клиентите во намирувањето на обврските врз основа на кредитите (пр. кредити со одобрен грејс-период или кредити со еднократна отплата на главница).

Релативно високата концентрација во кредитните портфолија на одделните банки, како по поединечни клиенти, така и според некои други карактеристики на клиентите (на пример, припадноста кон одделни дејности), **упатува на поизразена поврзаност на квалитетот на кредитите со остварувањата на одделните сегменти од кредитните портфолија, што при неповолни деловни услови може да ги зголеми загубите поради остварување на кредитниот ризик, над очекувањата на банките.** На крајот на третиот квартал од 2016 година, десетте најголеми изложености кон нефинансиските субјекти по поединечна банка зафаќаат значителен дел од сопствените средства на банките (100,8%), и тоа во интервал од 4,1% до 198,1%, по одделна банка. Просечното ниво на ризичност на овие изложености на банките најчесто е ниско и соодветствува на категориите на ризик „А“ и „Б“, но кај некои банки во структурата на големите изложености се забележуваат и изложености со повисока ризичност. Со оглед на високото учество на големите изложености во сопствените средства, особено значајно е нивото на ризичност да се одржува ниско, бидејќи при евентуално остварување на ризикот од овие изложености и неможност за нивна наплата, ефектот врз сопствените средства на банките би бил голем.

Пролонгираните кредити, каде што, согласно со регулативата, промената на договорните услови на кредитите преку продолжувањето на рокот на достасување не се поврзува со влошена финансиска состојба на клиентите, претставуваат 8,6% од вкупните кредити на нефинансиските

Графикон бр. 14
Показатели за нивото на концентрација на кредитната изложеност кон нефинансиските субјекти во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

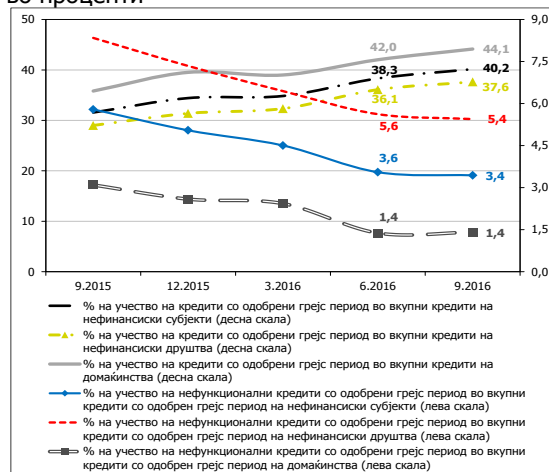

субјекти. Ова учество е на слично ниво и кај двата сегмента од нефинансискиот сектор (8,1% кај нефинансиските друштва и 9,3% кај домаќинствата), но е присутен поизразен нагорен тренд на учеството на пролонгираните кредити во портфолиото на домаќинствата. Сепак, за одбележување е исклучително високиот квалитет на пролонгираните кредити на домаќинствата²¹.

Кредитите со одобрен грејс-период²² се позначително присутни во портфолијата на банките и на нив отпаѓаат околу 40% од вкупните кредити на нефинансиските субјекти (односно 37,6% и 44,1% од вкупните кредити на нефинансиските друштва и домаќинствата, соодветно), со нешто поизразен нагорен тренд во последната година. Сè поголемото учество на кредитите со одобрен грејс-период упатува на зголемена флексибилност на банките и спремност да им излезат во пресрет на специфичните потреби на своите клиенти (пример, за финансирање на конкретен проект). Сепак, треба да се има предвид фактот дека кај овие кредити банките имаат помала можност за навремен увид во финансиската состојба на клиентот, сè додека на истече одобриениот грејс-период (во кој период се плаќа само камата). Повеќето кредити со грејс-период (58,9% и 75,9% од кредитите на нефинансиските друштва и домаќинствата, соодветно) имаат релативно краток грејс-период, не подолг од една година, а нивото на квалитет, мерено преку учеството на нефункционалните во вкупните кредити со грејс-период²³ изнесува 3,4%. Во сегментот „нефинансиски друштва“ ова учество е повисоко и изнесува 5,4%, додека кај домаќинствата е пониско и се сведува на само 1,4%. Поголемата застапеност на овие кредити при истовременото подобрување на

Графикон бр. 15
Показатели за квалитетот на кредитите со одобрен грејс-период во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

²¹ Мерено преку стапката на нефункционалните, претходно пролонгирани кредити во вкупните пролонгирани кредити на домаќинствата (0,6% на 30.9.2016 година) и просечното ниво на ризичност на редовните пролонгирани кредити на домаќинствата (0,3% на 30.9.2016 година).

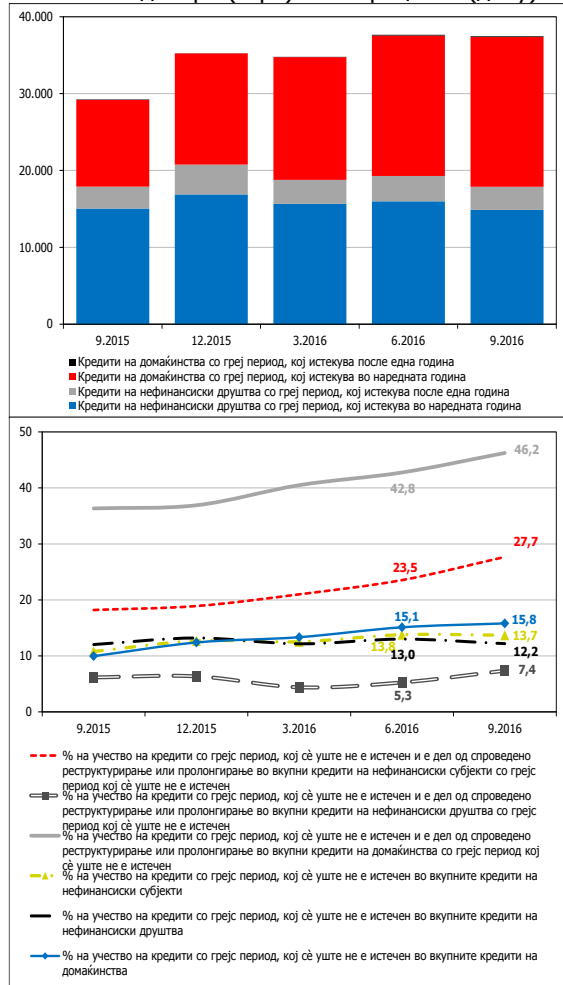
²² Грејс-периодот е пресметан како разлика помеѓу датумот на прво достасување на главницата и датумот на одобрување за кредитните партии кај коишто оваа разлика е поголема од 31 ден.

²³ Главно станува збор за кредити кај кои е одобрен грејс-периодот при реструктурирањето.

Графикон бр. 16

Структура на кредитите со грејс-период којшто сè уште не е истечен на соодветниот датум (горе), и показатели за нивната структура и квалитет (долу) во милиони денари (горе) и во проценти (долу)

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

нивниот квалитет во последната година е знак дека банките соодветно ги оценуваат ризиците од овој тип кредити, така што се смета дека има помала веројатност овие кредити да доведат до остварување на кредитниот ризик за банките.

Речиси 28% од кредитите чијшто грејс-период сè уште не е истечен се дел од спроведено реструктурирање или пролонгирање, што пак упатува на нешто повисоко ниво на ризичност на овие кредити. Оттука, процентот на исправката на вредност за кредитите со грејс-период, кој сè уште не е истечен (изнесува 5,9%) е нешто повисок во споредба со вкупното кредитно портфолио (2,4%) и по истекот на грејс-периодот кај овие кредити може да се очекуваат нешто повисоки стапки на ненаплата и стапки на нефункционални кредити.

Посебна категорија на кредити претставуваат кредитите со еднократна отплата на главницата, кај кои банките немаат увид во редовноста на клиентите во намирувањето на обврските врз основа на главница сè до истекот на крајниот датум на достасување на кредитите. Кредитите со еднократна отплата на главницата се позначително присутни во портфолијата на банките, особено во сегментот на нефинансиски друштва, каде што на крајот на третиот квартал од 2016 година, околу една третина од кредитите имаат клаузула за еднократна отплата на главницата. Имено, во структурата на „лошото“ кредитно портфолио²⁴ на нефинансиските друштва, нефункционалните кредити со еднократна отплата на главницата зафаќаат значителни 28,3%.

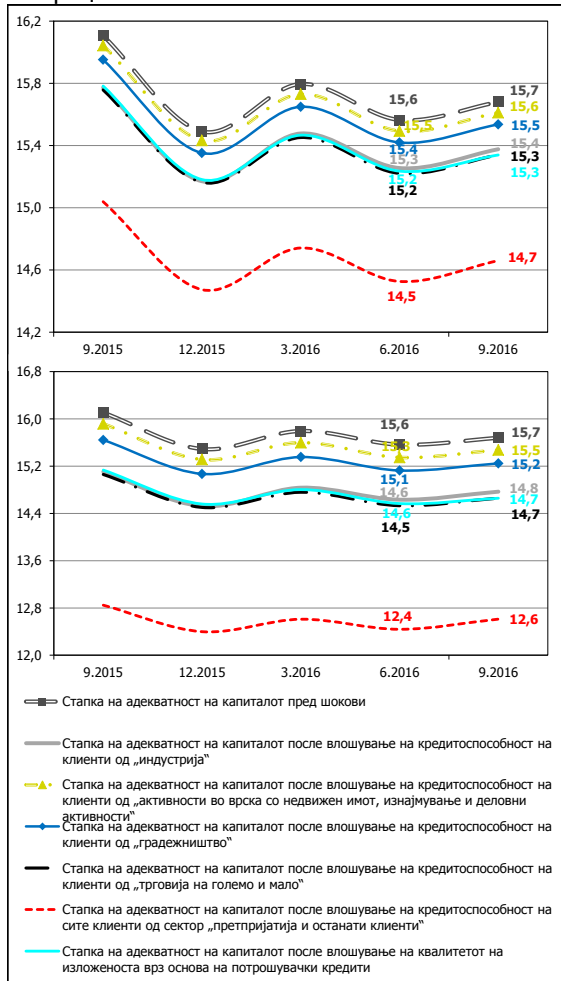
И покрај повисокото ниво на ризичност на овие кредити согледано преку повисоката стапка на нефункционалните кредити (10,0%) во споредба со вкупното портфолио,

²⁴ Портфолиото на нефункционалните кредити.

Графикон бр. 19

Стапка на адекватност на капиталот по одделни дејности и кредитни производи, по првата (горе) и втората (долу) симулација за двата сектора заедно во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

соодветствува на категоријата на ризик „В“, а во структурата на овие кредити преовладуваат нефинансиските друштва.

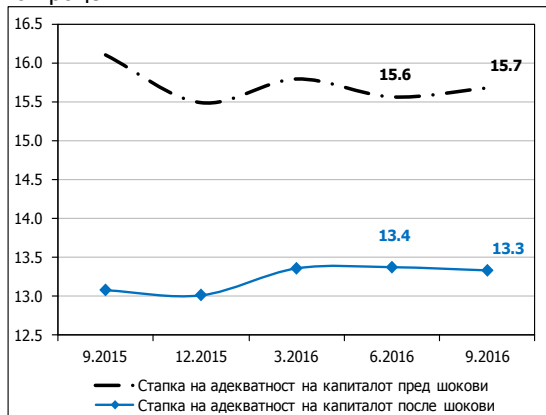
1.4. Стрес-тест симулација за чувствителноста на банкарскиот систем на зголемување на кредитниот ризик

За да се испита чувствителноста на банкарскиот систем при влошување на квалитетот на одделни сегменти од кредитното портфолио, се спроведуваат симулации на хипотетичко преминување на 10% (прва симулација) и 30% (втора симулација) од кредитната изложеност кон нефинансиските друштва (по дејности) и домаќинствата (по кредитни производи), поодделно, и кон двата сектора заедно, од постојните, кон двете следни категории со повисока ризичност. **Резултатите од симулациите покажуваат отпорност на банкарскиот систем на симулираните шокови, и бележат умерено подобрување во споредба со претходниот квартал.** Ова се должи на повисоката адекватност на капиталот на банкарскиот систем пред изведувањето на симулациите, но и на помалку изразената чувствителност на некои банки на претпоставените шокови. Притоа, адекватноста на капиталот на банкарскиот систем не се намалува под 8% при ниту една од симулациите, иако кај поединечни банки се воочува хипотетичка потреба за докапитализација, но само при симулираните шокови од втората екстремна симулација²⁵. Најголемо намалување на стапката на адекватност на капиталот при спроведувањето на двете симулации се забележува при влошување на кредитоспособноста на клиентите од дејностите „индустрија“ и „трговија на големо и мало“, како и кај изложеноста врз основа на потрошувачки кредити.

²⁵ Адекватноста на капиталот се намалува под 8% само кај една банка при симулираните шокови од првата симулација.

Графикон бр. 20
Стапка на адекватност на капиталот пред и по трите комбинирани шокови во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Како дополнителен тест на чувствителноста на банкарскиот систем на остварувањето на кредитниот ризик се спроведуваат три комбинирани хипотетички симулации на влошување на квалитетот на кредитното портфолио кон нефинансиските субјекти. Подетално, се претпоставува дека сите нефункционални кредити на нефинансиските субјекти се целосно ненаплатливи, севкупната редовна реструктурирана кредитна изложеност добива нефункционален статус²⁶ и банките спроведуваат нови реструктурирања на редовниот дел од кредитното портфолио коишто според обемот соодветствуваат со износот на реструктурираните изложености коишто добиле нефункционален статус, односно банките вршат замена на новопремнатите реструктурирани изложености кон нефункционални со спроведување нови реструктурирања (кои се со редовен статус)²⁷. Претпоставеното прераспоредување на кредитната изложеност, од категориите на ризик со понизок степен на ризичност кон категориите со повисоко ниво на ризичност, ја влошува структурата на кредитната изложеност и создава дополнителна исправка на вредноста за банките. Оттука, банките треба да издвојат дополнителна исправка на вредноста со цел целосно да ги покријат загубите од нерезервираниот дел од нефункционалните кредити, за преминатите реструктурирани изложености во нефункционален статус и за новоспроведените реструктурирања. Новиот износ на исправка на вредноста има третман на сметководствено непризнаена исправка на вредноста, што подразбира дека таа, како одбитна ставка, директно ги намалува сопствените средства на банките, но не и активата пондерирана според ризиците. При

²⁶ Реструктурираната кредитна изложеност се распоредува во подеднаков процент во категориите на ризик коишто означуваат нефункционален статус, односно по 33,3% во категориите на ризик „В-неф.“, „Г“ и „Д“. Воедно, за реструктурираните кредитни изложености коишто добиваат нефункционален статус се применува процентот на исправката на вредноста којшто одговара на одделните категории на ризик со нефункционален статус за вкупното кредитно портфолио на банките.

²⁷ Се претпоставува дека по половина од новите реструктурирања се однесуваат на кредитните изложености класифицирани во категориите на ризик „А“ и „Б“. Воедно, на новите реструктурирани изложености се применува процентот на исправка на вредноста за вкупното реструктурирано кредитно портфолио на банките.

оваа комбинирана екстремна симулација стапката на адекватност на капиталот на банкарскиот систем²⁸ се намалува на само 13,4% и е за 2,2 процентни поена пониска од тековното ниво (идентично како претпоставеното намалување во претходниот квартал). Оттука, резултатите покажуваат задоволителна отпорност на банкарскиот систем на симулираните шокови и се генерално идентични како во претходниот квартал.

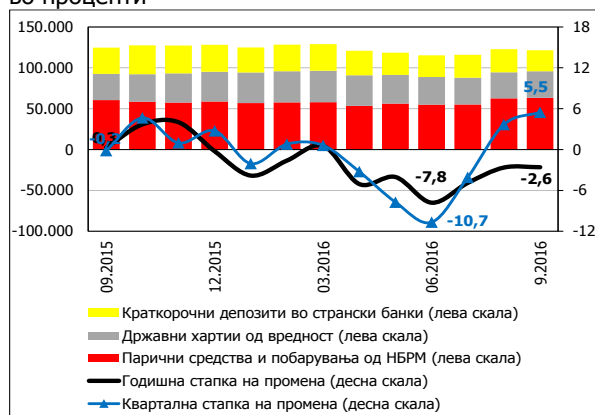
²⁸ По одделни банки, стапката на адекватност на капиталот се намалува под 8% само кај две банки.

2. Ликвидносен ризик

За разлика од претходниот квартал од годината, кога банките се соочија со остварување на ликвидносниот ризик поради забележителниот одлив на депозити, во третиот квартал од 2016 година, во услови на стабилизирање на очекувањата на економските субјекти, дојде до зголемување на ликвидните средства со кои располагаат банките во Република Македонија. Постепеното закрепнување на депозитната активност, во комбинација со дадената можност за пласирање на девизните депозити на банките кај Народната банка по повисоки стапки на принос²⁹, споредено со стапките на принос што се добиваат од странските банки, влијаеше во насока на зголемување на склоноста на банките за вложување во ликвидни финансиски инструменти. Износот на ликвидните средства со кои располагаат банките, и во третиот квартал од 2016 година беше задоволителен, што обезбеди непречено оперативно работење на банките. Растот на ликвидните средства во овој квартал овозможи подобрување на показателите за ликвидноста, што е видливо особено кај показателите за девизната ликвидност. Во третиот квартал од 2016 година дојде до подобрување на договорната рочна структура на средствата и обврските, гледано преку намалувањето на јазот помеѓу нив. Симулациите за хипотетички комбинирани ликвидносни шокови упатуваат на задоволителна отпорност на банкарскиот систем на претпоставени екстремни ликвидносни одливи.

Графикон бр. 21
Ликвидни средства, структура и раст во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

2.1. Динамика и состав на ликвидните средства

На крајот на третиот квартал од 2016 година, ликвидните средства³⁰ на ниво на банкарскиот систем достигнаа износ од 121.519 милиони денари, по падот којшто го остварија во вториот квартал од 2016 година. Споредено со претходниот квартал од 2016 година, ликвидните средства се поголеми за 6.307 милиони денари, односно за 5,5%, што во целост се должеше на растот на паричните средства и средствата на банките пласирани кај Народната банка. Другите компоненти на ликвидните средства на банките (пласманите на банките во државни хартии од вредност и

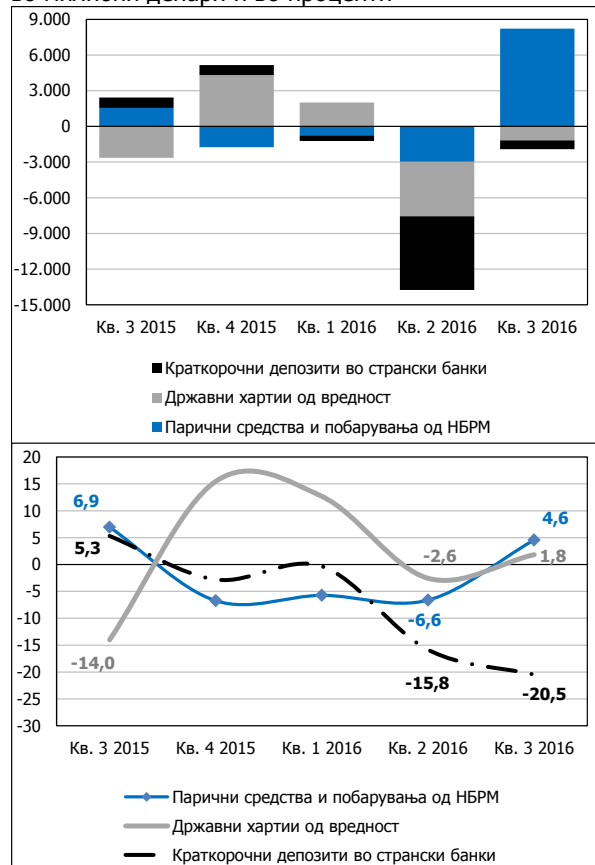
²⁹ Народната банка го реактивираше инструментот во мај 2016 година.

³⁰ Ликвидните средства ги опфаќаат: 1) паричните средства и побарувањата од Народната банка, каде што се вклучени ефективните парични средства, паричните средства на сметките на банките во Народната банка, расположливите депозити кај Народната банка и благајничките записи; 2) краткорочните депозити кај странски банки, вклучително и средствата на банките на нивните кореспондентни сметки во странство и 3) сметководствената вредност на пласманите во хартии од вредност издадени од централните влади, т.е. државни хартии од вредност издадени од Република Македонија и издадени од странски држави. За потребите на анализата на ликвидносниот ризик, средствата и обврските во денари со девизна клаузула се сметаат како денарски.

Графикон бр. 22

Квартална апсолутна (горе) и годишна релативна (долу) промена на ликвидните средства по одделни компоненти во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

краткорочни девизни средства во странски банки³¹), се намалија. Оттука, во структурата на ликвидните средства на банките, дојде до квартално намалување на учеството на државните хартии од вредност (од 29,4% на 26,9%) и на краткорочните депозити во странски банки (од 22,9% на 21,1%) за сметка на зголемувањето на учеството на паричните средства и пласманите во инструментите на Народната банка (од 47,8% на 52,1%).

Порастот на **паричните средства и побарувањата на банките од Народната банка** во третиот квартал од 2016 година (за 14,9% на квартална основа, односно за 4,6% на годишна основа) во најголемиот дел беше предизвикан од растот на девизните депозити во Народната банка. Имено, реактивирањето на девизниот депозит кај НБРМ, како монетарен инструмент, и **промената на условите за пласирање на девизните депозити на домашните банки во Народната банка**³², со која им се овозможи

³¹ Поради движењата на каматните стапки на меѓународните пазари, пласирањето на девизни ликвидни средства во странски банки, речиси и да не им носи никаков приход на домашните банки.

³² На 5.5.2016 година, Советот на Народната банка донесе нова Одлука за девизниот депозит кај Народната банка на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“ бр. 87/16), при што клучната измена споредено со

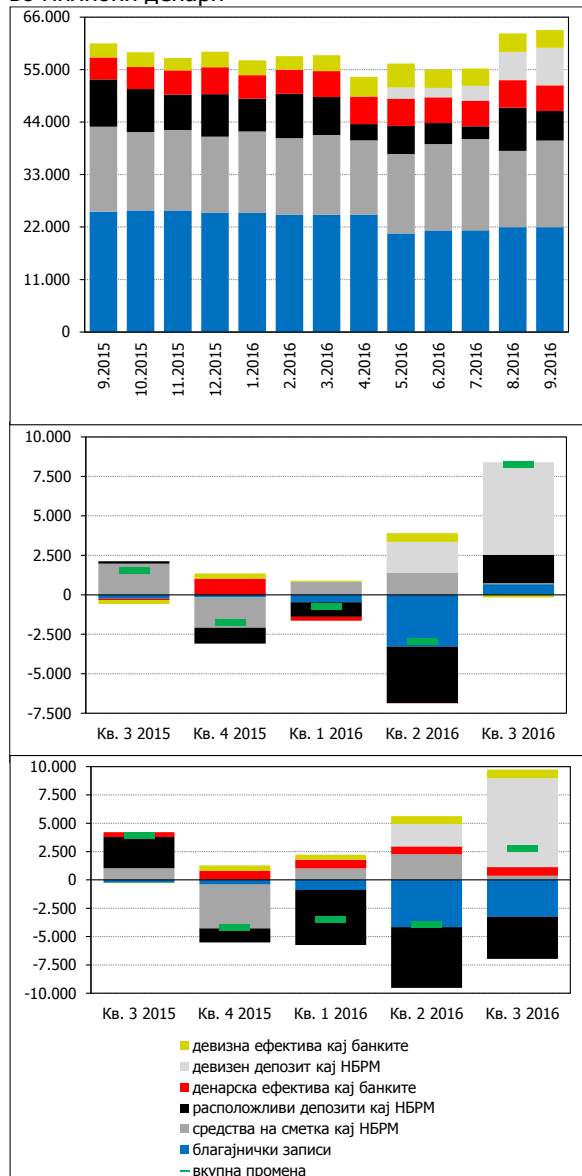

Графикон бр. 23

Износ на паричните средства и побарувањата на банките од Народната банка (горе) нивна апсолутна квартална (средина) и годишна (долу) промена, по одделни инструменти

во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

на банките да пласираат девизни депозити во Народната банка по позитивна каматна стапка (за разлика од негативните каматни стапки кои преовладуваат за пласманите во евра на меѓународните финансиски пазари), влијаеше кон значително зголемување на износот на пласирани девизни депозити кај Народната банка³³. Оттука, речиси три четвртини од растот на ликвидните средства на банките беше определен токму од зголемувањето на девизните ликвидни средства. Оттука, и промените во структурата на вкупните ликвидните средства според валутните карактеристики, беа во насока на зголемување на учеството на девизните ликвидни средства на банките во вкупните ликвидни средства на банките, кое достигна 31,0% (од 28,4% во претходниот квартал).

Во третиот квартал од 2016 година, вкупниот номинален износ на издадените континуирани³⁴ државни хартии од вредност забележа раст, и тоа за 0,4% на

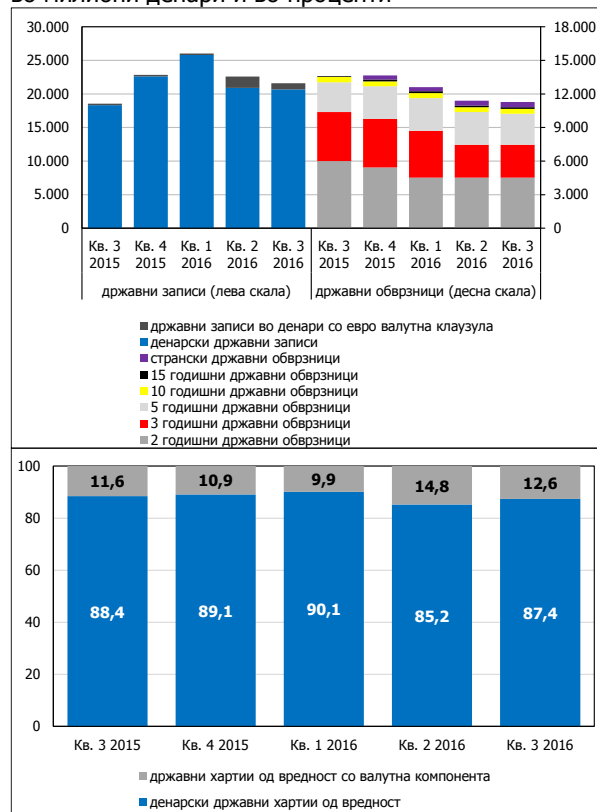
одредбите на претходно важечката Одлука за девизен депозит кај Народната банка на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“ бр. 42/2011), е во начинот на утврдување на каматна стапка на депозити во евра коишто банките би ги пласирале во Народната банка. Имено, со претходно важечката одлука овие каматни стапки беа еднакви на каматните стапки на средствата пласирани во централните банки во еврозоната, во меѓународните финансиски институции и приносите на државните записи на земјите-членки на еврозоната, а со новата одлука каматните стапки ги утврдува гувернерот.

³³ НБРМ престана да ги одржува аукциите на девизните депозити почнувајќи од 28.10.2016 година. Одлуката за девизниот депозит кај НБРМ остана во сила, што овозможува повторно активирање на овој инструмент според пазарните околности.

³⁴ Како континуирани државни хартии од вредност се сметаат државните записи и државните обврзници издадени на домашниот финансиски пазар, а не се вклучуваат структурните хартии од вредност, т.е. обврзниците за денационализација.

Графикон бр. 24

Структура на вложувањата во државни хартии од вредност – по инструмент (горе) и според валутни карактеристики (долу) во милиони денари и во проценти

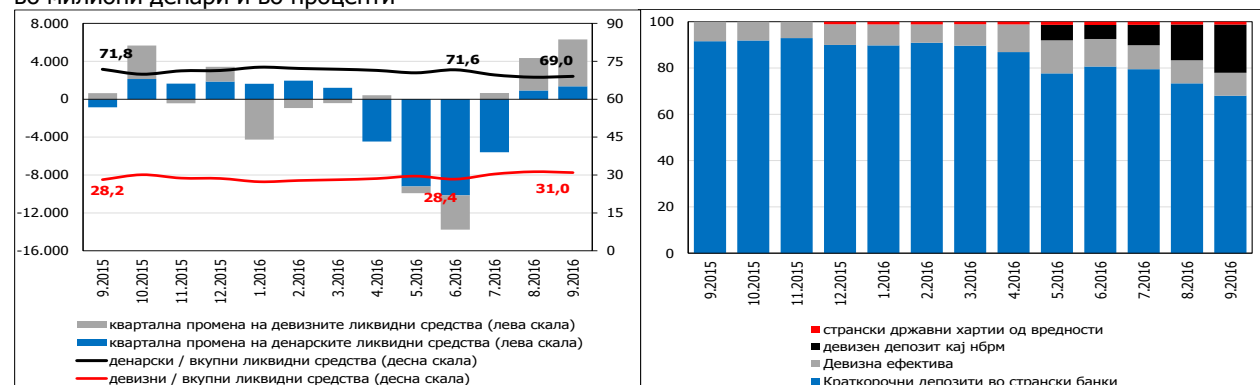
Извор: Министерство за финансии и Народната банка, врз основа на податоци доставени од банките.

Забелешка: Структурата на вложувањата во државни хартии од вредност е прикажана според

квартална основа, односно за 10,2% на годишна основа (септември 2016 година – септември 2015 година). Сепак, пласманите на банките во домашни државни хартии од вредност забележаа квартален пад од 3,4% (според нивната номинална вредност), кој во речиси 90% беше определен од намалувањето на пласманите на банките во државни записи (според нивната номинална вредност, пласманите во државни записи забележаа пад од 991 милион денари, или за 4,4%, додека вложувањата во домашни државни обврзници се намалија за 155 милиони денари или за 1,4%). Сепак, банките сè уште ја имаат улогата на најважен инвеститор на примарниот пазар на државни хартии од вредност со учество од речиси 40,0% во вкупната вредност на издадените државни хартии од вредност. Во структурата на државните хартии од вредност во сопственост на банките и понатаму поизразено е учеството на државните записи, во споредба со државните обврзници, што укажува на посилната склоност на банките за вложување во државни хартии од вредност со помала договорна рочност. Ова се потврдува и со тоа што во рочната структура на државните обврзници што ги поседуваат банките, речиси три четвртини се двегодишни или тригодишни обврзници.

Графикон бр. 25

Ликвидните средства според валутните карактеристики – релативно значење и апсолутна квартална промена (лево) и структура по инструменти на ликвидноста во странска валута (десно) во милиони денари и во проценти

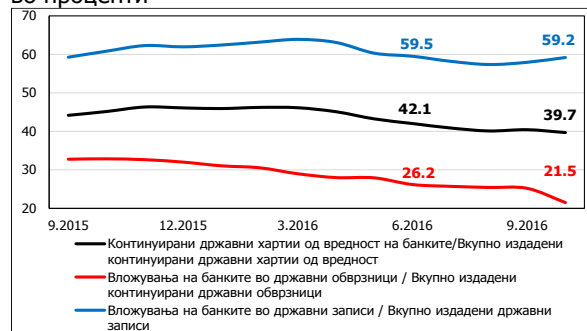

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 27

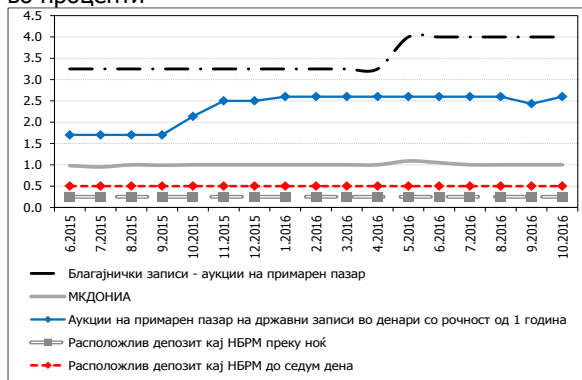
Релативно значење на банките на примарниот пазар на државни хартии од вредност во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 28

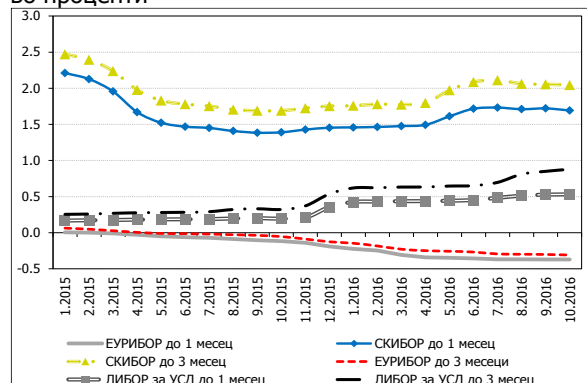
Движење на основните домашни каматни стапки во проценти

Извор: Народната банка.

Графикон бр. 29

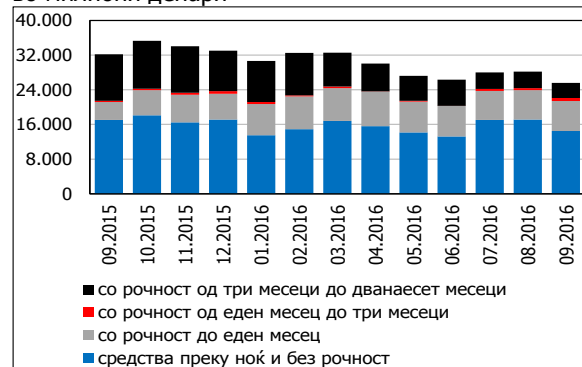
Движење на основните меѓубанкарски каматни стапки СКИБОР, ЕУРИБОР и ЛИБОР за САД-долар во проценти

Извор: Народната банка и интернет-страницата на Европскиот институт за пазарот на пари за Еурибор и интернет-страницата на Банката на федералните резерви од Сент Луис (т.н. ФРЕД) за ЛИБОР за американски долари.

Графикон бр. 26

Движење на краткорочните депозити кај странски банки во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

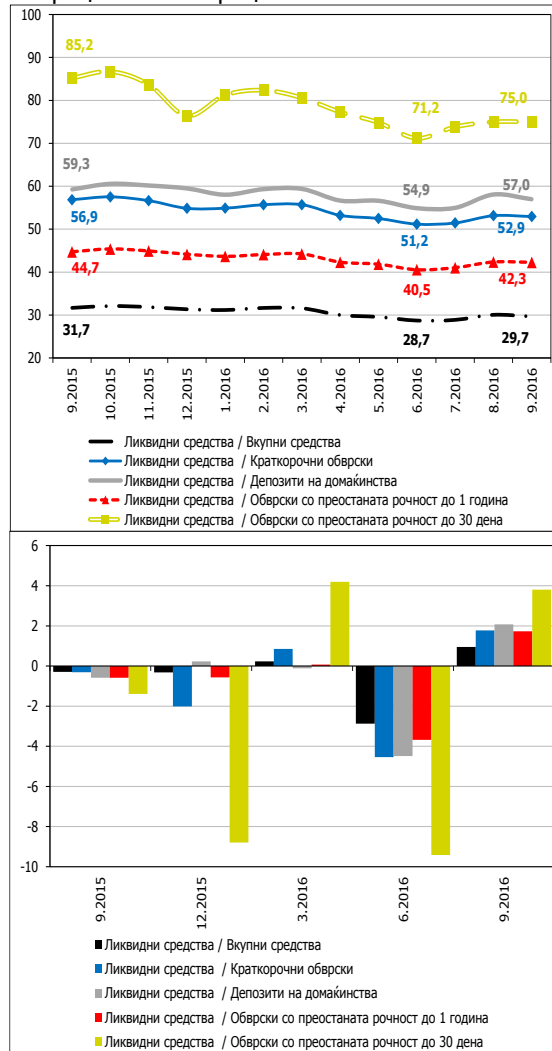
Средствата пласирани во странски банки со договорна рочност помала од една година, се најзначајната девизна компонента на ликвидните средства на банките³⁵, кои во третиот квартал од 2016 година продолжија да се намалуваат, но со значително побавно темпо, во однос на претходниот квартал. Најголем дел од краткорочните средства вложени кај странски банки се пласирани преку ноќ, односно се наоѓаат на кореспондентните сметки на домашните банки во странство, кои најчесто носат ниски, па дури и негативни приноси, како одраз на тековната поставеност на монетарните инструменти на поважните централни банки во светот и ниските каматни стапки на меѓународните финансиски пазари.

По зголемувањето на каматната стапка на благајничките записи (од 3,25% на 4,0%) на почетокот на мај 2016 година (како реакција на Народната банка на зголемената побарувачка на девизи и притисоците врз депозитната база на банките), во третиот квартал од 2016 година, каматните стапки на инструментите на Народната банка, останаа непроменети. Исто така, позначителни

³⁵ Девизните ликвидни средства ги сочинуваат краткорочните депозити кај странски банки, вклучително и средствата на кореспондентните сметки, вложувањата во странски државни хартии од вредност, девизната ефективна и пласманите во девизни депозити кај Народната банка.

Графикон бр. 30
Движење (горе) и квартална промена (долу) на показателите за ликвидноста на банкарскиот систем во проценти и во процентни поени

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

промени не беа забележани ниту кај каматните стапки на домашниот меѓубанкарски пазар (СКИБОР и МКДОНИА), а основните каматни стапки на меѓународните меѓубанкарски пазари останаа исклучително ниски, па за некои рочности дури и негативни. Стагнацијата во висината на основните каматни стапки на меѓубанкарските пазари во евро-зоната соодветствува со непроменетата поставеност на монетарната политика на ЕЦБ во третиот квартал од годината.

2.2. Показатели за ликвидноста

Во третиот квартал од 2016 година, показателите за ликвидноста на банкарскиот систем³⁶ бележат подобрување. Ова соодветствува со зголемувањето на ликвидните средства во овој дел од годината, кои се во задоволителен обем, кој им овозможува на банките непречено да ги извршуваат обврските. Зголемувањето на показателите за ликвидноста на банките упатува на стабилизирање на ликвидносната позиција на банкарскиот систем, по нејзиното намалување во претходниот квартал од годината. Така, учеството на ликвидните средства во вкупните средства забележа квартален раст, и на крајот од третиот квартал на 2016 година, достигна 29,7%. Покриеноста на различните категории обврски на банките со ликвидни средства, исто така, се зголеми.

Подобрувањето на показателите за ликвидноста се потврдува и по одделни банки³⁷. Имено, на крајот од третиот квартал на 2016 година, по поединечна банка, ликвидните средства учествуваат од 15,8% до 40,2% во вкупните средства (од 13,3% до 37,4% на 30.6.2016 година), покриеноста на краткорочните обврски со ликвидни средства се движи во интервал од 31,5% до 73,6% (од

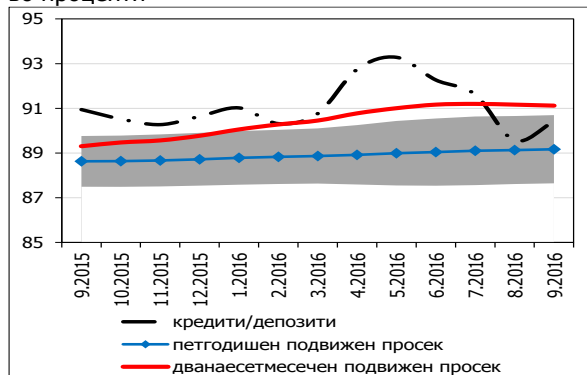
³⁶ При пресметка на показателите за ликвидноста на ниво на банкарскиот систем не се земени предвид резидентните меѓубанкарски средства и обврски.

³⁷ Показателите по одделни банки се прикажани со исклучување на соодветните показатели за „Македонската банка за поддршка на развојот“ АД Скопје, којашто поради специфичната природа на активностите, а особено поради законското ограничување за прибирање депозити од нефинансиски субјекти, има исклучително високи показатели за покриеноста на обврските со ликвидни средства.

Графикон бр. 31

Динамика на показателот кредити/депозити на нефинансиски субјекти во проценти

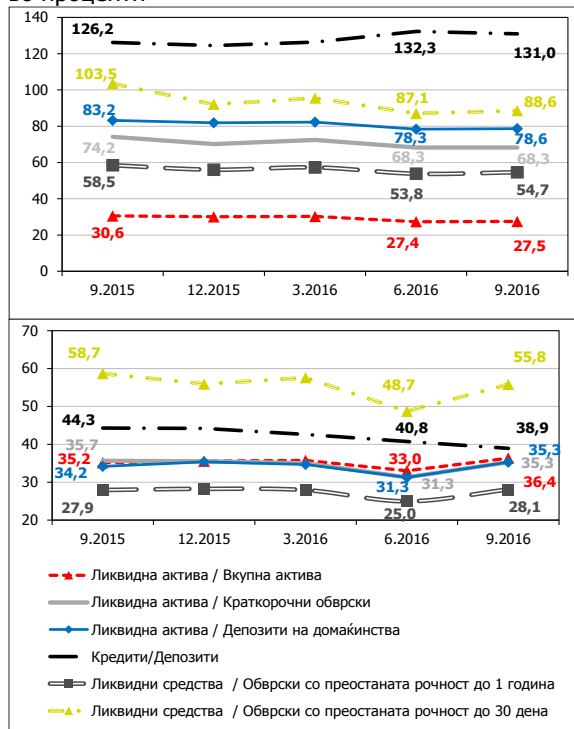

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: Засенчениот дел во графиконот претставува распон од една стандардна девијација над и под петгодишниот подвижен просек на показателот.

Графикон бр. 32

Показатели за ликвидноста на банкарскиот систем според валутата - денари (горе) и девизи (долу) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

26,9% до 74,0% на 30.6.2016 година), додека покриеноста со ликвидни средства на обврските со преостаната договорна рочност до 30 дена се движи во интервал од 60,8% до 152,2% (од 64,0% до 83,2% на 30.6.2016 година).

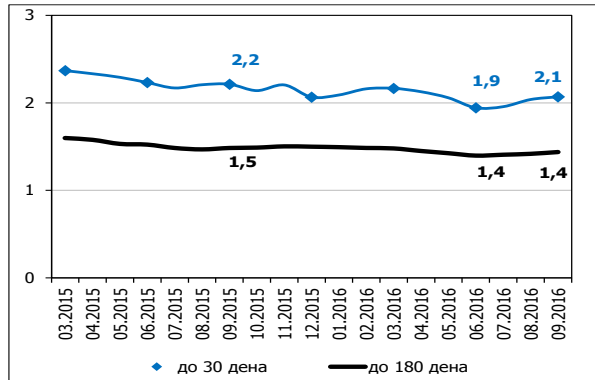
Соодносот меѓу кредитите и депозитите на нефинансиските субјекти, исто така покажува подобрување на ликвидноста на банкарскиот систем. Во третиот квартал од 2016 година, овој показател се сведе на 90,4%, што е намалување за 1,9 процентни поени, во однос на претходниот квартал. Причина за падот беше поголемата стапка на раст на депозитите во споредба со стапката на раст на кредитите на нефинансиските субјекти (поради спроведен редовен отпис, како и задолжителниот отпис на дел од целосно резервираните нефункционални кредити. Доколку се из земе ефектот од отписите, овој показател би изнесувал 94,3%, но сепак би бил понизок во споредба со претходниот квартал, доколку се изземат ефектите од отписите и во тој квартал. По одделни банки, на крајот од третиот квартал на 2016 година, овој показател се движи во интервал од 66,9% до 120,9%, со медијана од 94,0%. Кај четири банки, показателот кредити/депозити е над 100% (на 30.9.2016 година, овие банки учествуваат со 18,3% во вкупната актива на банкарскиот систем).

Од аспект на **валутните карактеристики на ликвидните средства и обврските**³⁸, показателите за ликвидноста во третиот квартал од 2016 година забележаа зголемување, но со забележителни разлики во динамиката. Со оглед дека ликвидните средства во девизи беа главниот двигател на кварталниот раст на ликвидните средства во

³⁸ Банките ги примаат и ги враќаат денарските обврски (депозити) и обврските (депозити) во денари со валутна клаузула во денари, создавајќи паричен тек (прилив или одлив) во денари. Девизните обврски, во согласност со одредбите на Законот за девизното работење, банките ги примаат и ги враќаат во соодветната странска валута и следствено, имаат очекуван паричен тек (прилив или одлив) во странска валута.

Графикон бр. 33
Стапки на ликвидност за банкарскиот систем во поени

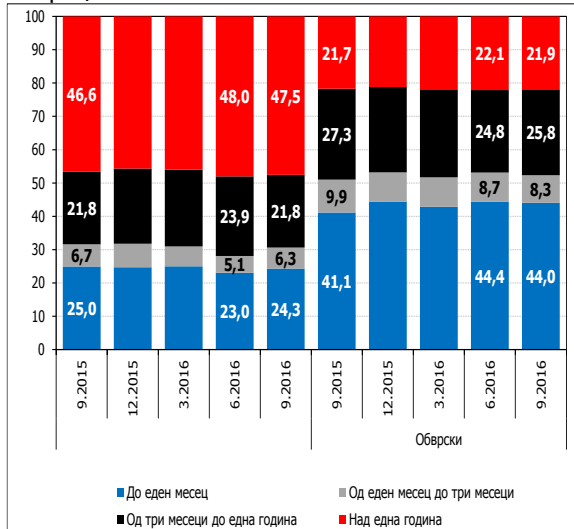

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

третиот квартал од 2016 година, показателите за девизната ликвидност забележаа поголемо зголемување, во споредба со показателите за ликвидноста во денари. Сепак, показателите за денарската ликвидност и натаму се на повисоко ниво во споредба со показателите за девизната ликвидност, што се должи на повисокото структурно учество на ликвидните средства во денари во вкупните ликвидни средства на банките.

Стапките за ликвидност на банкарскиот систем³⁹, претставени како сооднос меѓу средствата и обврските коишто достасуваат во следните 30 дена и 180 дена, изнесуваат 2,1 и 1,4 соодветно, што е повеќе од минималното пропишано ниво во висина од 1.

Графикон бр. 34
Структура на средствата и обврските на банките според нивната договорна преостаната рочност во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

2.3. Рочна структура на средствата и обврските

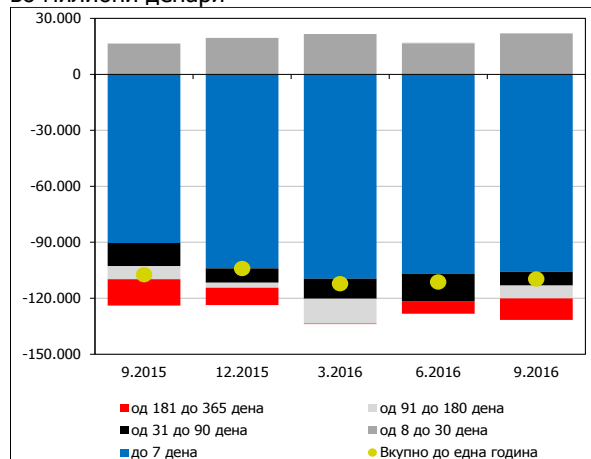
Во третиот квартал од 2016 година, дојде до мали поместувања во структурата на средствата и обврските на банките според нивната договорна преостаната рочност. Имено, зголемувањето на ликвидните средства, првенствено преку растот на средствата на банките во НБРМ, предизвика зголемување на учеството на средствата со преостаната рочност до три месеци (особено на средствата со рочност до еден месец). Спротивно на тоа, кај обврските на банките, во третиот квартал од 2016 година, се забележува квартално намалување на учеството на обврските со преостаната рочност до три месеци, додека учеството на обврските со преостаната рочност од три месеци до една година се зголеми.

³⁹ Начинот на пресметка на стапките на ликвидност до 30 и до 180 дена е определен со Одлуката за управување со ликвидносниот ризик на банките („Службен весник на Република Македонија“ бр. 126/11, бр. 19/12 и бр.151/13).

Графикон бр. 35

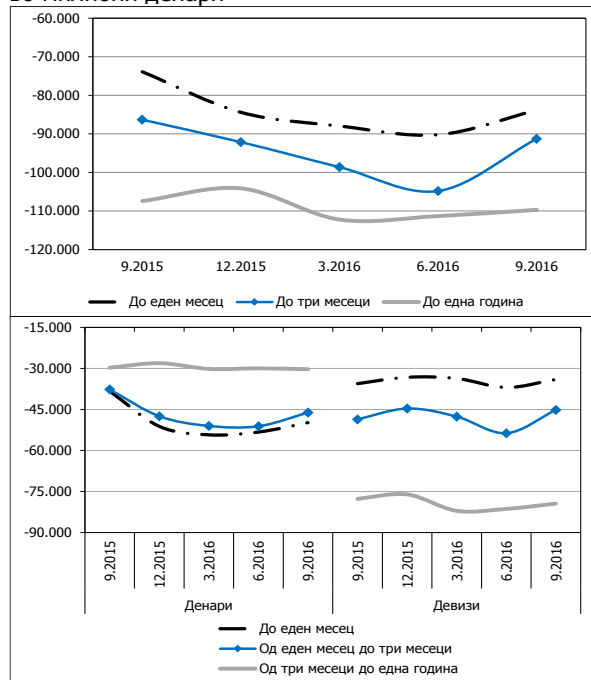
Структура на јазот меѓу средствата и обврските, со договорна преостаната рочност до една година во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 36

Динамика на збирната (не)усогласеност меѓу средствата и обврските на банките според договорната преостаната рочност (горе) и според валутата (долу) во милиони денари

Извор: Народната банка, пресметки на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Подобрувањето на рочниот профил на средствата и обврските на банките детерминира забележително **квартално намалување на збирната негативна разлика⁴⁰ меѓу средствата и обврските на банките според нивната договорна преостаната рочност**. Ова движење беше поизразено кај девизниот јаз, додека стеснувањето кај денарскиот јаз беше нешто помало. Главен двигател на ова подобрување на рочната неусогласеност меѓу средствата и обврските според нивната договорна рочност, беше растот на ликвидните средства во третиот квартал (генерално на девизните ликвидни средства). Најголема неусогласеност меѓу средствата и обврските според нивната договорна преостаната рочност и натаму има кај рочниот сегмент до седум дена, што вообичаено произлегува од вклучувањето во овој рочен сегмент на обврските на банките по видување и без утврдена рочност.

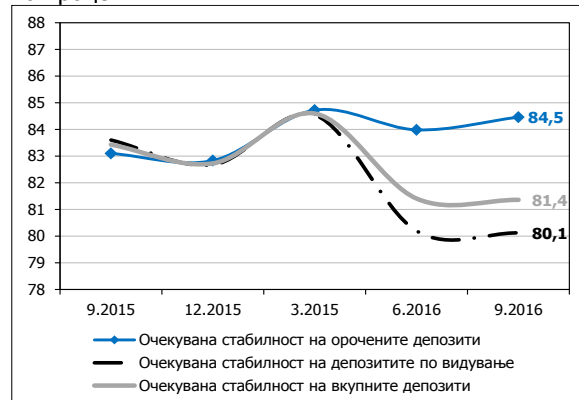
Во текот на третиот квартал од 2016 година, **банките ги задржаа очекувањата за постоење позитивен јаз меѓу средствата и обврските**, според нивната преостаната рочност, како збирно така и по одделни рочни сегменти (анекс бр. 33). Со други зборови, независно од турбуленциите во претходниот квартал коишто ја разлишаа довербата кај штедачите и предизвикуваа повлекувања на депозитите од банките, сепак банките очекуваат релативно висока стабилност на депозитите како нивен главен извор на финансирање. Така, на 30.9.2016 година банките очекуваа 84,5% од орочените депозити со преостаната рочност до три месеци (83,1% на 30.9.2015 година) да останат стабилни, односно и понатаму да останат во банките, додека за вкупните депозити, процентот на очекуваната стабилност е нешто понизок и е на исто ниво како и претходниот квартал (81,4%).

⁴⁰ Како во апсолутен износ, така и во проценти, изразен во однос на вкупните средствата со истата договорна преостаната рочност

Графикон бр. 37

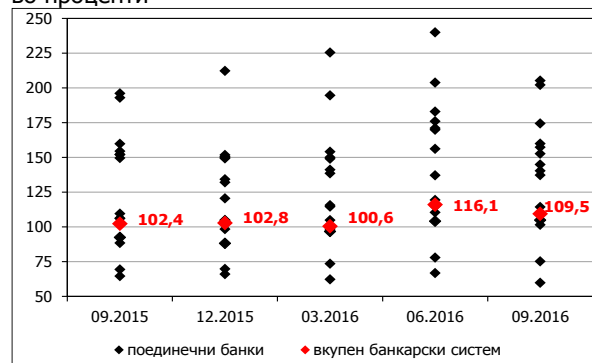
Очекувана стабилност на депозитите со преостаната рочност до три месеци, од страна на банките во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 38

Намалување на ликвидните средства при симулацијата за комбинирани ликвидносни шокови во проценти

Извор: пресметки на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

2.4. Стрес-симулации за ликвидносни шокови

Во третиот квартал од 2016 година, симулациите за ликвидносни шокови ја потврдуваат стабилната ликвидносна позиција на банките, што се должи главно на задоволителното ниво на ликвидни средства со кое располагаат. Ликвидните средства на ниво на банкарскиот систем се во износ кој овозможува висока отпорност, дури и при екстреман ликвидносен шок, којшто опфаќа комбинирани одливи на повеќе видови извори на финансирање⁴¹ надвор од банките. Комбинацијата на вакви екстремни ликвидносни одливи ги апсорбира ликвидните средства на банкарскиот систем во целост (над 100%). Во споредба со претходниот квартал, се намалува релативната дисперзија на резултатите од симулациите по одделни банки. Доколку за потребите на оваа симулацијата се прошири опфатот на ликвидните средства со други финансиски инструменти⁴², за кои може да се претпостави дека банките во временска рамка од 30 дена би можеле релативно брзо и лесно да ги наплатат или претворат во парични средства, тогаш банкарскиот систем би располагал со доволно ликвидни средства, односно падот на ликвидните средства на ниво на банкарски систем би изнесувал 96,8%, што значи дека по вакви шокови на банките дури и би им останал на располагање одреден износ на ликвидни средства.

При примена на поединечните претпоставени ликвидносни шокови,

⁴¹ При симулацијата се претпоставува одлив на: депозитите на дваесетте најголеми депоненти, 20% од депозитите на домаќинствата, обврските кон матичните субјекти (со исклучок на обврските врз основа на субординирани инструменти и хибридни капитални инструменти коишто се исклучени од симулацијата бидејќи согласно со регулативата за пресметка на адекватноста на капиталот нивната предвремена исплата е предмет на ограничување), 50% од обврските кон нерезидентите (со исклучок на обврските кон нерезидентните матични лица на банките, коишто се веќе опфатени со една од претходните симулации) и конверзија на определени вонбилансни обврски на банките (непокриени акредитиви, неотповикливи кредитни линии и неискористените лимитите по основ на кредитни картички и одобрени пречекорувања на трансакциски сметки) во билансни побарувања. При спроведувањето на симулациите за ликвидносни шокови е изземена „Македонската банка за поддршка на развојот“ АД Скопје, поради законското ограничување за настап на депозитниот пазар.

⁴² При ова проширување на опфатот на ликвидните средства, покрај финансиските инструменти што ги сочинуваат ликвидните средства, се додаваат и следниве финансиски инструменти од билансот на банките: долгорочните депозити во странски банки, инструментите на пазарот на пари издадени од странски недржавни издавачи, кредитите со договорна преостаната рочност до 30 дена, како и ефектот од намалувањето на задолжителната резерва за девизните обврски на банките којашто е издвоена во девизи заради симулираниот одлив на девизните депозити на домаќинствата.

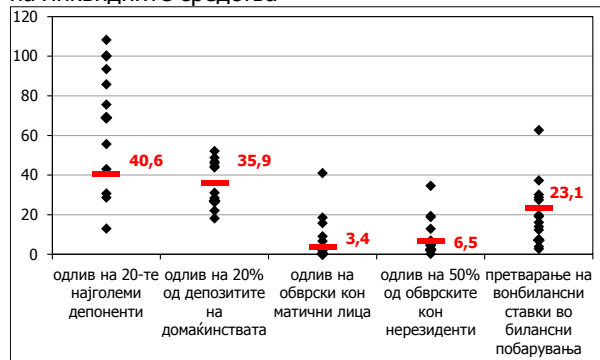

Графикон бр. 39

Придонес на одделните комбинирани шокови во намалувањето на ликвидните средства при симулацијата за комбиниран ликвидносен шок

како процент на намалување на ликвидните средства

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

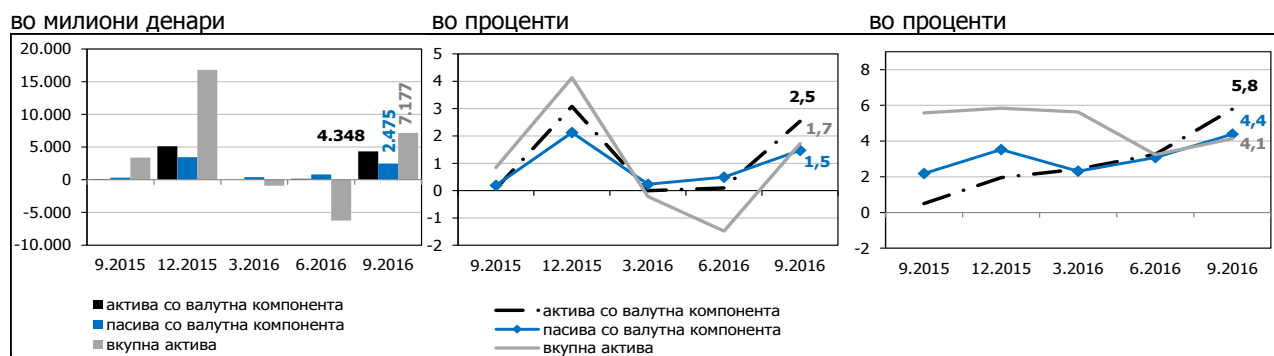
банките имаат доволно ликвидни средства за да ги намират симулираните парични одливи. Од ликвидносните шокови што се комбинираат при оваа симулација, поединечно најзначаен е одливот на депозитите на 20-те најголеми депоненти. Се забележува и дека тој има различно значење за одделни банки, главно поради разликите во степенот на концентрација на депозитите. Исто така, важен придонес има и одливот на 20% од депозитите на домаќинствата, каде што е присутна голема сличност во значењето за одделните банки, што произлегува од фактот што за домашниот банкарски систем и понатаму најважниот извор на финансирање се токму депозитите на домаќинствата, независно од нивната нестабилност во текот на вториот квартал од 2016 година. Од останатите шокови, нешто поголемо релативно значење се забележува кај симулацијата за претворање на избраните вонбилансни ставки во билансни побарувања, но со видни разлики по одделните банки. Останатите два шока што се предмет на комбинација (учеството на обврските кон нерезидентите и на финансирањето од матичните лица), имаат скроман удел во вкупниот резултат од оваа симулација.

3. Валутен ризик

Изложеноста на банкарскиот систем на Република Македонија на валутен ризик остана ниска и во третиот квартал од 2016 година, и покрај зголеменото учество на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента во сопствените средства на банките. Доминантната застапеност на еврото во рамки на странските валути, при применетата стратегија на одржување стабилен номинален девизен курс на денарот во однос на оваа валута, придонесува за ниската изложеност на банките на ризикот од промена на девизниот курс на домашната валута. Другите валути се многу малку застапени во билансите на банките, така што генерално надолните движења на вредноста на британската фунта кои се присутни и во третиот квартал од 2016 година, не претставуваат опасност за зголемен валутен ризик на банките. На 30.9.2016 година, сите банки беа усогласени со пропишаниот лимит за агрегатната девизна позиција, којшто изнесува 30% од сопствените средства на банките.

Графикон бр. 40

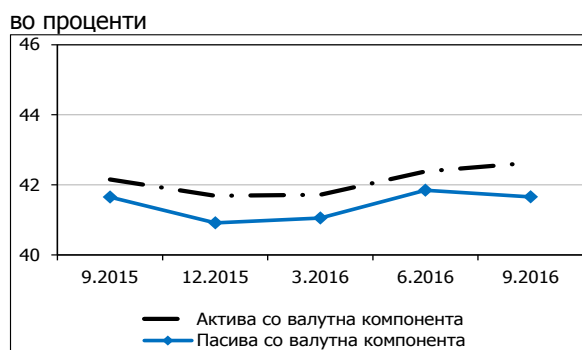
Квартална (лево и средина) и годишна (десно) промена на активата и пасивата со валутна компонента

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 41

Учество на активата и пасивата со валутна компонента* во вкупната актива на банките

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

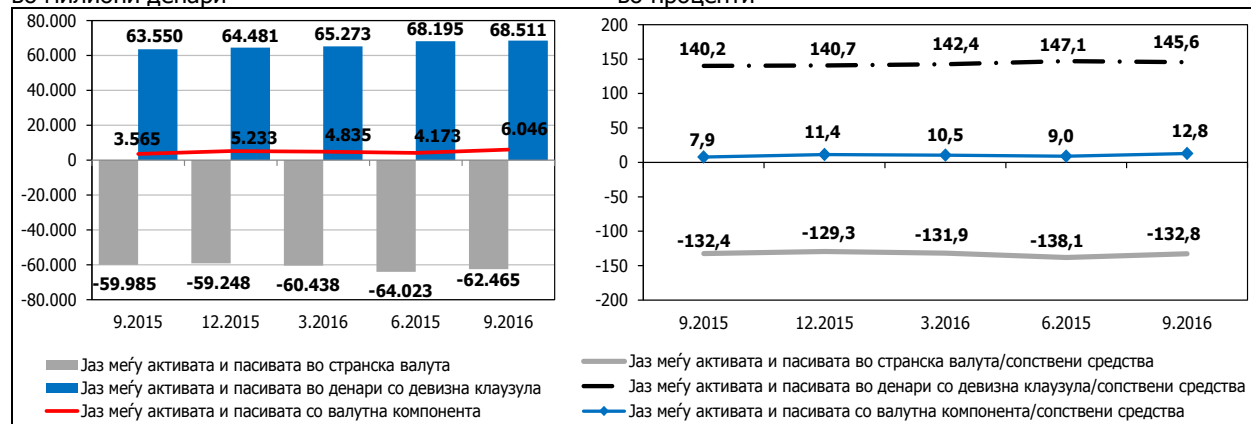
* Во рамките на активата, кредитите се земени на нето основа, односно се намалени за износот на извршената исправка на вредноста. Исклучена е „МБПР“ АД Скопје.

На 30.9. 2016 година, позитивниот јаз меѓу активата и пасивата со валутна компонента изнесуваше 6.046 милиони денари, што претставува зголемување за 1.873 милиони денари во однос на 30.6.2016 година. Проширувањето на јазот, произлегува од поголемиот раст на активата со валутна компонента (4.348 милиони денари) во однос на растот на пасивата со валутна компонента (2.475 милиони денари). Проширувањето на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента, а во услови на помал раст на сопствените средства на банките (693 милиони денари) придонесе за зголемување на неговото учество во сопствените средства на банкарскиот систем за 3,8 процентни поени.

Графикон бр. 42

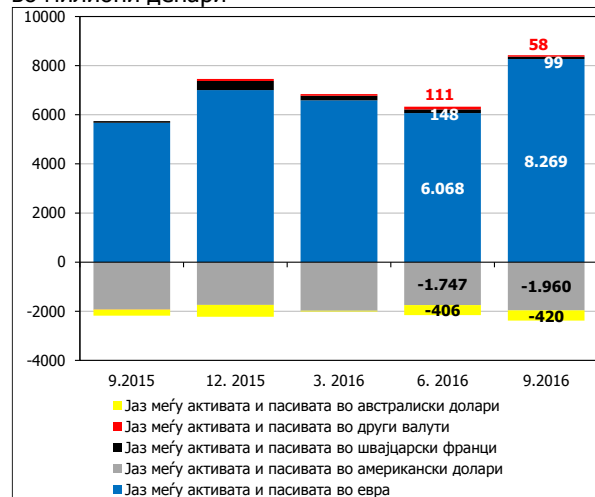
Структура на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента (лево) и учество на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента во сопствените средства (десно) во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 43

Динамика и структура на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента, по валути во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Домашните политички случувања проследени со шпекулации за стабилноста на курсот на денарот, се стабилизираа во третиот квартал од 2016 година, што доведе до позитивни промени и на денарската компонента во билансите. Сепак, и покрај тоа што денарската актива бележи раст во овој квартал,⁴³ растот е помал во споредба со активата со валутна компонента чие учество во вкупната билансна актива се зголеми за 0,2 процентни поени. Од друга страна, учеството на пасивата со валутна компонента во вкупната билансна пасива бележи намалување за 0,2 процентни поена.

Во третиот квартал од 2016 година, еврото во целост придонесе за проширувањето на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента. Јазот во евра се зголеми за 2.202 милиона денари.

⁴³ Во претходниот квартал, денарската актива се намали за 6.406 милиони денари, додека активата со валутна компонента бележеше скроман раст од 164 милиони денари.

Табела бр. 3

Структура на активата и пасивата со валутна компонента, според валута во проценти

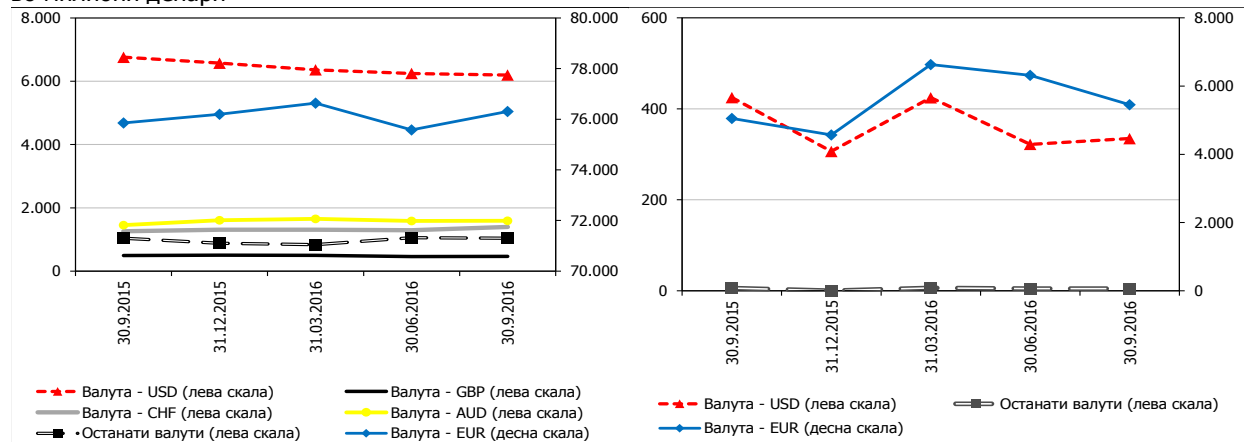
Валута	30.06.2016		30.09.2016	
	Актива	Пасива	Актива	Пасива
Евро	89,2	87,8	89,3	87,6
Американски долар	6,6	7,8	6,6	8,0
Швајцарски франк	1,6	1,6	1,7	1,7
Австралиски долар	1,0	1,3	0,9	1,2
Останато	1,6	1,6	1,6	1,6
Вкупно	100,0	100,0	100,0	100,0

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 44

Депозити во странска валута* на физичките лица (лево) и на нефинансиските друштва (десно)

во милиони денари

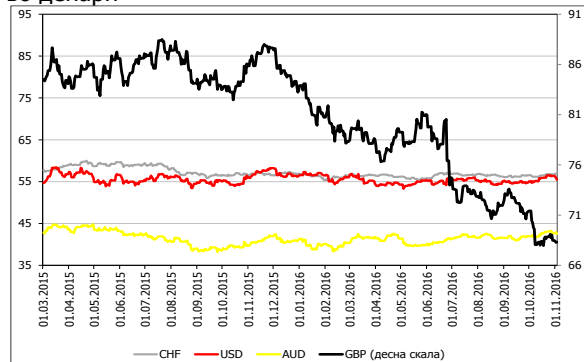

Извор: НБРМ.

*Во депозитите не се опфатени трансакциските сметки на физичките лица и на нефинансиските друштва.

Графикон бр. 45 Движење на курсот на денарот во однос на британската фунта, американскиот долар, швајцарскиот франк, и австралискиот долар

во денари

Извор: НБРМ.

Вредноста на **Британската фунта продолжи да се движи по надолна линија**, при што падот на нејзината вредност е поизразен⁴⁴ во однос на претходниот период (по референдумот). Промените во вредноста на британската фунта не влијаеја значително врз домашниот банкарски систем, затоа што оваа валута има незначително учество во билансите на банките (0,5% и 0,6% во активата, односно пасивата со валутна компонента).

На 30.9.2016 година, сите банки беа усогласени со пропишаниот лимит за агрегатната девизна позиција, којшто

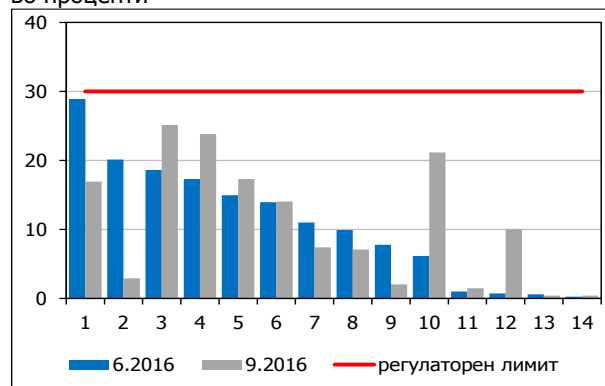
⁴⁴ Ваквите движења произлегуваат од неизвесноста од најавените преговори за излезот на Велика Британија од ЕУ, а кои ќе започнат до крајот на март 2017 година.

Графикон бр. 46

Сооднос на агрегатната девизна позиција и сопствените средства, по одделни банки во проценти

изнесува 30% од сопствените средства на банките.

Извор: НБРМ.

Табела бр. 4

Распределба на банките според учеството на отворената девизна позиција по одделни валути и агрегатната девизна позиција во сопствените средства

Опис	Број на банки										Агрегатна девизна позиција / сопствени средства
	Отворена девизна позиција по одделни валути / сопствени средства										
	Евро		Американски долар		Швајцарски франк		Австралиски долар		Останато		
	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	
под 5%	2	3	7	7	7	6	7	2	12	2	5
од 5% до 10%	3										2
од 10% до 20%	3										4
од 20% до 30%	3										3
над 30%											

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

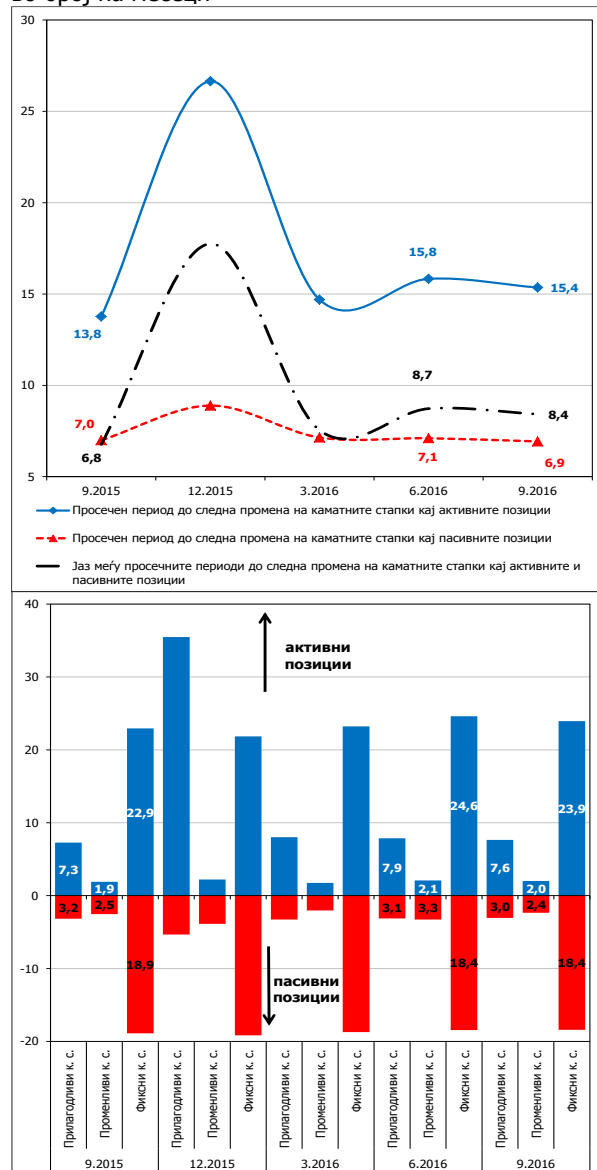

движат во интервал од 0,8% до 15,7%, што е под нивото од 20%⁴⁵.

Графикон бр. 48

Просечен период до следна преоцена на каматните стапки (просечен преостанат рок до достасување на позициите со фиксна каматна стапка), вкупен (горе) и по тип на каматна стапка (долу) во број на месеци

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

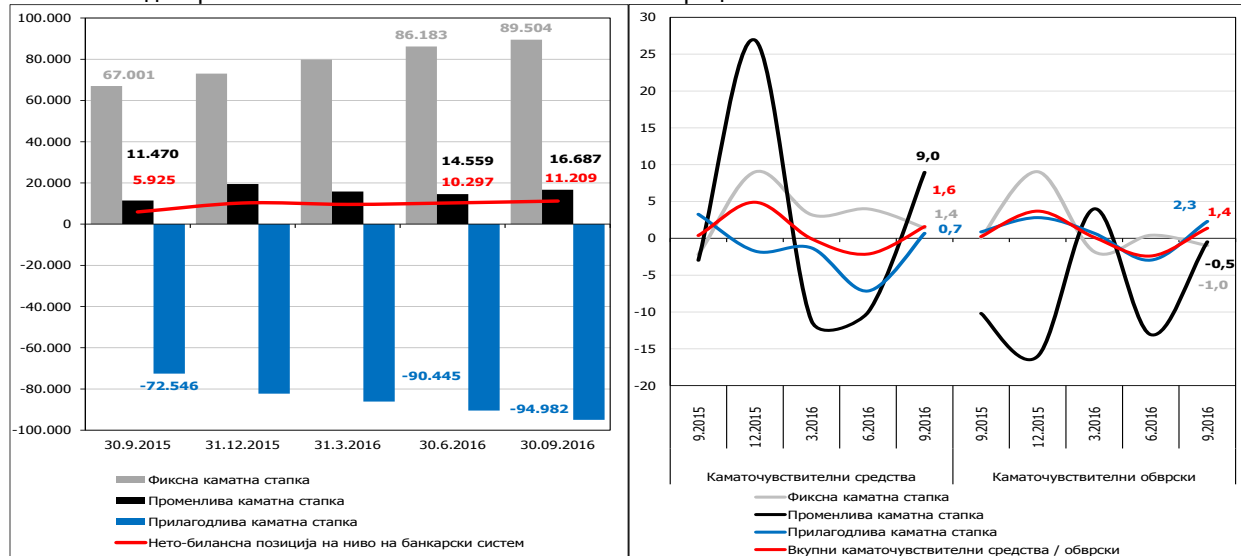
Намалувањето на изложеноста на банкарскиот систем на ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности произлегува од кретењето на просечниот период до следна преоцена на каматните стапки кај каматочувствителните позиции (односно, на просечниот преостанат рок на достасување кај позициите со фиксни каматни стапки), коешто беше повеќе изразено кај активните билансни позиции. Јазот меѓу просечните периоди до следна преоцена на каматните стапки кај активните и пасивните позиции и натаму е позитивен што го изложува банкарскиот систем на ризик од идно зголемување на каматните стапки. Во третото тримесечје од 2016 година, банките го скратија просечниот период до следна преоцена на каматните стапки за 0,4 месеци кај активните, односно за 0,2 месеца кај пасивните позиции. На страната на активата, намалувањето на просечниот период до следна промена на каматните стапки (односно, рок на достасување кај фиксните позиции) беше најмногу изразено кај пласманите во хартии од вредност и во орочени депозити со фиксна каматна стапка, како и кај кредитите со прилагодлива каматна стапка, додека во пасивата, се забележува кретење на просечниот период до следна преоцена на каматните стапки кај обврските врз основа на кредити со фиксна каматна стапка и кај обврските врз основа на субординирани и хибридни капитални инструменти со променлива каматна стапка.

⁴⁵ Согласно со Одлуката за управување со ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности („Службен весник на Република Македонија“ бр. 163/2008 и 144/2009), во случај кога односот помеѓу вкупната пондерирана вредност и сопствените средства на банката надмине 20%, банката е должна да предложи мерки за намалување на овој однос, а Народната банка може да и наложи и издвојување соодветен износ на капитал за покривање на ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности.

Графикон бр. 49

Јаз меѓу каматочувствителните средства и обврски (лево) и квартална промена на каматочувствителните средства и обврски (десно), според типот на каматните стапки во милиони денари

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Јазот меѓу каматочувствителните средства и обврски, во третиот квартал од 2016 година, се зголеми за 912 милиони денари, или за 8,9% (7,5% во вториот квартал од 2016 година), што произлегува од проширувањето на позитивниот јаз кај позициите со фиксни и со променливи каматни стапки. Имено, зголемените пласмани во орочени депозити со фиксни каматни стапки⁴⁶, при истовремено намалени обврски врз основа на орочени депозити со фиксни каматни стапки, го зголемија јазот меѓу позициите со овој тип каматна стапка, за 3.321 милион денари (или за 3,9%).

Позитивниот јаз меѓу позициите со променлива каматна стапка забележа раст од 2.128 милиони денари (или за 14,6%), што е последица на зголемените средства по видување со променлива каматна стапка, при истовремено намалување на обврските врз основа на кредити со променлива каматна стапка. Конечно, во третиот квартал од 2016 година, негативниот јаз меѓу позициите со

⁴⁶ Во третиот квартал, согласно со Одлуката за девизен депозит на НБРМ, банките забележаа раст на орочените депозити во НБРМ. Повеќе за орочените девизни депозити кај НБРМ може да се види до делот Активности на банките.

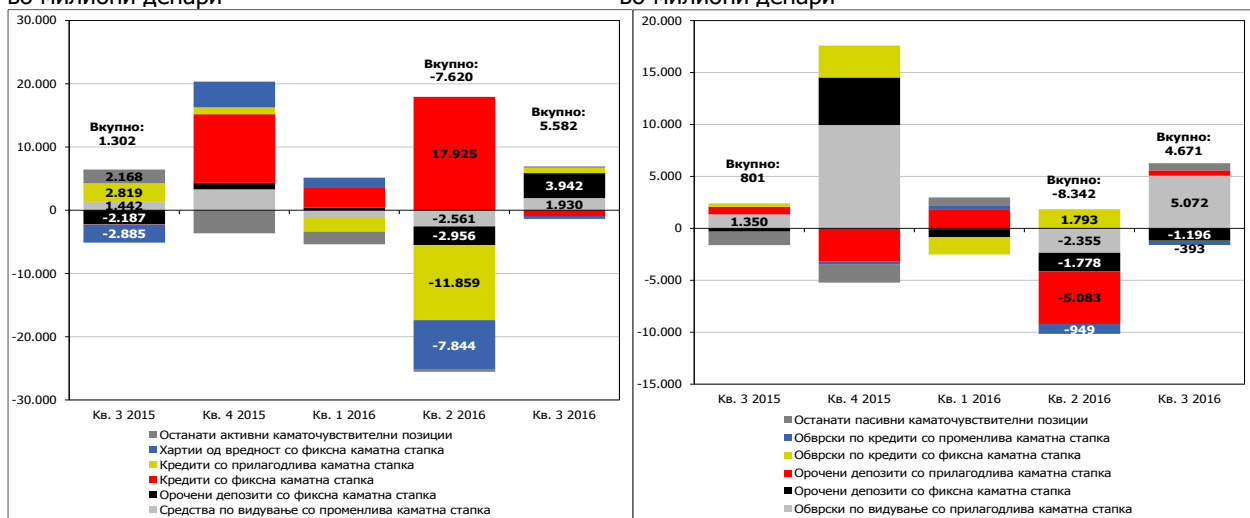

прилагодлива каматна стапка дополнително се прошири (за 4.537 милиони денари, или за 5%), што произлегува од посилниот раст на обврските со прилагодлива каматна стапка (пред сè, обврските по видување и орочените депозити), во споредба со растот на средствата со овој тип каматна стапка (во прв ред, пласираните кредити со прилагодлива каматна стапка).

Графикон бр. 50

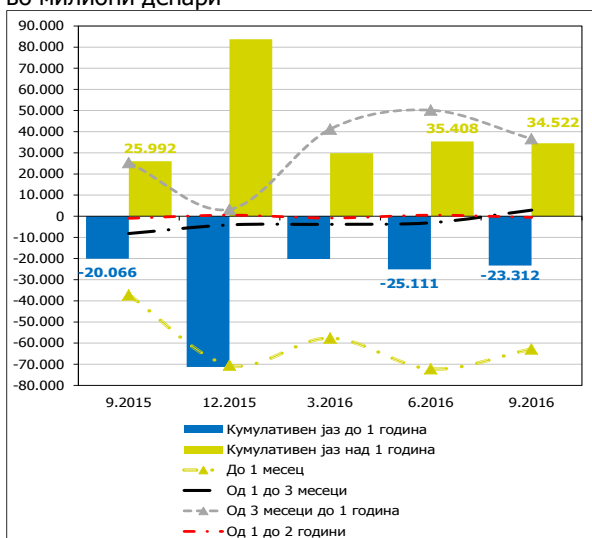
Структура на кварталните промени на каматочувствителните средства (лево) и обврски (десно), според тип на инструмент и тип на каматна стапка во милиони денари

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 51

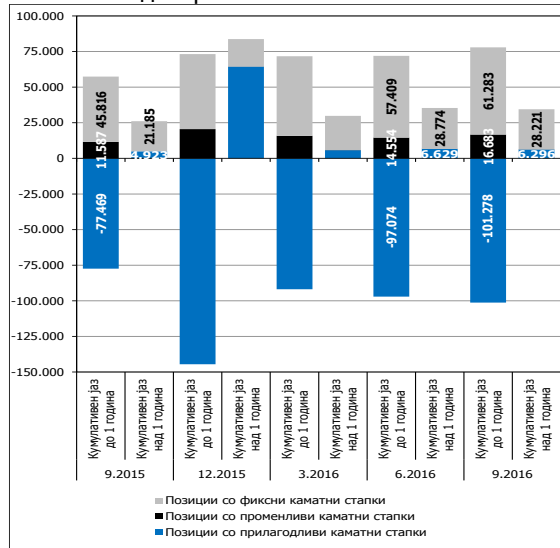
Јаз меѓу активните и пасивните позиции, според периодот до следна преоцена на каматните стапки во милиони денари

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

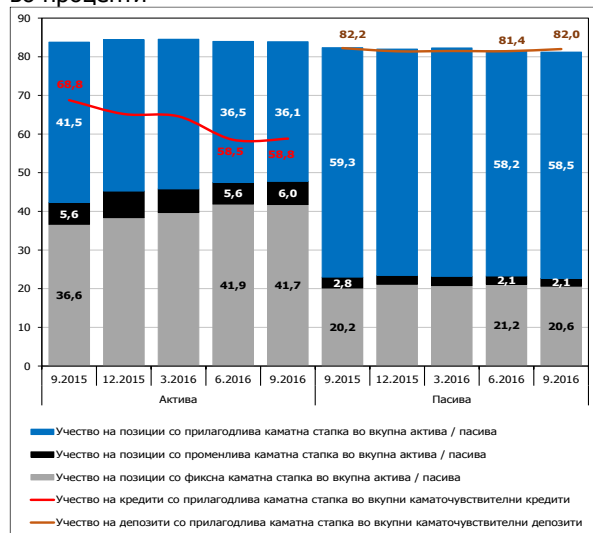
Негативниот јаз меѓу каматочувствителните средства и обврски, каде што временскиот период до следна преоцена на каматните стапки (односно, преостанатиот рок на достасување кај позициите со фиксни каматни стапки) е релативно краток, и не надминува една година, забележа стеснување. Така, негативниот јаз меѓу активните и пасивните позиции, каде што временскиот период до следна преоцена на каматните стапки изнесува до една година, се намали за 1,8 милијарди денари и на 30.9.2016 година се сведе на ниво од 23,3 милијарди денари (47,3% од сопствените средства на банкарскиот систем). Овој јаз е негативен и го изложува банкарскиот систем на ризик од зголемување на каматните стапки. Сепак, треба да се има предвид фактот дека

Графикон бр. 52
Структура на јазот меѓу активните и пасивните позиции, според типот на каматна стапка во милиони денари

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 53
Структура на активата и пасивата, според типот на каматна стапка во проценти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

високиот негативен јаз меѓу активните и пасивните каматочувствителни позиции, во кои преоцена за кои банките пријавиле дека евентуалната преоцена на висината на каматните стапки би се направила во период не подолг од една година, произлегува, во целост, од позициите со прилагодлива каматна стапка. Оттука, ризикот од идно зголемување на каматните стапки и последиците што би ги имала евентуалната остварување на овој ризик прилично се намалува, со оглед на фактот што прилагодливите каматни стапки се менуваат врз основа на одлука на соодветен орган на банките.

Прилагодливите каматни стапки се доста застапени во работењето на банките, особено кај изворите на финансирање каде тие преовладуваат. Во изминатиот едногодишен период, учеството на каматочувствителните средства со прилагодливи каматни стапки во вкупната актива се намали, за сметка на позициите со фиксни каматни стапки, чијшто удел во вкупната актива бележи раст. Поконкретно, станува збор за зголемено одобрување кредити, чии каматни стапки се фиксни само во определен временски период, а по истекот на тој период предвидена е примена на променливи или најчесто прилагодливи каматни стапки. Примената на клаузулите за приспособливост на каматните стапки во договорите за кредити ги изложуваат банките на индиректен кредитен ризик чија остварување би се реализирала во случај на позначително нагорно придвижување на каматните стапки. Дополнително, примената на вакви клаузули, не само кај кредитите, туку и на страната на депозитите, ги изложува домашните банки на правен и репутациски ризик⁴⁷. Повеќе детали за структурата на

⁴⁷ Во октомври 2016 година, НБРМ испрати писмена препорака донбанките која првенствено се однесува на зголемување на степенот на транспарентност при формирањето на каматните стапки на кредитите и депозитите. НБРМ очекува дека банките ќе одобруваат нови кредити и депозити кај кои висината на каматната стапка ќе се менува или нема да се менува врз основа на параметри коишто се однапред јасно определени во договорите.

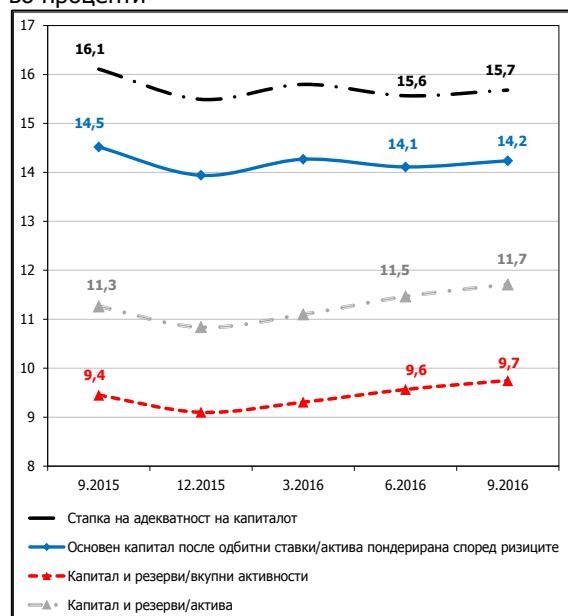
каматочувствителните позиции на банките се дадени во анексот бр. 37.

5. Ризик од несолвентност

Стапката на адекватност на капиталот благо се зголеми во третиот квартал од 2016 година и изнесува 15,7%. Сопствените средства на банкарскиот систем остварија квартален раст, што произлезе од одржаната емисија на акции кај една банка и продолжувањето на рокот на достасување на субординиран инструмент кај друга банка. И понатаму сопствените средства на банките во целост ја покриваат изложеноста на банките како на најзначајниот, кредитниот ризик, така и на останатите ризици кои произлегуваат од работењето, при што речиси половина од сопствените средства претставуваат слободен дел над минималното потребно ниво. Нивото на ризичност на банкарските активности (мерено како сооднос меѓу активата пондерирана според кредитниот ризик и вкупната билансна и вонбилансна изложеност) се намали, што е резултат на вложувањата на банките во краткорочен девизен депозит кај НБРМ, кој во пресметката на активата пондерирана според кредитниот ризик се вклучува со пондер на ризичност од 0%. Резултатите од спроведените стрес-тест симулации со податоците за 30.9.2016 година се подобри во однос на претходниот квартал.

Графикон бр. 54

Показатели за солвентноста во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

5.1. Показатели за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем и ниво на ризичност на активностите

На 30.9.2016 година, сите показатели за солвентноста на банкарскиот систем бележат подобрување.

Во овој квартал од 2016 година, сите капитални позиции⁴⁸ на банкарскиот систем, го забрзаа растот, којшто се движи во интервал од 0,7-3,9%. Понатаму, активата пондерирана според ризиците забележа квартален раст од 2.123 милиони денари или за 0,7% (6,7%, на годишна основа), најмногу заради зголемувањето на активата пондерирана според валутниот ризик⁴⁹, којашто порасна за 1.782 милиони денари, или за 26,9%.

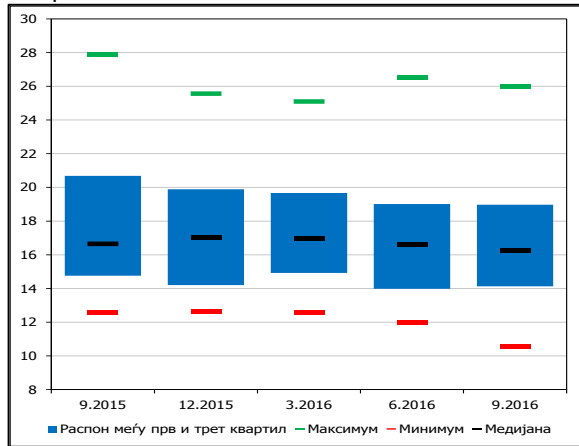
Активата пондерирана според кредитниот ризик порасна само 342 милиона денари, или за 0,1% што во целост е резултат

⁴⁸ Капиталот и резервите квартално пораснаа за 3,9%, номиналната вредност на обичните акции и премијата од овие акции пораснаа за 2,8%, основниот капитал за 1,6%, а сопствените средства за 1,4%.

⁴⁹ Кај една банка беа исполнети условите за вклучување на валутниот ризик во пресметката на потребниот капитал.

Графикон бр. 55
 Мерки за дистрибуцијата на стапката на адекватност на капиталот во банкарскиот систем во проценти

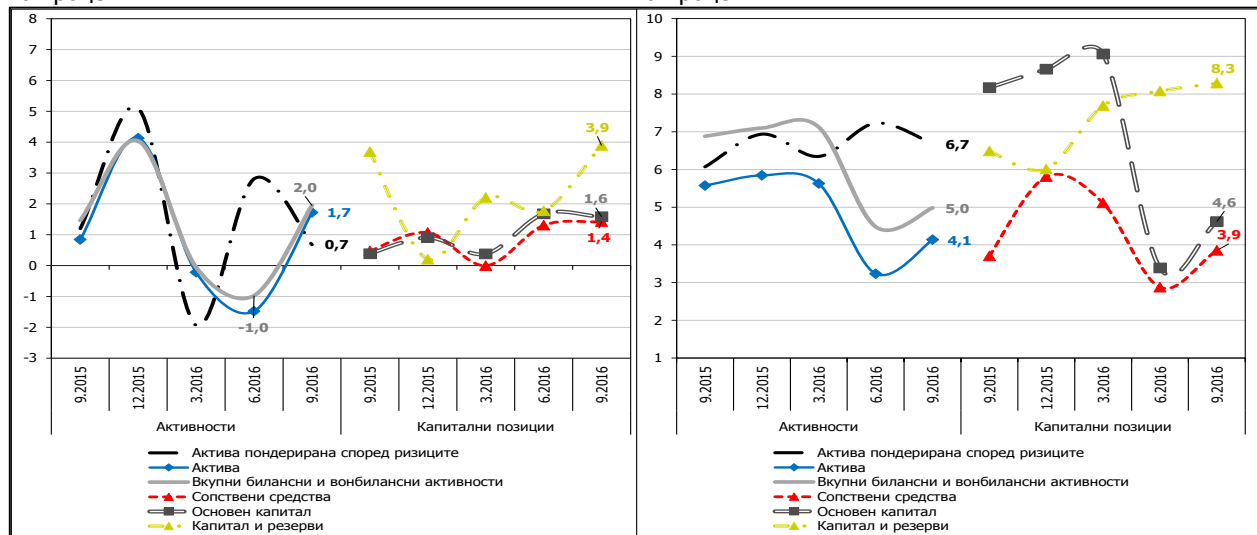

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

на зголемената кредитна активност кон домаќинствата.

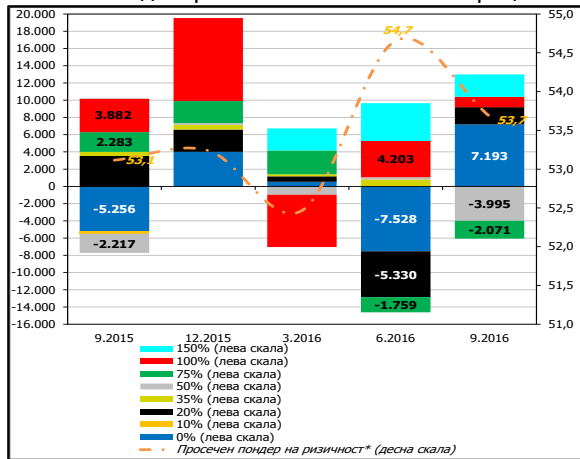
Анализирано по поединечна банка, стапката на адекватноста на капиталот на 30.9.2016 година, кај сите банки е повисока од 10% (за разлика од 30.6.2016, кога сите банки имаа стапка на адекватност поголем од 12%), при што кај седум банки оваа стапка се зголеми. Растот главно се темели на повисокиот раст на сопствените средства на банките во однос на зголемувањето на активата пондерирана според ризиците.

Графикон бр. 56
 Стапки на промена на компонентите на показателите за солвентноста, квартални (лево) и годишни (десно) во проценти

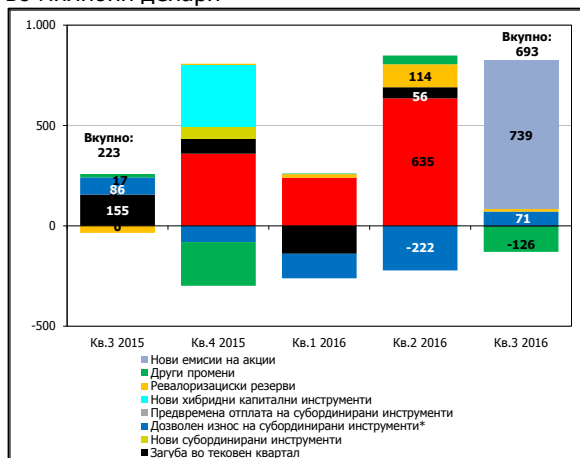
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 57
Квартални промени на вкупната билансна и вонбилансна изложеност, според пондерите на ризичност во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.
Забелешка: *Просечниот пондер на ризичност на вкупната билансна и вонбилансна изложеност се пресметува како сооднос меѓу активата пондерирана според кредитниот ризик и нето билансната и вонбилансната изложеност на банките.

Графикон бр. 58
Структура на кварталните промени на сопствените средства во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.
Забелешки: *Се мисли на промените во износот на веќе издадените субординирани инструменти, коишто произлегуваат од исполнувањето / неисполнувањето на регулаторните правила за вклучување на овие инструменти во пресметката на сопствените средства.

Нивото на ризичност на банкарските активности, мерено преку соодносот меѓу активата пондерирана според ризиците и вкупната билансна и вонбилансна изложеност, се намали за еден процентен поен на 30.9.2016 година и е на ниво од 53,7%.

Ваквото намалување на просечниот пондер на ризичност е резултат на вложувањата на банките во девизен депозит кај НБРМ кој во пресметката на активата пондерирана според кредитниот ризик се вклучува со пондер на ризичност од 0%⁵⁰ (при што се намалија средствата на банките со пондер од 50%).

5.2. Движење и квалитет на сопствените средства на банкарскиот систем

Во претпоследното тримесечје од 2016 година, сопствените средства на банкарскиот систем се зголемија за 693 милиони денари (или за 1,4%). Порастот беше определен од емисијата на акции кај една средна банка и продолжувањето на рокот до достасување на субординираниот инструмент од страна на една голема банка. Имено, по подолг период (од речиси четири години), една банка донесе одлука да изврши емисија на нови акции, откако претходно исплатила дивиденда на своите акционери (користејќи ја нераспределената добивка од претходните години)⁵¹. Исто така, пролонгиран е рокот до достасување на еден субординиран инструмент, заради што се вклучува во пресметката на дополнителниот капитал во полн износ (пред прологнирањето, субординираниот инструмент, согласно со

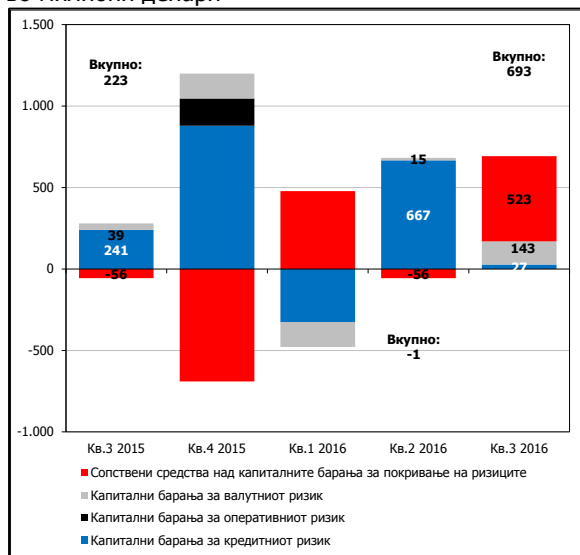
⁵⁰ Со Одлуката за девизниот депозит кај Народната банка на Република Македонија, банките добија можност да пласираат девизни депозити во централната банка по позитивни каматни стапки.

⁵¹ Емисијата е во износ од 739 милиони денари.

Графикон бр. 59

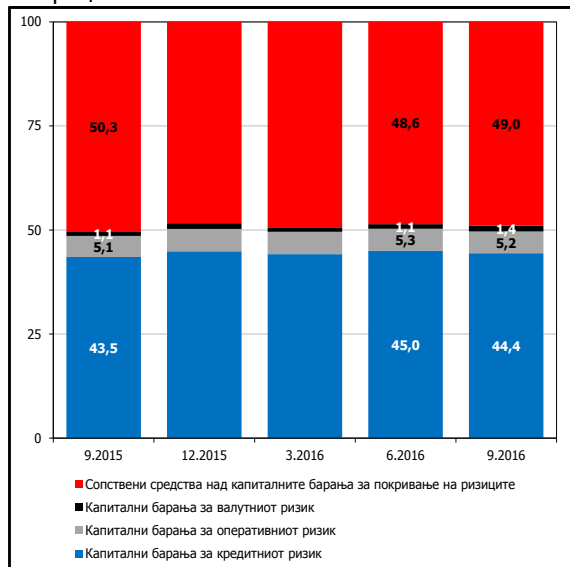
Структура на кварталните промени на сопствените средства, според употребата за покривање на одделните ризици во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 60

Структура на сопствените средства, според употребата за покривање на одделните ризици во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

регулативата, се вклучуваше со дисконт од 20% годишно)⁵².

Квалитетот на сопствените средства е на високо ниво, со учество на основниот капитал (после одбитни ставки од основниот и дополнителниот капитал) во вкупните сопствени средства повисоко од 90%.

Повеќе детали во врска со нивото на сопствените средства по групи банки се прикажани во анексот бр. 38.

5.3. Движења и структура на капиталните барања и слободниот капитал на банкарскиот систем

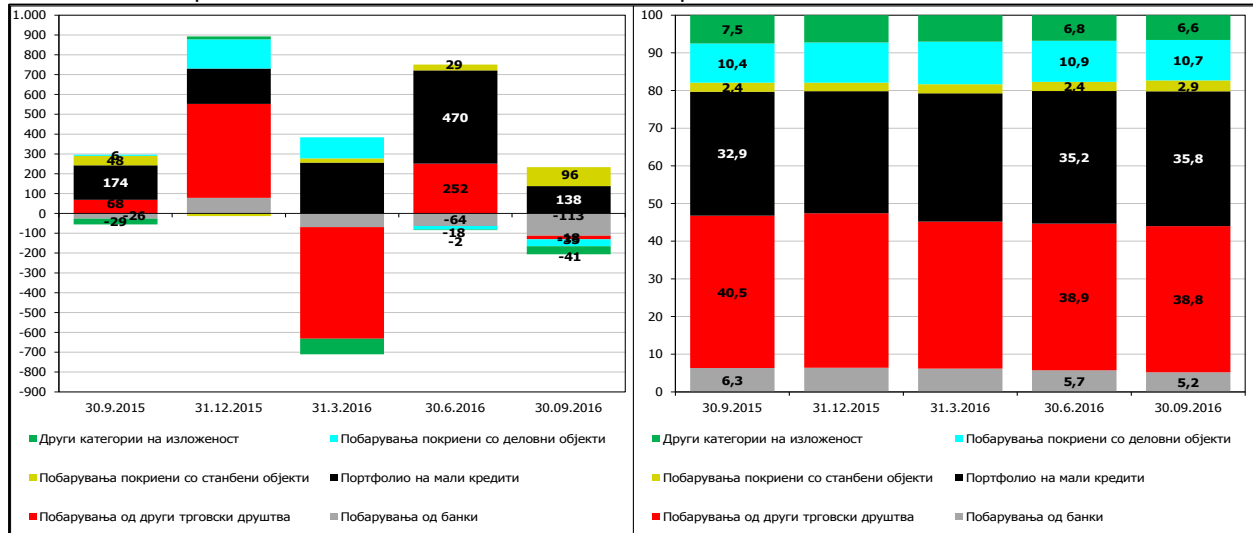
На 30.9.2016 година, сопствените средства на банките во целост ја покриваат изложеноста на банките на ризиците коишто произлегуваат од работењето. Капиталот потребен за покривање на кредитниот ризик забележа квартален раст (за 27 милиони денари или за 0,1%), што произлегува од зголемените побарувања врз основа на портфолиото на мали кредити и побарувањата покриени со деловни објекти. Сопствените средства коишто се над минималното ниво потребно за покривање на ризиците пораснаа за 523 милиони денари (или за 2,2%), и натаму претставуваат скоро половина (49,0%) од вкупните сопствени средства на банките.

⁵² Согласно со регулативата, при пресметката на сопствените средства на банките во текот на последните пет години до рокот на достасување, износот на субординираните инструменти се дисконтира за 20% секоја година.

Повеќе детали за капиталните барања за покривање на ризиците и стапката на адекватноста на капиталот, по одделни групи банки се прикажани во анексот бр. 39.

Графикон бр. 61

Квартални промени (лево) и структура (десно) на капиталните барања за покривање на кредитниот ризик, по одделни категории на изложеност во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 62

Потребно влошување на квалитетот на кредитната изложеност, за адекватноста на капиталот на банкарскиот систем да се спушти на 8%

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

5.4. Стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на хипотетички шокови

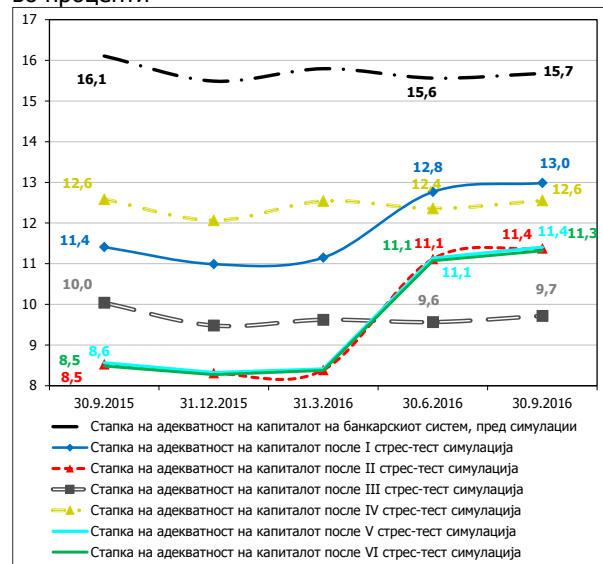
Спроведеното тестирање на отпорноста на банкарскиот систем и на одделните банки во Република Македонија на симуирани шокови упатува на подобрени резултати во споредба со 30.6.2016 година. Резултатите од стрес-тест симулациите, каде што се претпоставува одредено процентуално зголемување на нефункционалната кредитна изложеност се подобруваат во споредба со 30.9.2016 година, а на останатите стрес-тест симулации се на речиси исто ниво. Адекватноста на капиталот на банкарскиот систем не се намалува под 8%, при ниту една од симулациите. Ваквите резултати од стрес тестовите се најмногу условени од

Графикон бр. 63

Споредба на резултатите од симулации на кредитни и комбинирани шокови во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Стрес-тестирањето ги опфаќа следниве симулации:

I симулација: Зголемување на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиски субјекти за 50%;

II симулација: Зголемување на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиски субјекти за 80%;

III симулација: Премин на 10% од редовната кон нефункционална кредитна изложеност кон нефинансиски субјекти;

IV симулација: Прекласификација во „В - нефункционално“ на петте најголеми кредитни изложености кон нефинансиски субјекти (вклучувајќи ги и поврзаните субјекти);

V симулација: Зголемување на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиски субјекти за 80% и зголемување на каматните стапки од 1 до 5 п.п.;

VI симулација: Зголемување на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиски субјекти за 80%, депрецијација на курсот на денарот за 30% и зголемување на каматните стапки од 1 до 5 п.п.;

**Забелешка: Кредитната изложеност кон нефинансиски субјекти ја вклучува вкупната кредитна изложеност намалена за изложеноста на банките кон финансиски институции и држава, односно кон клиенти од дејноста „финансиски дејности и дејности на осигурување“ и „јавна управа и одбрана и задолжително социјално осигурување“.

зголемената адекватност на капиталот на банкарскиот систем пред симулациите.

Хипотетичките шокови на страната на кредитниот ризик имаат најголемо влијание врз стабилноста на банкарскиот систем. Симулациите покажуваат дека е потребен раст на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти од 143,2%, односно премин на 12,7% од редовната кон нефункционалната кредитна изложеност, за адекватноста на капиталот на банкарскиот систем да се спушти на законски минималното ниво од 8% (135,8% и 12,4%, соодветно за претходниот квартал). Овие симулации би довеле до трипати поголемо учество на нефункционалната во вкупната кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти.

III. Позначајни билансни промени и профитабилност на банкарскиот систем

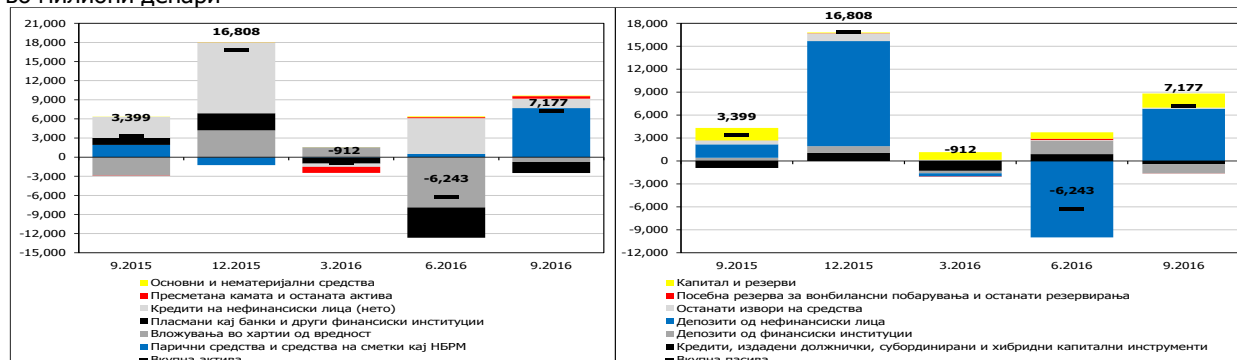

1. Активности на банките

Во третиот квартал од 2016 година, во услови на постепено стабилизирање на состојбите и согледувањата на економските субјекти во врска со домашните политички настани, вкупните активности на македонскиот банкарски систем повторно се движат по нагорна линија, и во однос на претходниот квартал и во однос на истиот период од минатата година. По смирувањето на состојбите со повлекувањето на депозитите од страна на домаќинствата, кое се случи во април и мај предизвикано од шпекулациите во врска со стабилноста на банките и на девизниот курс, во третиот квартал од 2016 година, депозитниот потенцијал на банките повторно расте и што е особено значајно, растот во нешто поголем дел произлезе од секторот „домаќинства“, иако и корпоративните депозити имаа значителен придонес во новото штедење. Епизодата на повлекување на депозитите во претходниот квартал беше проследена и со засилени преференции за девизи, што од своја страна, ја прекина денаризацијата на депозитната база на банките. Во третиот квартал, стабилизирањето на очекувањата и однесувањето на економските субјекти се согледува и преку солидниот квартален раст на денарските депозити, при истовремено зголемување на девизните депозити. Кај кредитната активност исто така се забележува нагорно придвижување, иако поскромно во споредба со претходниот квартал, определено од зголемената кредитна поддршка на домаќинствата, при натамошно намалување на кредитите на корпоративниот сектор. Од аспект на валутата, позначителен раст бележи кредитирањето во домашна валута, при истовремено намалување на кредитите во странска валута. Банките и понатаму го насочуваат своето внимание кон кредитирањето на домаќинствата, главно поради перцепциите за пониските ризици поради поголемата диверзифицираност на „кредитирањето на мало“ во споредба со корпоративното кредитирање. Притоа, во третиот квартал од 2016 година се забележува и постепено исцрпување на ефектите од декемвриските измени во регулативата на Народната банка, за пренос на дел од сомнителните и спорните побарувања на банките на вонбилансна евиденција. По реактивирањето на девизниот депозит кај НБРМ, како монетарен инструмент, во третиот квартал од 2016 година се забележа зголемено пласирање средства

Графикон бр. 64

Апсолутна квартална промена на компонентите на активата (лево) и на пасивата (десно) на банкарскиот систем во милиони денари

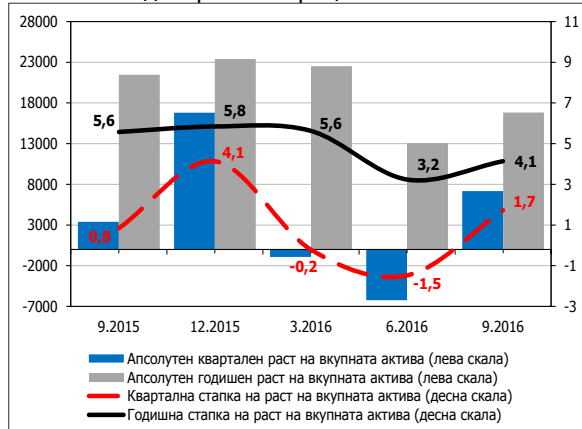
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: Кредитите се прикажани за нето основа, намалени за исправката на вредноста.

од страна на домашните банки во краткорочни девизни депозити кај Народната банка. Исто така, во третиот квартал од 2016 година сезонскиот прилив на девизи делуваше кон нето-откуп на девизи од страна на Народната банка и дополнително придонесе за стабилизирање на движењата на девизниот пазар.

Графикон бр. 65

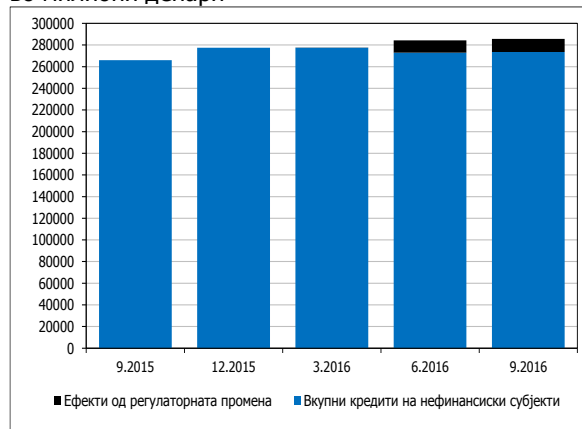
Актива на банкарскиот систем
во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 66

Износ на кредитите на нефинансиските
субјекти
во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

На 30.9.2016 година, вкупната актива на банкарскиот систем достигна 423.691 милиони денари. Зголемувањето на активата на банките за 7.177 милиони денари, или за 1,7% (во споредба со 30.6.2016 година), во најголем дел се согледува во растот на кредитите на нефинансиски субјекти, којшто, сепак, е поскумен во споредба со претходниот квартал. Промените во активата се директен одраз на солидниот квартален раст на депозитната база, наспроти позначителниот пад регистриран во втората половина на април и во мај 2016 година.

1.1 Кредити на нефинансиските субјекти

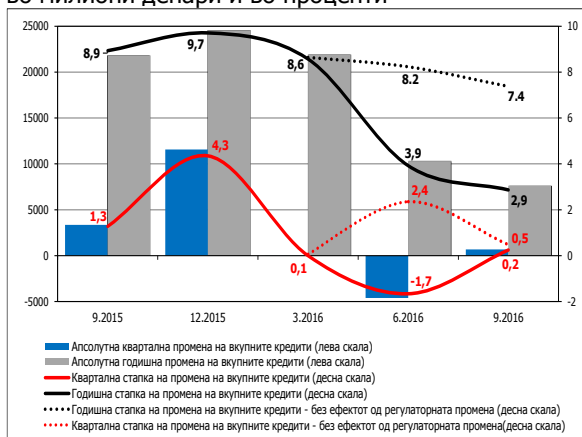
Во услови на постепено стабилизирање на однесувањето на економските субјекти и на нивните очекувања во третиот квартал од 2016 година, кредитирањето на нефинансиските лица од страна на банките бележи позитивно квартално придвижување, додека пак годишното темпо на пораст забави. Кредитите на нефинансиските субјекти⁵³, на квартална основа, остварија скроман раст за 671 милион денари (или за 0,2%). За разлика од падот на кредитната активност во претходниот квартал, (најмногу како последица на промените во регулативната рамка на Народната банка⁵⁴, за пренос на дел од сомнителните и спорните побарувања на банките на вонбилансна евиденција), во третиот квартал од 2016 година, ефектите од овие регулаторни измени се почувствуваа со значително послаб

⁵³ Кредитите кон нефинансиските субјекти ги вклучуваат кредитите на нефинансиските лица – резиденти и нерезиденти, и тоа кредитите на приватните и јавните нефинансиски друштва, кредитите на домаќинства (самостојните вршители на дејност и физичките лица) и кредитите на други клиенти (централната влада, локалната самоуправа и непрофитните институции коишто им служат на домаќинствата).

⁵⁴ Одлука за изменување и дополнување на Одлуката за управување со кредитниот ризик („Службен весник на Република Македонија“ бр. 223/15), од декември 2015 година. Според неа, најдоцна до 30 јуни 2016 година банките имаа обврска сите побарувања коишто се целосно резервирани подолго од две години, да ги пренесат на вонбилансната евиденција. Обврската за пренос на побарувањата, коишто се целосно резервирани подолго од две години, на вонбилансната евиденција на банките останува и по 30 јуни 2016 година.

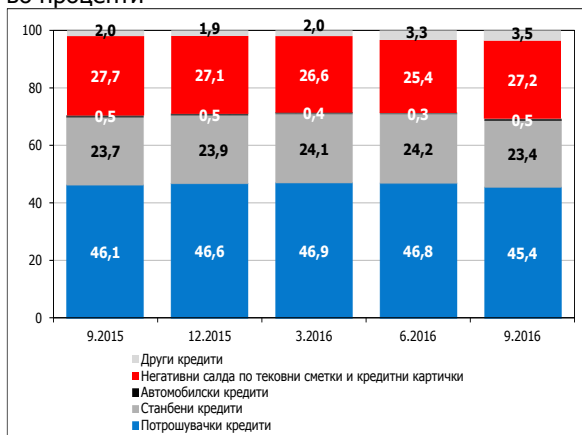

Графикон бр. 67
Промена на кредитите на нефинансиските субјекти
во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 68
Структура на кредитите на домаќинствата, по производи
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

интензитет⁵⁵. Имено, без ефектот од регулативната промена, кварталната стапка на раст на кредитирањето на нефинансиските субјекти од страна на банките би изнесувала 0,5% (во споредба со 2,4% во вториот квартал од 2016 година, исто така без ефектот од регулаторната промена). Забавен раст на кредитирањето би се забележал и на годишна основа, кој би изнесувал 7,4% (во однос на годишниот раст од 8,2% остварен во претходниот квартал).

Растот на вкупните кредити на нефинансиските субјекти, во најголем дел се согледува преку **зголемената кредитна поддршка на банките на домаќинствата, при натамошно намалување на кредитирањето на корпоративните клиенти**. Имено, кварталната стапка на раст на кредитите на домаќинствата⁵⁶ (1,9%) се движеше забрзано, и овие кредити целосно го определија растот на вкупната кредитна активност. Стапката на пад на кредитите на нефинансиски друштва⁵⁷ (-1,1%) забележа извесно забавување во однос на претходниот квартал. Доколку се из земе ефектот од регулаторните промени, кредитирањето на домаќинствата би растело забавено (со квартална стапка на промена од 2%, наспроти 3,6% во вториот квартал од 2016 година), додека кредитирањето на нефинансиските друштва и во таков случај би забележало негативна квартална стапка на промена (-0,7%, наспроти растот од 1,5% во вториот квартал од 2016 година). Банките и понатаму повеќе се насочуваат кон кредитирање на домаќинствата, главно поради поголемата диверзифицираност на „кредитирањето на мало“ во споредба со корпоративното кредитирање. Околу 77% од кредитите за домаќинствата се наменети за финансирање на ненаменската потрошувачка на физичките

⁵⁵ Најмногу целосно резервирани побарувања беа пренесени на вонбилансна евиденција во јуни 2016 година, во износ од 8.182 милиона денари, додека во следните месеци износите се многу помали (просечниот месечен износ на отписите за периодот јули – октомври 2016 година изнесува 240 милиони денари).

⁵⁶ Потрошувачките кредити и кредитните картички се најкористените кредитни производи кај домаќинствата.

⁵⁷ За споредба, во вториот квартал од 2016 година, кварталната стапка на пад на кредитите на нефинансиските друштва, изнесуваше 3,9%.

лица (потрошувачки кредити, дозволени пречекорувања и кредитни картички).

Графикон бр. 69
Квартална (горе) и годишна (долу) промена на кредитите, според секторот, валутата и рочноста
во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

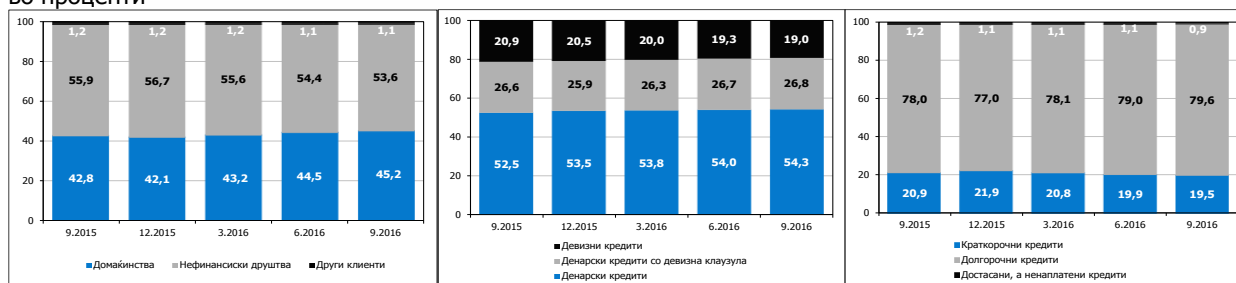
Во третиот квартал од 2016 година се забележа познатителен раст на кредитирањето во домашна валута, за сметка на намалувањето на кредитите во странска валута⁵⁸. Денаризацијата беше целосно определена од кредитната поддршка на домаќинствата, поради што денарските кредити го достигнаа досега највисокото учество (54,3%) во валутната структура на вкупните кредити. Од друга страна, намалувањето на кредитите во странска валута во овој квартал произлегува од корпоративниот сектор.

⁵⁸ Освен кај секторската структура, кај структурата на кредитите според валутата и рочноста, не може да се следи трендот без ефектот од отписите, поради немање податоци.

Графикон бр. 70

Структура на вкупните кредити, според секторот (лево) и валутата (средина), и на редовните кредити, според рочноста (десно) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Според рочноста, двигател на растот на кредитната активност, во третиот квартал од 2016 година е долгорочното кредитирање. Речиси 70% од растот на долгорочните кредити се должи на денарските кредити на домаќинствата⁵⁹.

1.2 Депозити на нефинансиските субјекти

Графикон бр. 71

Состојба на депозитите на нефинансиските субјекти во милиони денари

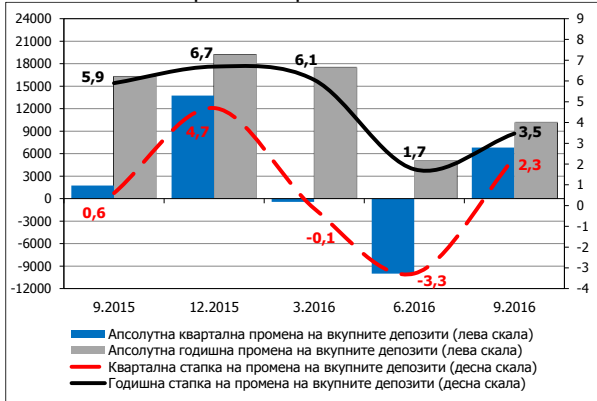

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во третиот квартал од 2016 година, депозитите на нефинансиските субјекти остварија солиден раст од 2,3% на квартална основа, наспроти падот од 3,3% во претходниот квартал. Имено, по намалувањето во вториот квартал од 2016 година, како резултат на домашните политички превирања и шпекулациите во врска со стабилноста на депозитите кај банките, во третиот квартал се забележува значително стабилизирање на согледувањата на економските субјекти и на нивните очекувања. Зголемувањето на депозитната база на банкарскиот систем во малку поголем дел произлезе од растот на депозитите на домаќинствата отколку на корпоративните депозити, иако и тие имаа значителен придонес во новите депозити.

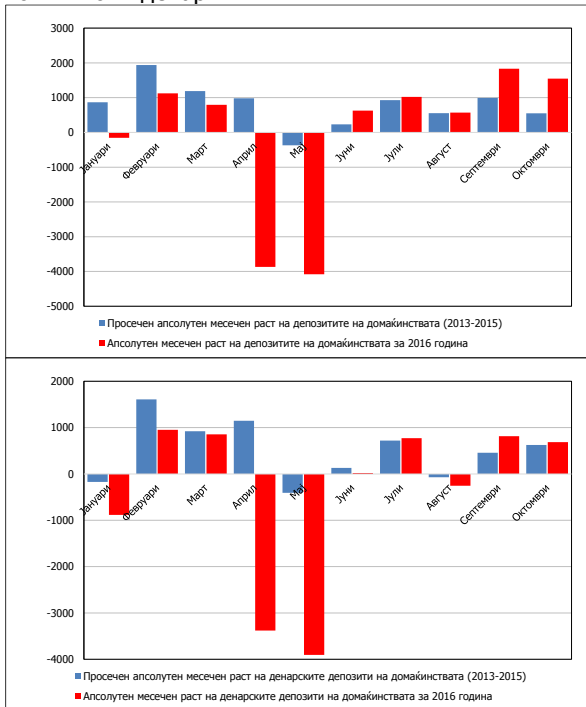
⁵⁹ Долгорочните кредити на домаќинствата квартално растат за 2.274 милиони денари, што во поголем дел произлезе од растот на долгорочните денарски кредити на домаќинствата (1.785 милиони денари) и во помал дел од растот на долгорочните денарски кредити со девизна клаузула на домаќинствата (312 милиони денари).

Графикон бр. 72
Промена на депозитите на нефинансиските субјекти
 во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 73
Месечен раст на депозитите на домаќинствата (горе) и на денарските депозити на домаќинствата (долу)
 во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Растот на депозитите од нефинансиски субјекти остварен во третиот квартал од 2016 година (во износ од 6.821 милион денари) е за неколку пати повисок во споредба со кварталниот раст регистриран во третиот квартал од минатата 2015 година. Кварталната динамика на депозитниот потенцијал на банките во најголем дел (50,2%) беше определена од депозитите на домаќинствата, коишто традиционално се најзначајниот депонент во македонскиот банкарски систем (со учество од 70,5% во вкупните депозити). Во третиот квартал од 2016 година, домаќинствата ги зголемија своите средства во банките за 3.423 милиони денари, или за 1,6%. Со постепено стабилизирање на состојбите и елиминирање на притисоците врз депозитната база на банкарскиот систем, во третиот квартал од 2016 година се забележа подобрување и на движењата на девизниот пазар на банките со физичките лица, во услови на стабилизирање на побарувачката и натамошен раст на понудата на девизи.

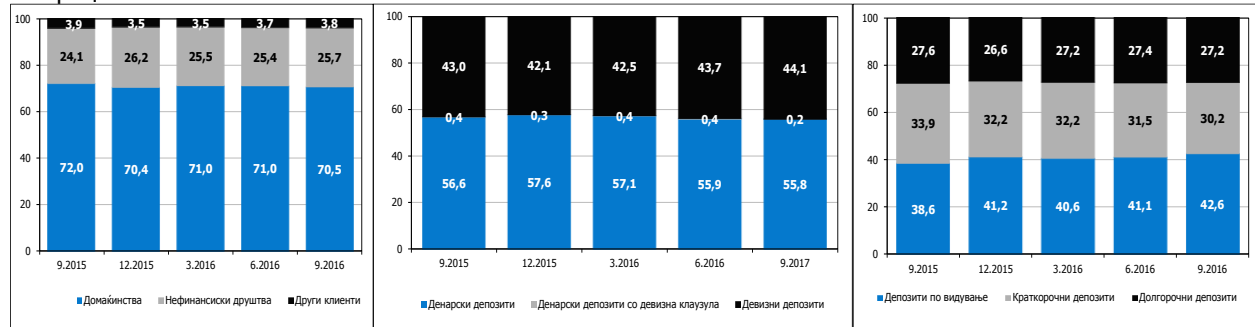
Стабилизирањето на состојбите и согледувањата на депонентите во банкарскиот систем се гледа и преку споредбената анализа на месечениот раст на вкупните депозити на домаќинствата и денарските депозити на домаќинства остварен во текот на 2016 година и просечниот месечен раст за истиот период во претходните три години. Притоа, може да се забележи дека месечниот раст остварен во септември и октомври 2016 година е повисок во однос на просечниот месечен раст во септември и октомври за периодот 2013 - 2015 година, што е особено изразено кај вкупните депозити на домаќинствата. Ваквите движења упатуваат на постепено враќање на депозитите од домаќинства во банкарскиот систем, по позначителниот одлив во април и мај 2016 година.

Графикон бр. 74

Структура на вкупните депозити, според секторот, валутата и рочноста во проценти

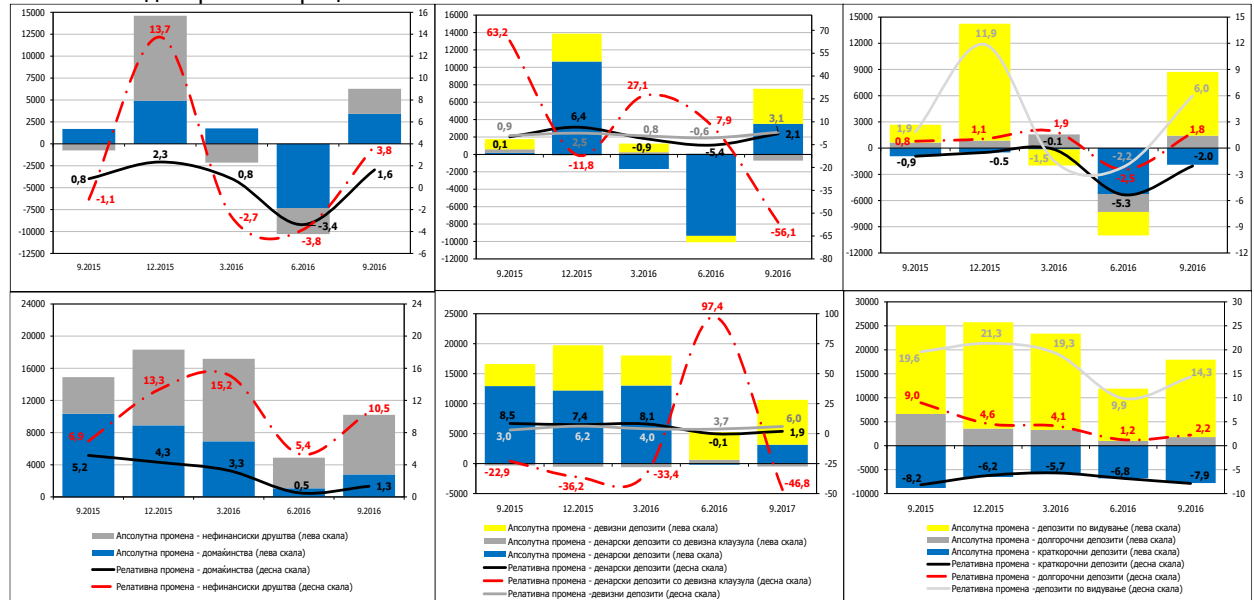
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

И покрај склоноста на депонентите за поседување и штедење во странска валута, постепеното стабилизирање на состојбите и согледувањата на економските субјекти влијаеја позитивно врз денарските депозити банките. Во третиот квартал од 2016 година, денарските депозити остварија раст од 3.508 милиони денари (или 2,1%) во споредба со позначителното намалување од претходниот квартал (за 5,4%). Најголемиот дел од вкупната депозитна база (55,8%) и понатаму отпаѓа на денарското штедење, во кое најголем удел (63,2%) имаат депозитите на домаќинствата. Најголем придонес (од 59%) во растот на депозитна база во третиот квартал од 2016 година имаат девизните депозити. Кварталниот раст на девизните депозити (од 4.025 милиони денари, или 3,1%) во поголем дел (51,9%) произлегува од домаќинствата и во помал дел (36,1%), од корпоративниот сектор.

Повеќегодишниот тренд на денаризација на депозитната база од домаќинствата запре во претходниот квартал, а **поголемата склоност на домаќинствата за чување девизи беше присутна и во третиот квартал од 2016 година.** Сепак, во третиот квартал денарските депозити на домаќинствата остварија квартален раст од 1.333 милиони денари (или 1,3%), но тој е понизок во споредба со кварталниот раст на девизните депозити на домаќинствата (2.090

милиони денари, или 2,0%). Ваквото движење покажува дека неизвесноста поврзана со домашните политички случувања, којашто беше најизразена во втората половина на април и во мај 2016 година, сè уште има одредено влијание врз однесувањето на домаќинствата, како најзначајни депоненти во банкарскиот систем, но постепено се смирува, Сепак, денаризацијата на депозитната активност сè уште стагнира.

Графикон бр. 75
Квартална (горе) и годишна (долу) промена на депозитите, според секторот, валутата и рочноста
во милиони денари и во проценти

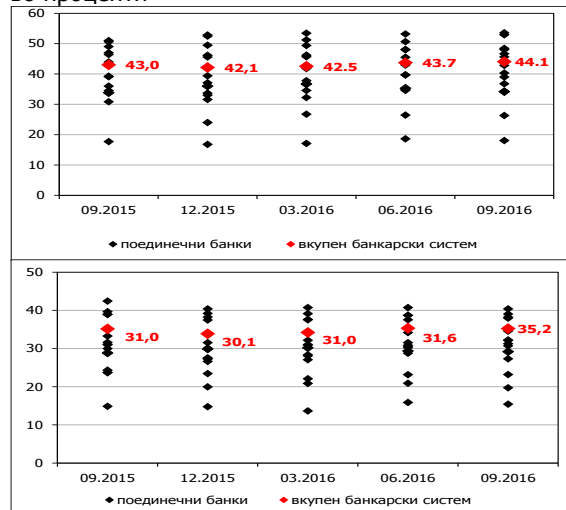

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 76

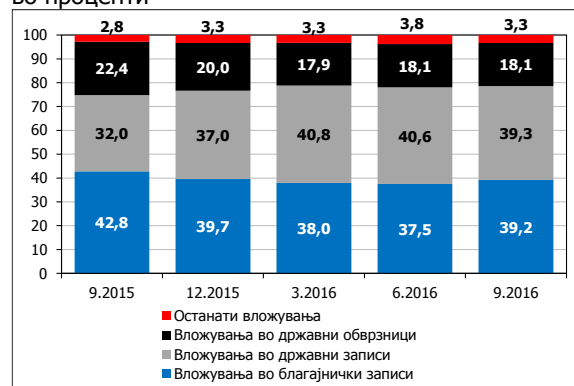
Учество на вкупните девизни депозити (горе) и на девизните депозити на домаќинствата (долу) во вкупните депозити на банкарскиот систем во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 77

Структура на портфолиото на хартии од вредност во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Од аспект на рочноста, и натаму се забележува склоност на депонентите за чување на средствата во банките на кратки рокови, вклучително и од страна на домаќинствата, кои вообичаено се штедачи на подолг рок. Така, кварталниот раст на депозитната база на банките целосно го определија депозитите по видување, кои остварија значителен квартален раст од 7.298 милиони денари (или 6%). Притоа, во растот на депозитите по видување⁶⁰, корпоративниот сектор и домаќинствата имаа речиси еднаков придонес (46,9% и 44,8%, соодветно). Зголемување беше регистрирано и кај долгорочните депозити, за кое најмногу придонесоа девизните и денарските депозити на домаќинствата (42,5% и 32,6%, соодветно), но растот беше многу побавен во споредба со истиот период во 2015 година.

1.3 Останати активности

Портфолиото на хартии од вредност на банките, на 30.9.2016 година, изнесуваше 56.026 милиони денари и квартално се намали за 768 милиони денари (или 1,4%). Со тоа, учеството на портфолиото на хартии од вредност во вкупната актива на банкарскиот систем се сведе на 13,2% (намалување за 0,4 процентни поени во однос на крајот на јуни 2016 година). Во третиот квартал од 2016 година, намалените вложувања на банките во државни записи⁶¹ (за 998 милиони денари, или за 4,3%) имаа најголем придонес во намалувањето на вкупното портфолио на хартии од вредност. Сепак, ваквото намалување на пласманите на банките во краткорочни државни хартии од вредност е доста помало во однос на вториот квартал од 2016 година, кога како последица на зголеменото повлекување на депозити од банкарскиот систем, вложувањата на банките

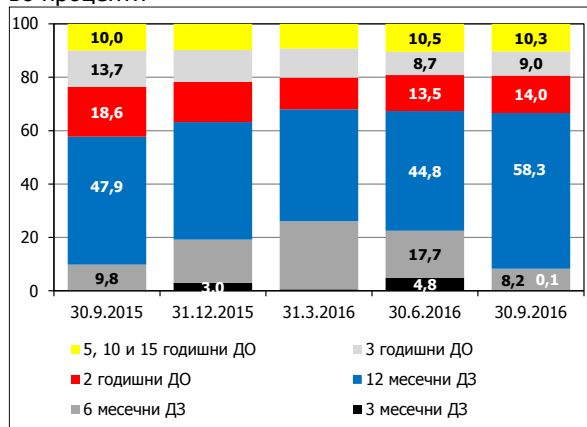
⁶⁰ Кварталниот раст на депозитите на нефинансиските друштва по видување во поголем дел (53,4%) беше определен од денарските депозити и во помал дел (46,8%) од девизните депозити. Кварталниот раст на депозитите на домаќинствата по видување во поголем дел (57,2%) беше определен од девизните депозити и во помал дел (42,8%) од денарските депозити.

⁶¹ Намалувањето на домашните должнички хартии од вредност во поголем дел се должи на шестмесечните, а во нешто помал обем и на тримесечните државни записи.

Графикон бр. 78

Рочна структура на вложувањата на банките во државни хартии од вредност во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

во државни записи се намалија за 3.372 милиона денари. Намалување од 166 милиони денари (или за 1,6%) се забележува и кај вложувањата на банките во домашните државни обврзници (најмногу кај петгодишните државни обврзници). Од друга страна, вложувањата на банките во благајничките записи (при непроменета каматна стапка и износ на понудени благајнички записи) остварија раст од 672 милиони денари (или за 3,2%).

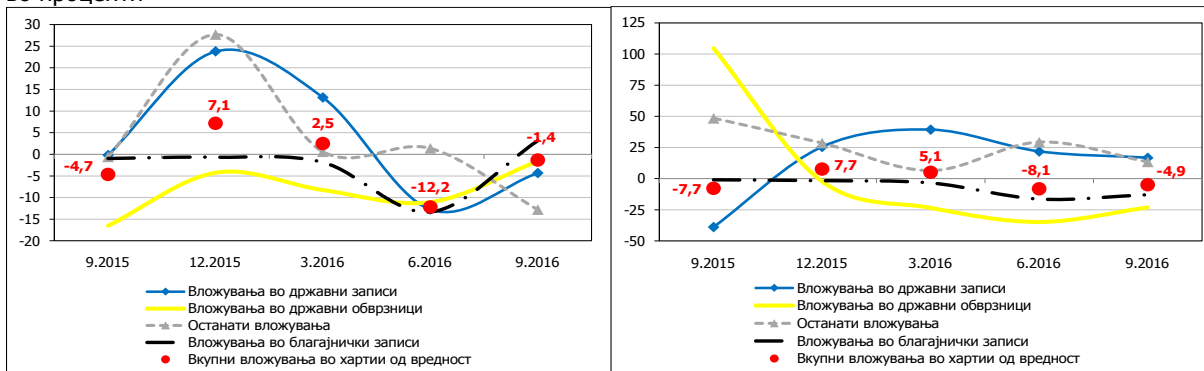
Во третиот квартал од 2016 година, пласманите кај банките и другите финансиски институции забележаа намалување (од 1.721 милион денари, или 3,8%), кое пред сè прозлезе од намалените кредити на домашните банки, односно, денарските кредити до еден месец и долгорочни кредити во странска валута. Намалување се забележа и кај орочените депозити во странство. Имено, по реактивирањето на девизниот депозит кај Народната банка, како монетарен инструмент, и истовременото подобрување на условите за пласирање девизни депозити на домашните банки во Народната банка⁶², во третиот квартал од 2016 година на банките им се овозможи да одржуваат повисока девизна ликвидност во земјата преку насочување на вишоците девизи кон Народната банка. Притоа, пласираните средства од страна на домашните банки во краткорочни депозити во странска валута кај Народната банка забележаа позначителен квартален раст од 5.866 милиони денари.

⁶² Врз основа на Одлуката за девизниот депозит кај Народната банка, почнувајќи од 13 мај 2016 година, банките можат да пласираат девизни депозити во централната банка по повисоки каматни стапки од тековните негативни каматни стапки, коишто преовладуваат на меѓународните финансиски пазари. Народната банка престана со одржување на аукциите на девизни депозити почнувајќи од 28.10.2016 година, но Одлуката остана во сила, што овозможува повторно активирање на овој инструмент според пазарните околности.

Графикон бр. 79

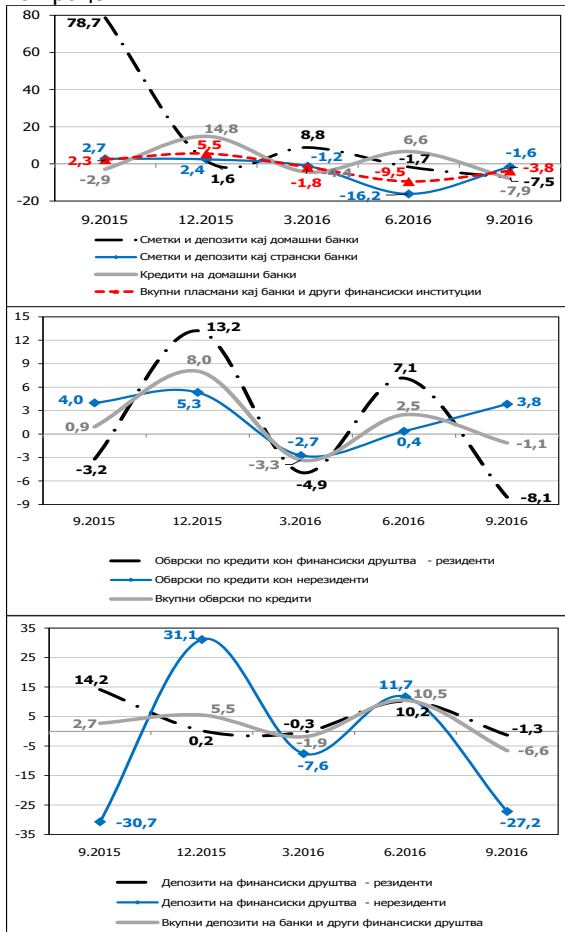
Квартална (лево) и годишна (десно) промена на портфолиото на хартии од вредност во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 80

Квартална промена на пласманите кај обврски врз основа на кредити (за 420 финансиските институции (горе), милиони денари, или за 1,2%) произлегуваат обврските врз основа на кредити од намалените обврски врз основа на (средина) и депозитите на финансиските меѓубанкарско позајмување (краткорочните кредити во денари кон банки) и намалените обврски врз основа на долгорочни кредити во странска валута. Од друга страна, во третиот квартал од 2016 година се забележа раст на обврските врз основа на кредити кон нерезиденти, кој во најголем дел се должи на растот на краткорочните кредити во странска валута кон нерезиденти - финансиски друштва.

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

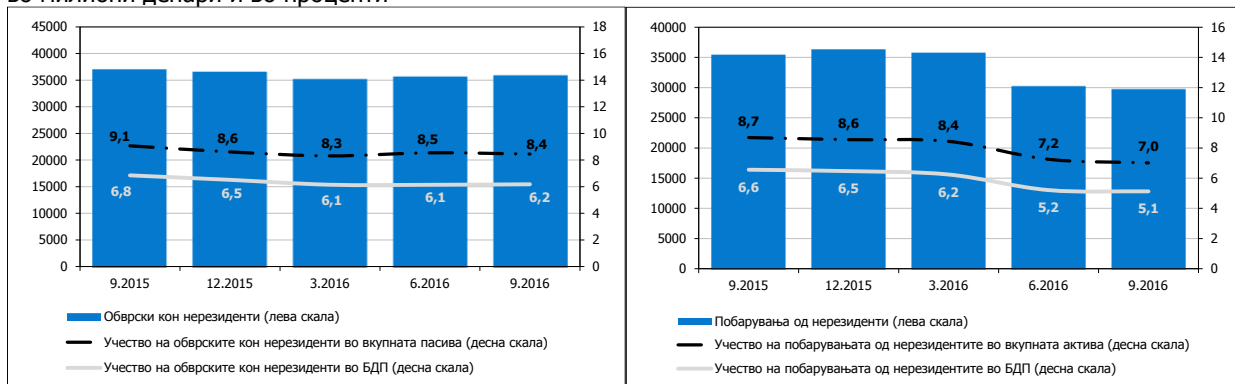
Во рамки на пасивата, намалените обврски врз основа на кредити (за 420 финансиските институции (горе), милиони денари, или за 1,2%) произлегуваат обврските врз основа на кредити од намалените обврски врз основа на (средина) и депозитите на финансиските меѓубанкарско позајмување (краткорочните кредити во денари кон банки) и намалените обврски врз основа на долгорочни кредити во странска валута. Од друга страна, во третиот квартал од 2016 година се забележа раст на обврските врз основа на кредити кон нерезиденти, кој во најголем дел се должи на растот на краткорочните кредити во странска валута кон нерезиденти - финансиски друштва.

Во третиот квартал од 2016 година, депозитите од банките и останатите финансиски институции забележаа намалување во однос на претходниот квартал (намалувањето беше најизразено кај краткорочните депозити на нерезидент-финансиски друштва и тековните сметки на осигурителните друштва во странска валута). Депозитите од банките и останатите финансиски институции, и натаму се многу мал извор на финансирање на банките, а во третиот квартал од 2016 година, нивното учество во вкупната пасива се сведе на 4%.

Во третиот квартал од 2016 година, банкарскиот систем повеќе должи отколку што побарува од нерезидентите. Сепак, обемот на активности коишто ги

извршуваат банките во Република Македонија со нерезидентите е многу мал. Пласманите кај нерезиденти се генерално ликвидни средства (коресподентни сметки или во форма на краткорочно орочени депозити) кај странски банки, додека најголемиот дел од обврските кон нерезидентите се врз основа на долгорочни кредити (во најголем дел кредитни линии од меѓународните финансиски институции и развојни банки, коишто „МБПР“ АД Скопје ги пласира кај домашните банки). Побарувања на банките од нерезидентите, во третиот квартал од 2016 година, забележаа намалување (за 491 милион денари, или за 1,6%), што речиси целосно е резултат на намалените краткорочни депозити во странска валута. Наспроти тоа, обврските на банките кон нерезидентите забележаа квартален раст (од 220 милиони денари, или за 0,6%).

Графикон бр. 81
Обврски (лево) кон и побарувања (десно) од нерезидентите
во милиони денари и во проценти

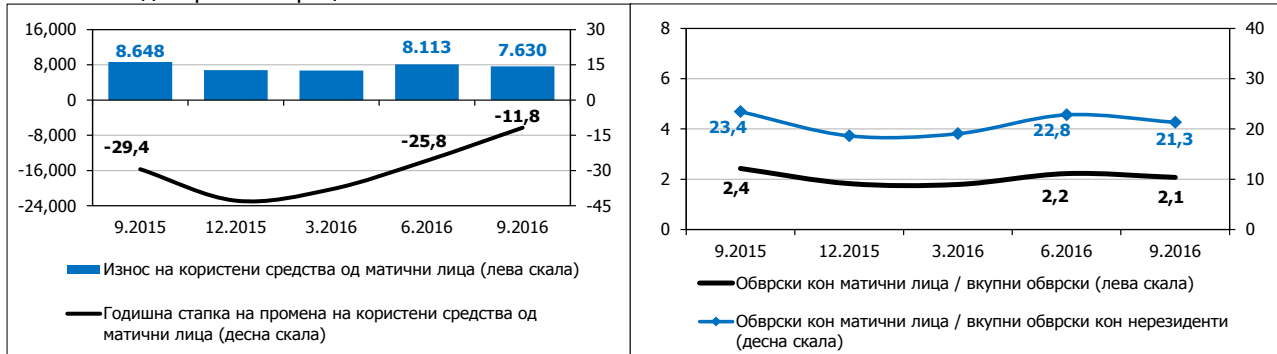
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

За македонските банки карактеристично е малото значење на изворите на финансирање обезбедени од матичните субјекти. Така, учеството на обврските на банките кон матичните лица (вклучително и субординираните обврски и хибридни капитални инструменти) во вкупните обврски на домашниот банкарски систем и во обврските кон нерезидентите се

намалуваат и на 30.9.2016 година изнесуваат 2,1%⁶³ и 21,3%, соодветно.

Графикон бр. 82
Обврски кон матичните лица на банките
во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

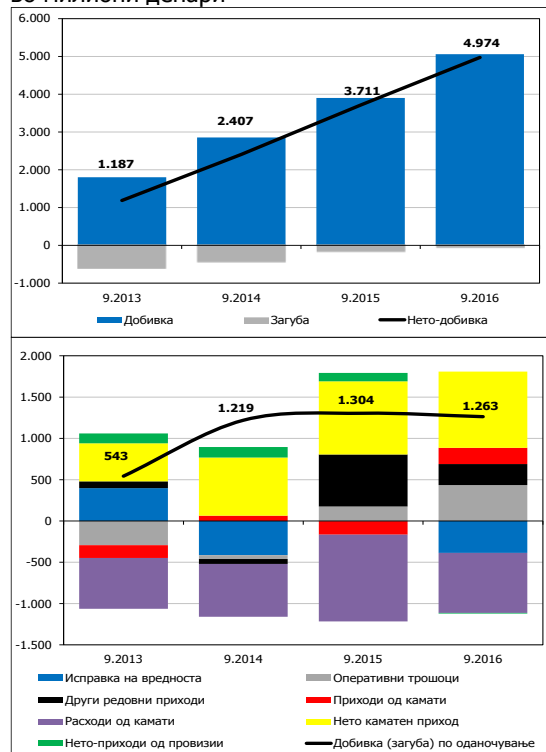
⁶³ Анализирано по поединечна банка, учеството на обврските на банките кон матичните лица во вкупните обврски се движи во интервал од 0,2% до 11,5%.

2. Профитабилност⁶⁴

Профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем, за првите девет месеци од 2016 година, бележат подобрување во споредба со истиот период од минатата година. Добивката на банките е повисока за повеќе од една третина во споредба со првите девет месеци од 2015 година, што е најмногу резултат на зголемените нето каматни приходи, пред сè, од кредитно-депозитната активност со секторот „домаќинства“, но произлегува и од намалениот трошок за исправка на вредноста на нефинансиските средства, преземени врз основа на ненаплатени побарувања. Активните и пасивните каматни стапки на банките и натаму се намалуваат, со исклучок на пасивните каматни стапки во денари коишто останаа непроменети.

Графикон бр. 83

Нето-добивка по оданочување (горе) и годишна промена на главните приходи и расходи (долу) во милиони денари

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

2.1 Показатели за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем

Нето-добивката по оданочување за првите девет месеци од 2016 година изнесува речиси 5 милијарди денари и е зголемена за 34% (или за 1.263 милиони денари), во споредба со истиот период од претходната година. Анализирани по одделни банки, само три банки работат со загуба, а за одбележување е фактот што трите најмали банки во системот остварија добивка во првите девет месеци од годината, за првпат по 2007 година. При отсуство на позначајни износи на докапитализација, банките претежно се ориентирани кон реинвестирање на остварените добивки во капиталните фондови, односно кон интерно создавање капитал, што го потенцира значењето на профитабилноста за солвентноста на банките, но и за поддршка на нивните активности.

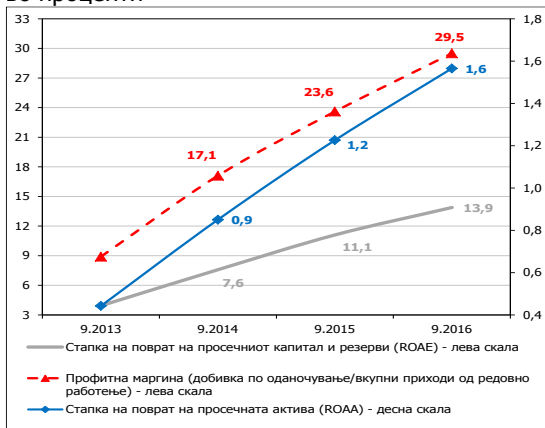
⁶⁴ Сите податоци во овој дел од извештајот, коишто произлегуваат од билансот на успех на банките (приходи, расходи, добивка, загуба, итн.) се однесуваат на првите девет месеци од 2016 година, а нивната големина се споредува со истиот период од претходната или некоја друга година. Податоците коишто произлегуваат од билансот на состојба (актива, кредити, депозити, капитал, итн.) или оние поврзани со висината на активните и пасивните каматни стапки, во овој дел од извештајот, се презентирани како просек од состојбите за првите девет месеци од 2016 година и така пресметаниот просек, се споредува со просекот пресметан за првите девет месеци од 2015 или од некоја друга година. Доколку презентацијата на податоците е направена на друга основа, различна од спомената, тоа ќе биде нагласено во текстот.

Графикон бр. 84

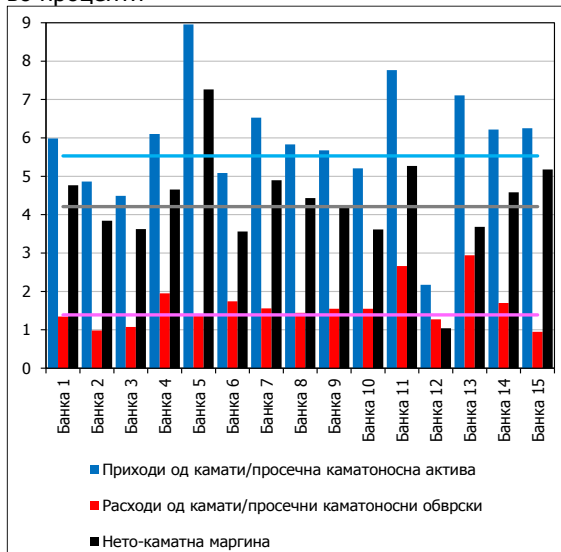
Стапки на поврат на просечната актива и на просечниот капитал и резерви и профитна маргина во проценти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 85

Нето каматна маргина по одделна банка, со состојба на 30.9.2016 година во проценти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Показателите на ниво на банкарскиот систем се презентирани со линии.

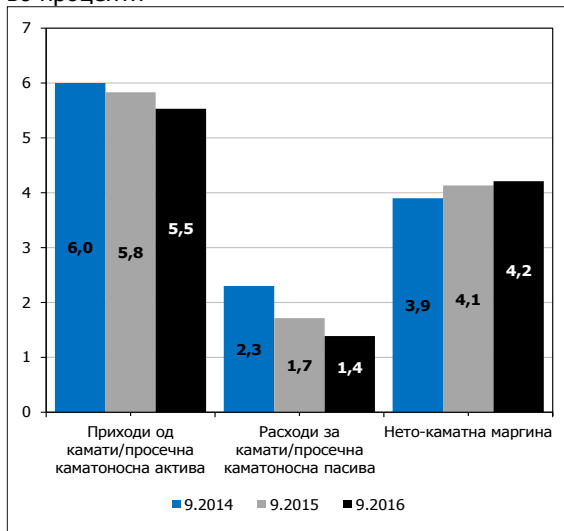
Зголемената добивка за првите девет месеци од 2016 година имаше позитивен ефект врз показателите за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем. Стапките на поврат на просечната актива и на просечниот капитал⁶⁵ и резерви, како и профитната маргина на банкарскиот систем бележат континуиран раст веќе неколку години наназад. Показателите за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем и одделните групи банки се презентирани во анексот бр. 40.

Стапката на нето каматните приходи што банките ги заработуваат во процесот на финансиско посредување, односно нето каматната маргина, забележа минимален раст и на 30.9.2016 година се искачи до ниво од 4,2%, што беше доволно за позначително подобрување на вкупната профитабилност на банкарскиот систем. Кредитно-депозитната активност на банките со домаќинствата имаше најголем придонес во зголемувањето на нето каматната маргина⁶⁶. Во опкружување на ниски каматни стапки, банките успеаја да ги намалат каматните расходи за високи 16,8% (или за 727 милиони денари) и истовремено да ги зголемат каматните приходи за скромни 1,3% (или за 196 милиони денари), со што нето каматните приходи пораснаа за солидни 8,8% (или за 923 милиони денари) и придонесоа со 73% во вкупниот раст на нето-добивката по оданочување. Просечниот износ на каматносна актива во првите девет месеци од 2016 година е повисок за 6,8% (или за 23.136 милиони денари) во споредба со

⁶⁵ Активата и капиталот се презентирани како просек од состојбата на активата, односно пасивата на анализираниот датум и 31.12. од претходната година.

⁶⁶ Кредитно-депозитната активност на банките со финансиските друштва е скромна. Кредитната активност со овој сектор има маргинален придонес од 1,5% во растот на вкупните кредити, додека пак овој придонес на страната на депозити изнесува 7,6%. Во првите девет месеци од 2016 година, финансиските друштва имаат незначаен придонес од 1,7% во растот на нето каматниот приход. Податоците сугерираат маргинална улога на финансиските друштва во овој дел од анализата.

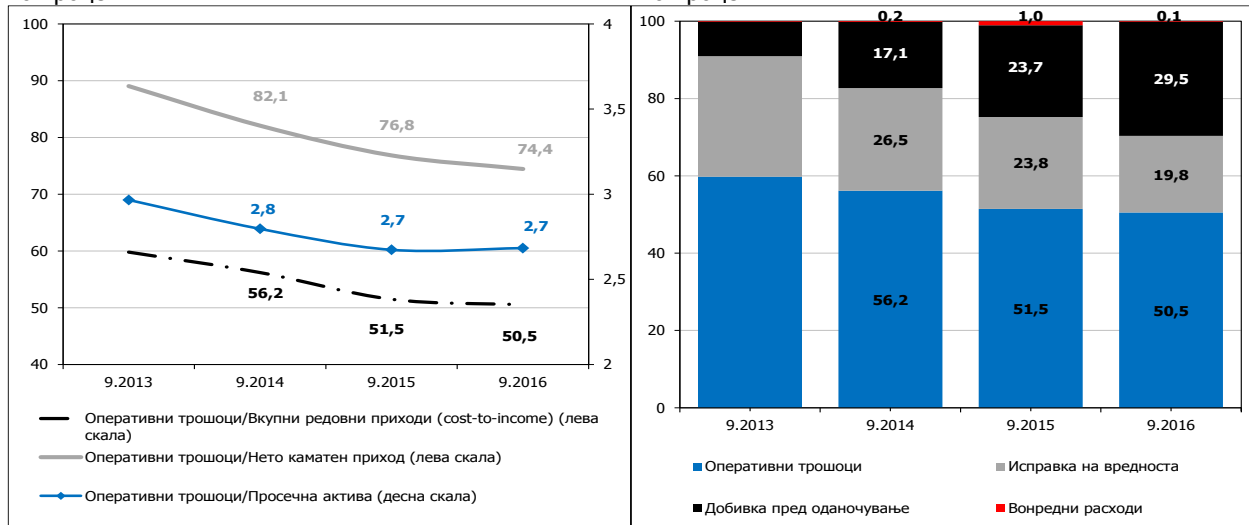
Графикон бр. 86
Нето каматна маргина на ниво на банкарски систем во проценти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

просечниот износ пресметан за истиот период од претходната, 2015, година. Во услови на пониски депозитни каматни стапки и скроман раст на депозитите, проследен со истовремена рочна и валутна трансформација на депозитите, каматните расходи на банките бележат намалување кај сите сектори, но најголем придонес во падот (од 74,8%) имаат каматните расходи на домаќинствата, коишто се намалени за речиси 21%. Истовремено, во структурата на каматните приходи на банките, единствено приходите од кредитната активност со домаќинствата забележаа раст што, пак, е резултат на зголемената кредитна активност со овој сектор, и покрај надолниот тренд на каматните стапки кај кредитите одобрени на домаќинствата. Конечно, кредитната активност во секторот „домаќинства“, во првите девет месеци од 2016 година придонесе во вкупниот раст на просечната каматоносна актива на банкарскиот систем со близу 58%.

Графикон бр. 87
Показатели за оперативната ефикасност (лево) и користење на вкупните приходи (десно) во проценти

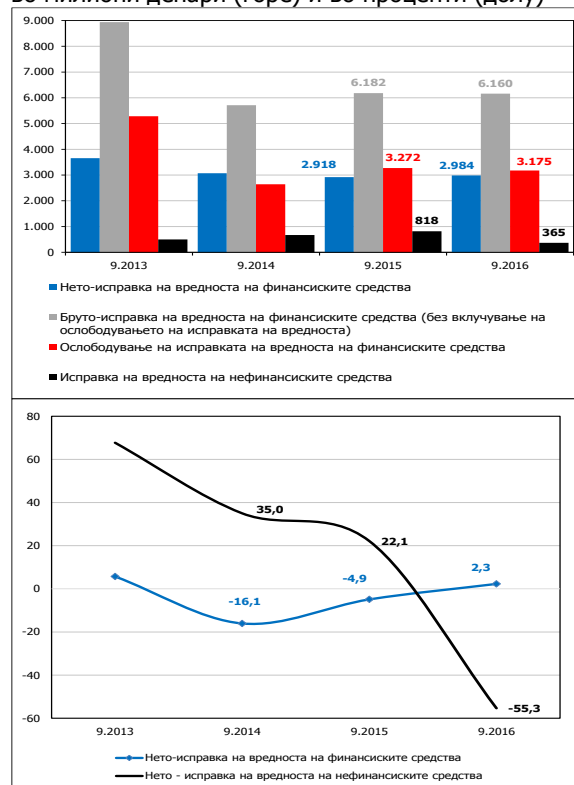

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 88

Износ (лево) и годишни стапки на промена (десно) на трошоците за исправка на вредноста на финансиските и нефинансиските средства во милиони денари (горе) и во проценти (долу)

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

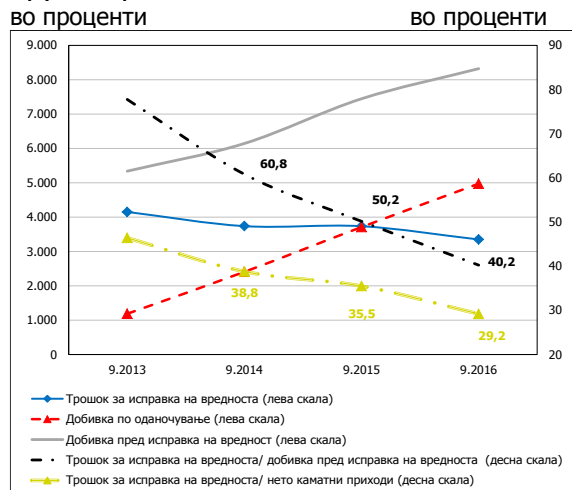
Оперативната ефикасност на банките бележи подобрување, коешто може да се види преку намалените соодноси меѓу оперативните трошоци и просечната актива или со одделните приходни категории на банките, коишто се спуштија (близу) до историски најниските нивоа. Оперативните трошоци на банките во првите девет месеци од 2016 година се поголеми за 5,4% (или за 435 милиони денари) во споредба со истиот период од претходната, 2015 година. Речиси 75% од растот на оперативните трошоци е концентриран кај две банки и произлегува од настани коишто се од, повеќе или помалку, нередовен карактер⁶⁷. Исто така, извесен раст, од 3,5% (или за 115 милиони денари), бележат и трошоците за вработените. Наспроти тоа, вкупните приходи од редовното работење на банките пораснаа за 7,4% (или за 1.170 милиони денари), за што најголем придонес, од близу 80%, имаа нето каматните приходи. Извесен раст, од 247 милиони денари (или за 4,8%) забележаа и некаматните приходи на банките, но нивниот раст не произлегува од проширување на некои нетрадиционални банкарски активности, туку е резултат на единечни настани од нередовен карактер.

Оштетувањето на кредитниот канал има сè помало влијание врз профитабилното работење на банките. Имено, во изминатите пет години, износот на трошоците за исправка на вредноста на финансиските и нефинансиските средства, којшто банките го признаваат во билансите на успех, за првите три квартала од годината е релативно стабилен и се движи меѓу 3 и 4 милијарди денари. Со оглед на постојаното подобрување на оперативното работење на банките, како на приходната, така и на расходната страна, трошокот за исправка на вредноста апсорбира сè помал дел од приходите и добивката на банкарскиот систем.

⁶⁷ Кај една банка, од групата големи банки се забележува зголемување на дополнителните резервирања за потенцијални обврски врз основа на судски спорови, додека кај друга банка, од групата средни банки, расте категоријата на други трошоци, заради продажба на средства на кредит, спроведена уште во вториот квартал од 2016 година.

Графикон бр. 89

Показатели за соодносот меѓу трошоците за исправка на вредноста, од една и добивката и нето каматните приходи, од друга страна во проценти

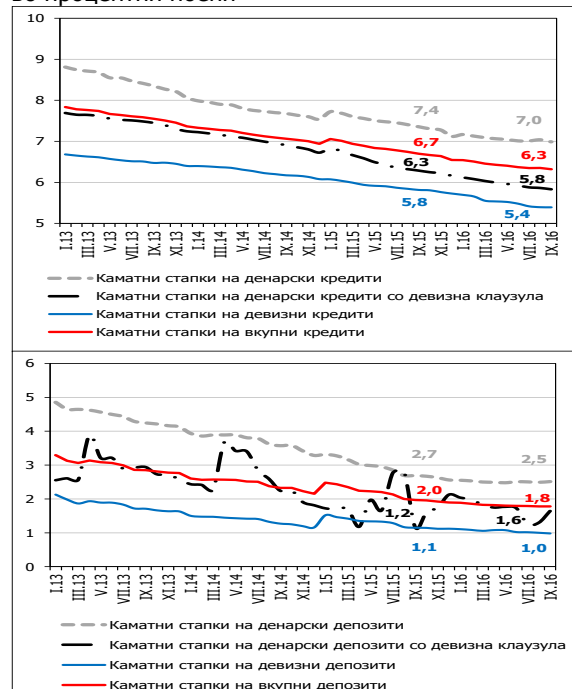

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 90

Активни (горе) и пасивни каматни стапки (долу)

во процентни поени

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во првите девет месеци од 2016 година, вкупниот трошок за исправка на вредност е намален за солидни 10,3% (или за 386 милиони денари) во споредба со истиот период од претходната, 2015 година. Намалувањето произлегува, во целост, од продажбата на преземениот имот и последователното намалување на трошокот за исправка на вредност на преземените средства⁶⁸. Наспроти тоа, трошокот за исправка на вредноста на финансиските средства бележи скроман раст од 2,3% (или за 67 милиони денари).

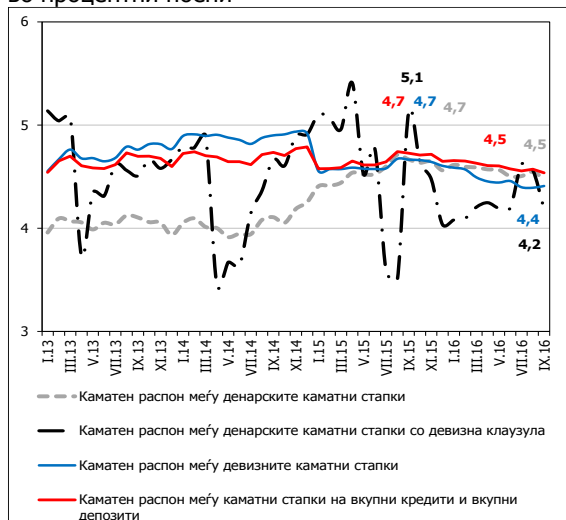
2.2 Движење на каматните стапки и на каматниот распон

Во периодот декември 2015 – септември 2016 година, активните и пасивните каматни стапки на банките бележат незначителен пад, од 0,2 и 0,1 процентни поени, соодветно, но во просек се помали за 0,5 и 0,4 процентни поени, соодветно, во споредба со истиот период од 2015 година. Имено, просечната пондерирана активна каматна стапка, за првите девет месеци од 2016 година изнесува 6,4% (6,9% за првите девет месеци од 2015 година), додека просечната пасивна каматна стапка, за истиот период изнесува 1,8% (2,2% за првите девет месеци од 2015 година). Анализирани по одделна валута, просечната пондерирана каматна стапка на денарските кредити со девизна клаузула бележи најзабележителен пад, од 0,5 процентни поени. На страната на депозитите, најголем пад, повторно од 0,5 процентни поени, бележи просечната пондерирана каматна стапка на денарските депозити. Споредбата на каматните стапки на крајот на третиот квартал 2016 во однос на вториот квартал од 2016 година, покажува стагнирање кај каматните стапки на денарските депозити, што може да се протолкува и како ефект од мајските мерки, кога Народната банка ја зголеми основната

⁶⁸ Просечниот износ на бруто преземените средства врз основа на ненаплатени побарувања за првите девет месеци од 2016 година, е намален за 18,8% (или за 1.215 милиони денари), во споредба со истиот период од претходната, 2015 година. Овој пад главно е концентриран кај групата големи банки.

Графикон бр. 91
Каматни распони, според валутата
во процентни поени

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

каматна стапка (на благајничките записи) за 0,75 процентни поени.

Во септември, 2016 година, распонот меѓу активните и пасивните каматни стапки изнесува 4,5 процентни поени и е намален за минимален 0,1 процентен поен во споредба со декември, 2015 година. Од друга страна, просечниот распон меѓу активните и пасивните каматни стапки за првите девет месеци од 2016 година остана непроменет во споредба со истиот период од 2015 година (4,6%). Поголеми повремени осцилации се забележуваат кај каматниот распон меѓу денарските каматни стапки со девизна клаузула и произлегуваат од поголемата променливост на каматните стапки за денарските депозити со девизна клаузула, коишто банките многу ретко им ги нудат на своите клиенти како депозитен производ.

АНЕКСИ